

قواعد اللغة العبرية

د. رشاد الشامي

أستاذ الدراسات العبرية الحديثة
كلية الآداب - جامعة عين شمس

الطبعة الثانية
مزيدة ومنقحة

القاهرة ١٩٩٧

الفهرس

(الصفحة)

(الموضوع)

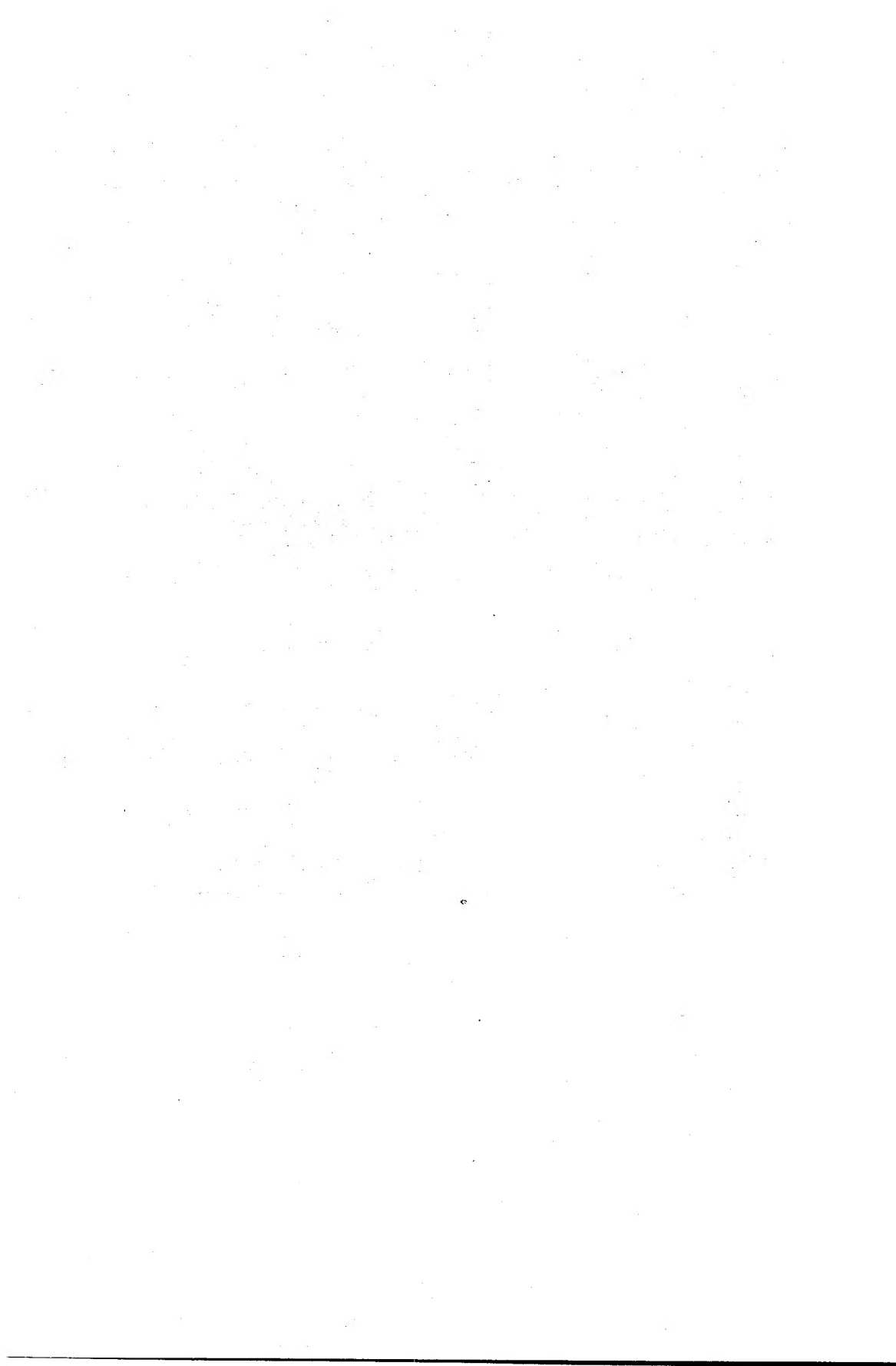
٩	مقدمة عن اللغات السامية واللغة العبرية
١٦	موجز تاريخ النحو العبرى
١٦	الخط العبرى
١٧	جدول الابدجية العبرية
١٩	ملاحظات على الابدجية العبرية
٢٣	الحركات
٢٣	حركات الفتح وتدريبات
٢٥	حركات الكسر وتدريبات
٢٨	حركات الضم وتدريبات
٣٦	السكون وتدريبات
٤٠	السكون المركب
٤٢	الفتحة المسروقة
٤٣	الهاء الصوتية
٤٤	الشدة
٤٧	المقاطع
٤٩	النبر
٥٣	هاء التعريف وتدريبات
٥٧	حروف النسب وتدريبات
٦١	واو العطف وتدريبات

(الصفحة)

٦٥	اسم الموصول
٦٦	أدوات الاستفهام وتدريبات
٧٥	أسماء الإشارة وتدريبات
٧٩	تحيات ومصطلحات عبرية حديثة
٨٢	الإسم
٨٩	المفرد والجمع والمثنى
٩٦	تدريبات
٩٧	الضمائر الشخصية
٩٨	الضمائر المتصلة بالاسم (تصريف الاسم)
١٠٥	الإضافة
١١٣	تدريبات على الإضافة
١١٥	الصفة
١١٧	الصفة النسبية وتدريبات
١٢١	العدد وتدريبات
١٣٤	العدد الترتيبي
١٣٨	كم الساعة ؟
١٤٢	نصوص للتدريب على العدد
١٤٣	الفعل
١٥٢	تصرف الفعل المجرد السالم
١٥٢	١- فى الماضى
١٥٥	٢- فى المستقبل
١٥٨	٣- صيغة الأمر

(الصفحة:

١٦١	٤- اسم الفاعل (زمن الحال)
١٦٣	٥- اسم المفعول
١٦٥	٦- المصدر
١٦٦	٧- الاسم المشبّه
١٦٧	تركيب الجملة العبرية
١٦٨	قاعدة واو القلب
١٦٩	مقدمة عن العهد القديم
١٧١	نصوص مختارة من العهد القديم
١٧٣	جمل للتدريب على الترجمة العبرية والتحليل
١٧٥	ملاحق
١٧٦	١- جداول تصريف الافعال العبرية فى الأوزان السبعة.
٢١٢	٢- قوائم الاسماء التى تجمع جمعا شاذا.
٢٢٠	٣- جداول مختصرة لتصريف الافعال.
٢٢٣	٤- جداول تصريف أدوات النسب والربط.

مقدمة

اللغة العبرية ومكانتها بين اللغات السامية :

اللغة العبرية هي فرع من أسرة لغوية كبيرة تسمى باللغات « السامية »، لأنها كانت في قديم الزمان لغة الاسباط والقبائل والشعوب التي تنسب إلى سام بن نوح (سفر التكوين ١٠ : ٢١ - ٢٢). وكان أول من استخدم هذه التسمية هو العالم الألماني شلوتسر عام ١٨٨٧. وبالرغم من أن هناك بعض المأخذ على هذه التسمية لأنها غير شاملة إلا أنها أصبحت التسمية السائدة الاستعمال للدلالة على هذه اللغات. وقد أقامت الشعوب الى تحدثت بهذه اللغات أساساً في البلاد الواقعة في مدخل آسيا : فلسطين (كنعان) - وصور وصيدا (فينيقيا) - وأرام (سوريا) - وأرام النهرين (بابل وأشور) - وبلاد العرب (الجزيرة العربية). وقد وصلت إحدى اللغات السامية بواسطة الفينيقيين (لأنهم كانوا أهل تجارة) إلى مستعمراتهم الواقعة في جزر البحر الأبيض المتوسط وإلى شمال أفريقيا. ووصلت إحدى اللغات السامية كذلك من الجزيرة العربية إلى شرق إفريقيا (إلى الحبشة).

والتقسيم الشائع للغات السامية التي تشعبت من اللغة السامية القديمة المجهولة (أم اللغات السامية) إلى مجموعات، هو تقسيم يعتمد على المراكز الجغرافية لانتشار هذه اللغات على النحو التالي :

(أ) اللغات السامية الشرقية :

وهي اللغات الآشورية (التي استعملها الساميون في شمالي أرض الرافدين) والبابلية (التي استعملها الساميون في جنوب أرض الرافدين) وأشتقت من اللغة الأكادية، وهما من اللغات القديمة التي وصلت آثارهما إلينا من خلال الكتابات القديمة الى تمثلها الكتابات المسمارية (قوانين حمورابي - رسائل تل العمارنة - ملحمة جلجاميش...).

(ب) اللغات السامية الغربية - الشمالية :

وتضم هذه المجموعة :

١- اللغة العبرية القديمة (الكنعانية) التي تطورت منها :

(أ) اللغة العبرية المستخدمة في لغة العهد القديم (الكتاب المقدس عند اليهود).

(ب) اللغة المؤابية.

(ج) اللغة الفينيقية مع اللغة التي تشبعت منها، وهي البونية التي شاعت في شمال افريقية، والاجورانية التي تم إكتشاف أثارها منذ فترة قريبة في حفائر رأس الشمرة في سوريا.

٢- اللغة الآرامية القديمة وهي لغة القبائل العربية التي هاجرت إلى بابل وأشور بعد ضعف سلطان الأكديين فيما بين القرنين ١٤، ١٢ ق.م. وقد إنقسمت بمرور الزمن إلى : الآرامية الشرقية والآرامية الغربية.

وتشمل الآرامية الشرقية :

(أ) اللغة السريانية (اللغة الأدبية للمسيحيين السريان (لغة كنيسة الرها)، والتي إنقسمت إلى لهجتين هما : اللهجة النسطورية، واللهجة اليعقوبية).

(ب) آرامية التلمود البابلي. (بين القرون الرابع إلى السادس الميلادي).

(ج) المنذعية (لغة المنذعيين الوثنيين).

أما الآرامية الغربية فتشمل :

(أ) الآرامية المستخدمة في كتابات العهد القديم وفي ترجماته والآرامية الجليلية (التلمود الاورشليمي، والمدراشيم).

(ب) السامرية.

(ج) التدمورية.

(د) الآرامية الحديثة، وتتحدث بها فى أيامنا هذه بعض القرى فى سوريا بالقرب من دمشق (بخعة ومعلولة) وجبوعدين على حدود تركيا.

(ج) اللغات السامية الجنوبية :

وتشمل هذه المجموعة :

١- اللغة العربية القديمة التى تنقسم إلى :

(أ) العربية الجنوبية (سبائية ومعينية وحميرية وغيرها).

(ب) العربية الشمالية : التى تطورت منها اللغة العربية الأدبية التى كتب بها القرآن الكريم، وبعد ذلك العربية الدارجة بلهجاتها المختلفة الشائعة فى البلاد العربية الآن.

٢- اللغة الحبشية (الاثيوبية والجعرية) : والتى تطورت منها اللغة الأدبية الأمهرية، وكذلك اللهجات المختلفة المستخدمة فى الحبشة مثل : التيجرية والتيجرانية وغيرها.

واللغات السامية التى مازلت تعتبر من عداد اللغات الحية اليوم هى:

اللغة العربية واللغة العبرية واللغة الحبشية واللغة الآرامية (فى نطاق محدود للغاية بين سكان بعض القرى فى سوريا).

موجز تاريخ اللغة العبرية :

عرفنا من قبل ان اللغة العبرية تنتمى إلى المجموعة الشمالية من اللغات السامية الغربية. ومن المعروف أن اللغة العبرية هى لغة بنى إسرائيل، وذلك لان العهد القديم هو الكتاب الدينى الذى كتبت به هذه اللغة والذى حفظ الشريعة اليهودية. ولكن هذا لا يعنى أن بنى إسرائيل هم فقط الذين تحدثوا بهذه اللغة فى الزمن القديم، إذ أن الأرجح هو أن بعض الشعوب التى عرفت بقرابتها الشديدة للشعب العبرى كانت تتحدث هى الأخرى بالعبرية. وقد يتأيد هذا الظن (على الأقل بالنسبة للمؤايين) باكتشاف نقش ميشع الذى يعود إلى فى القرن ٩ ق.م، حيث لا تختلف لغة هذا النقش كثيرا عن لغة العهد القديم إلا بعض النواحي التى

لا تعكس اختلافاً كبيراً، لذا قلناه من المؤكد ان المؤابيين كن لهم تاريخ أدبي مماثل لذلك الذى كان لدى العبرانيين ولكنه لم يصلنا أو لم يتم اكتشافه.

وفيما يتصل باللغة العبرية هناك بعض الآثار تعتبر أقدم من نقش ميشع ومنها تلك السجلات التى اكتشفت فى تل العمارنة والتى وجدت بها بعض العبارات باللغة العبرية. وبالرغم من ضالة هذه المادة اللغوية إلا أنها مهمة من وجهة النظر اللغوية التاريخية. وفيما عدا ذلك فإننا نعتمد اعتماداً كلياً فى معرفة العبرية القديمة على آثار بنى إسرائيل. وإذا كان من المشكوك فيه، بعد نتائج الدراسات الحديثة، أن موسى قد كتب أجزاء متكاملة من التوراة، أو أنها كتبت فى عصره أو فى العصر التالى له، فإن هناك أجزاء من العهد القديم، بالرغم من ذلك، ترجع إلى ألفى سنة قبل الميلاد، ومنها قصيدة ديبورا النبىة اليهودية والواردة فى سفر القضاة (إصحاح ٥). وهذا النص، بالرغم مما فيه من بعض الغموض فى التفاصيل، إلا أنه يلقى ضوءاً كبيراً على أحوال بنى إسرائيل فى ذلك الوقت ويؤكد أنهم كانوا مازالوا، حتى هذه الفترة، يتقاتلون مع الكنعانيين من أجل الاستيلاء على فلسطين. وإلى هذه الفترة التاريخية أيضاً يرجع ذلك النقش الذى عثر عليه بالقرب من القدس ويسمى نقش سلوان، بالإضافة إلى بعض الاختام والاحجار الكريمة التى تحمل أسماء عبرية...

وهناك إشارات فى العهد القديم تشير إلى أن قبائل بنى إسرائيل لم تكن تتحدث لغة عبرية موحدة فيما بينها، من ذلك ما ورد فى سفر القضاة (١٢/٢) من أن قبيلة افرايم كانت تنطق السين شينا، وهى قصة تعطى دليلاً واضحاً على وجود اختلاف فى اللهجات بين المتحدثين بالعبرية فى ذلك العصر.

وعلى أى الحالات يمكننا ان نقسم مراحل تطور اللغة العبرية على النحو التالى :

(١) المرحلة الأولى :

ويسمىها العلماء «مرحلة عبرية العهد القديم»، وذلك لأن أهم ما وصل إلينا منها هو العهد القديم. وتستمر هذه المرحلة تقريباً من حوالى ١٢٠٠ ق.م إلى ٢٠٠ ق.م، أى حوالى ألف سنة. وتنقسم هذه المرحلة إلى فترتين :

١- الفترة الأولى :

وتنتهى بنفى اليهود إلى بابل على يد نبوخذ نصر سنة ٥٨٦ ق.م. وخلال هذه المرحلة كان بنو إسرائيل يتمتعون بالاستقلال السياسى وبلغت اللغة العبرية بسبب ذلك أوج ازدهارها وكانت خالية من عوامل العجمة ودونت بها معظم أسفار العهد القديم مثل اسفار التوراة الخمسة وسفر يوشع والقضاة وصموئيل ١، ٢ والملوك ١، ٢ والأمثال ونشيد الانشاد وقسم كبير من أسفار الانبياء.

٢- الفترة الثانية :

تبدأ الفترة الثانية منذ بداية سبى بابل (٥٨٦ ق.م) وتنتهى بانقراض اللغة العبرية من التخاطب وحلول الارامية محلها شيئاً فشيئاً. ويرى بعض العلماء أنه مع سبى اليهود إلى بابل لم تختف اللغة العبرية تماماً من الاستعمال بين اليهود، ولا سيما بين طبقة العلماء والاحبار الذين كانوا حريصين على بث جذور الكراهية تجاه كل ما هو دخيل على اليهود واليهودية كله. ولكن بالرغم من هذا فإن جهود الاحبار اليهود لم توقف تأثير الارامية على العبرية، ولم تقو على إعاقة قانون الصراع اللغوى. وما هى إلا فترة قصيرة من الزمان حتى استطاعت الارامية أن تقضى تماماً على العبرية كلفة للتخاطب وكلفة أدبية، وكان مما سهل لها هذا، ذلك التقارب الشديد بينها وبين العبرية لانتمائهما إلى شعبة لغوية واحدة، بالإضافة إلى شيوع عوامل التفكك السياسى بين اليهود فى ذلك الوقت. وأهم ما وصل إلينا من آثار هذه المرحلة : بعض أسفار العهد القديم مثل سفر دانيال الذى كتب حوالى القرن الثانى ق.م والذى يبدأ بلغة عبرية ثم ينتقل فجأة إلى الارامية ثم يعود فينتهى بالعبرية، وكذلك أجزاء كبيرة من سفر عزرا ونحميا وزكريا ويونس (يونان) وبعض الاجزاء داخل كل من سفرى الخروج والتثنية.

ويرى بعض العلماء من اليهود، أن اللغة العبرية خلال هذه الفترة الثانية كانت تستعمل بشكل نقى بعيداً عن التأثيرات الارامية. وقد دال علماء اليهود الغيورين

على لغتهم على هذا بذلك المؤلف الذى كتبه ابن سيره حوالى القرن الثانى ق.م
والذى يتميز بلغة عبرية خالصة على وجه التقريب. ولكن بالرغم من ذلك فإن
الشواهد كلها تشير إلى ان اللغة العبرية كلغة ماتت تماما من الإستعمال فى
عصر المكابيين (حوالى نهاية القرن الأول الميلادى)، وليس هناك أى دليل يثبت
أنها استمرت بعد ذلك كلغة لليهود أو كلغة للشعوب المجاورة فى تلك المنطقة.

(ب) المرحلة الثانية :

وتنقسم بدورها إلى فترتين تميزت خلالهما اللغة العبرية بمميزات لغوية خاصة:

١- **الفترة الأولى :** وتبدأ اعتبارا من القرن الثانى والأول ق.م وتسمى فيها
العبرية باللغة العبرية الربانية أو التلمودية، وذلك لأن أهم ما وصل إلينا
من آثارها مكتبه «الربانيم» فى شكل بحوث وتفسيرات عن العهد القديم
وعن شئون الدين والقانون والتاريخ المقدس. وأهم هذه الآثار : «المشنا»
بأجزائها الثلاثة والستون والشروح التى كتبت على هذه المشنا بعد ذلك
بالأرامية والتى تعرف باسم «الجمارا». ومن كل من «المشنا» و«الجمارا»
يتألف التلمود. وتتميز العبرية خلال هذه الفترة بوضوح التأثيرات
الأجنبية، وخاصة الآرامية والاغريقية واللاتينية والفارسية.

٢- **الفترة الثانية :** وتبدأ هذه الفترة اعتبارا من بداية القرون الوسطى حتى
العصر الحالى (بداية القرن ١٩). وخلال هذه الفترة كتبت بالعبرية
مؤلفات كثيره فى بلاد عدة، ولكن أبرز آثار هذه الفترة هو ما كتب فى
بلاد الاندلس تحت تأثير الثقافة العربية فى مختلف فنون الأدب والشعر
والفلسفة والنحو وتفسير التوراة. وفى خلال هذه الفترة ازدهرت اللغة
العبرية ازدهاراً كبيراً لدرجة ان العلماء يطلقون عليها «عبرية العصر
الذهبى»، وبرزت فيها أسماء لشعراء أمثال يهودا هليفى، شلومو بن
جبيرول، موسى بن عزرا، وفلاسفة مثل موسى بن ميمون وعلماء نحو
مثل بن حيوج ومفسرى تورا، أمثال سعديا الفيومى.

(ج) المرحلة الثالثة :

تبدأ هذه المرحلة مع بداية عصر التنوير اليهودى (الهسكالاه) حينما فكر بعض المتنورين من اليهود فى ضرورة الانفتاح الثقافى على الفكر والثقافة الاوروبية، ورأوا أن يتم ذلك باللغة العبرية فبدأوا بالكتابة بها فى مختلف فنون الادب والصحافة، واعتمدوا فى ذلك اعتمادا كبيرا على عبرية التوراة، ولكنهم سرعان ما اكتشفوا أن عبرية التوراه ليست كافية للتعبير عن الحاجات المعقدة للحياة العصرية الحديثة.

وبعد محاولات شاقة ومتعددة ساهم فيها عدد كبير من أقطاب الأدب العبرى فى العصر الحديث، وعلى رأسهم اليعيزر بن يهودا، تبلورت العبرية الحديثة التى تستعمل الان بين اليهود، وخاصة فى دولة إسرائيل. والعبرية الحديثة تعتمد اعتمادا أساسيا على ذخيرة التوراة اللفظية، بالإضافة إلى، المفردات العبرية التى استخدمت فى عبرية المشنا، فى عبرية العصور الوسطى. ولكن كل هذا لم يكف، كما ذكرنا، للوفاء بحاجات العصر الحديث فلجأت إلى استعارة الكثير من المفردات الاجنبية، وخاصة من اللغة العربية والانجليزية والروسية والييديش.

موجز تاريخ النحو العبرى

كان أول من ألف كتاباً فى قواعد اللغة العبرية هو سعيد بن يوسف الفيومى
فيلسوف اليهود فى القرن العاشر الميلادى متأثراً بالعلوم اللغوية العربية. وجاء
من بعده يهودا بن قريش ومناحم بن سروق ودوناش بن ليرات ويهودا بن داود
حيوج وأبو الوليد مروان بن جناح. وقد ألفوا جميعاً كتبهم باللغة العربية على
غرار كتاب سيبويه فى النحو العربى. وقد خمدت هذه النهضة الفكرية فى علوم
النحو العبرى لدى اليهود إلى أن بدأ بعض المسيحيين واليهود اعتباراً من القرن
السادس عشر الميلادى فى إحياء علوم اللغة العبرية وخاصة فى إيطاليا. ثم جاء
بعد ذلك عدد من المستشرقين الاوروبيين أمثال جزيانيوس (١٨٤٢) وأيفالد
(١٨٧٥) وفلهاوزن (١٨٨٢) وشتاده (١٩٠٦) فساهموا مساهمات فعالة فى
إرساء قواعد اللغة العبرية. ومع محاولات إحياء اللغة العبرية فى العصر الحديث
مع بداية القرن العشرين تمت محاولات عديدة مازالت متواصلة حتى اليوم فى
دولة إسرائيل من أجل تقنين وضع أسس نحو اللغة العبرية القديمة والحديثة
ومتابعة التطورات المتلاحقة فى اللغة العبرية الحديثة على ضوء التأثيرات الهائلة
عليها من اللغات الاجنبية فى سائر المجالات (المفردات - المصطلحات - الدلالات
- الاشتقاقات العبرية - بناء الجملة .... الخ).

الخط العبرى

كان الخط العبرى القديم يعتمد على الخط الكنعانى وكان يعرف بإسم «القلم
العبرى» وظلوا يستعملونه حتى السبى البابلى (٥٨٦ ق.م) وبعد ذلك استبدلوه
بخط متأثر بالخط الآرامى عرف عندهم بإسم «الخط المربع» أو «الخط الآشورى»
وهو المستعمل الآن فى الطباعة وكتابة الكتب الدينية.

ويستعمل الإسرائيليون الآن فى العصر الحديث طريقة أخرى فى الكتابة
تعرف بإسم «خط اليد» ويقتصر استعمالها على الامور الشخصية فقط.

جدول الابدادية العبرية

الحرف المطبعى	القيمة	اسم الحرف	اسمه بحروف عربية	مقابله فى العربية	نطق الحرف
א	١	אָלֶף	ألف	أ	أ، ء
ב	٢	בֵּית	بيت	ب	ב - ب، כ = V
ג	٣	גִּימָל	جيمل	ج	ج قاهرة
ד	٤	דָּלֶת	داليت	د	د
ה	٥	הָא	هيه	هـ	هـ
ו	٦	וָו	فأف	و	ف
ז	٧	זַיִן	زايين	ز	ز
ח	٨	חֵית	حيت	ح	ح
ט	٩	טֵית	طيت	ط	ط
י	١٠	יּוֹד	يود	ى	ى
כ . ך	٢٠	כָּף	كاف	ك	ك
ל	٣٠	לָמֶד	لاميد	ل	ل
מ . ם	٤٠	מֵים	ميم	م	م
נ . ן	٥٠	נּוֹן	نون	ن	ن
ס	٦٠	סָמָךְ	سامخ	س	س
ע	٧٠	עֵין	عاين	ع	ع
פ . ף	٨٠	פָּא	بيه	ف	פ ، P ، ף
צ . ץ	٩٠	צָדִי	صادى	ص	ص، تس حديثا
ק	١٠٠	קוֹף	قوف	ق	ق
ר	٢٠٠	רֵישׁ	ريش	ر	ر
ש	٣٠٠	שֵׁין	شين	ش	ש، ش، ש
ת	٤٠٠	תּוֹ	تأف	ت	ت

האלפבית העברי

א	א	אלף	א"ל	א
ב	ב	בית	ב	ב
ג	ג	גית	ג	ג
ד	ד	דלת	ד	ד
ה	ה	הא	ה	ה
ו	ו	ו	ו	ו
ז	ז	זין	ז	ז
ח	ח	חית	ח	ח
ט	ט	טית	ט	ט
י	י	יף	י	י
כ	כ	כף	כ	כ
כ	כ	כף	כ	כ
ך	ך	כף סופית	ך	ך
ל	ל	לף	ל	ל

	N	N	מ	מ
		מ	מ	מ
	ס	ס	ס	ס
		ס	ס	ס
	ן	ן	ן	ן
		ן	ן	ן
	ס	ס	ס	ס
		ס	ס	ס
	ע	ע	ע	ע
		ע	ע	ע
	פ	פ	פ	פ
		פ	פ	פ
	ף	ף	ף	ף
		ף	ף	ף
	צ	צ	צ	צ
		צ	צ	צ
	ץ	ץ	ץ	ץ
		ץ	ץ	ץ
	ק	ק	ק	ק
		ק	ק	ק
	ר	ר	ר	ר
		ר	ר	ר
	ש	ש	ש	ש
		ש	ש	ש
	ת	ת	ת	ת
		ת	ת	ת

ملاحظات على الابدادية العبرية :

- ١- تكتب اللغة العبرية كسائر اللغات السامية من اليمين إلى اليسار.
- ٢- تتكون الابدادية العبرية من اثنين وعشرين حرفاً . مع اعتبار أن حرف السين والشين حرفاً واحداً.
- ٣- تسهلاً لحفظ الابدادية جرت العادة على جمعها في كلمات على النحو التالي:
أبجد - هوز - حطى - كلمن - سغفص - قرشت
- ٤- هناك خمسة حروف في الابدادية العبرية يتغير رسمها إذا وقعت في أواخر الكلمات. وهذه تجمعها كلمة «كم صنف» أو «منصفك» وتسمى «الحروف البسيطة»، أما التي تأتي في وسط الكلمة فتسمى «المنحنية». وقد ورد في التلمود أن الأنبياء هم الذين ابتدعوا هذ الحروف التي تكتب في نهاية الكلمة. وتستخدم حروف «كم صنف» أو «منصفك» للإشارة إلى أرقام المئات : ٥٠٠ : ٥ , ٦٠٠ : ٦ , ٧٠٠ : ٧ , ٨٠٠ : ٨ , ٩٠٠ : ٩ .
- ٥- هناك ستة حروف في الأبجدية العبرية يتغير نطقها تبعاً لموقعها من الكلمة. وتجمع هذه الحروف في كلمتين (بكف تجد). وهذه الحروف إذا وقعت في بداية الكلمة أو بعد سكون تام (بداية مقطع) لزم تشديدها بالشدة الخفيفة (عبارة عن نقطة توضع داخل الحرف) ولزم نطقها بشكل معين. أما إذا وقعت في وسط الكلمة أو نهايتها فإنها لا تشدد وعندئذ تنطق نطقاً يسمى «النطق الرخو». وفي العبرية الحديثة لا تسرى هذه القاعدة إلا على ثلاثة حروف فقط هي حروف «بكف» أما الحروف الثلاثة الأخرى (تجد) فإنها تخضع لقاعدة التشديد ولكن لا تتأثر من حيث النطق.

في بداية الكلمة أو بعد سكون تام		في وسط الكلمة أو نهايتها	
١-	בּ	בּ	ثاء
٢-	כּ	כּ	خاء
٣-	פּ	פּ	فيه
٤-	תּ	תּ	تاء
٥-	גּ	גּ	جيم
٦-	דּ	דּ	دال

٦- هناك أربعة حروف فى العبرية تنطق من الحلق وتسمى الحروف الحلقية وهى (الألف والهاء والحاء والعين)، وهى تخضع لنوع خاص من المعاملة اللغوية وأحياناً تضم إليها الراء، وخواصها أنها لا تقبل التشديد ولا تقبل السكون التام إلا فى حالات خاصة.

٧- تستخدم حروف الابدجى العبرية للدلالة على الأرقام حسب الترتيب الوارد فى جدول الابدجى ويسمى هذا النظام بإسم «حساب الجمل»، وذلك فيما عدا رقمى ١٥، ١٦ حيث يكتب : ١٥" ١٦" بدلًا من ١٥" ١٦" لاشتمال هذه الأخيرة على حروف اسم الجلالة «يهوه».

٨- هناك عدد من الحروف تنطق فى العبرية الحديثة نطقاً سهلاً، وهى : الواو التى تنطق فاف، والطاء التى تنطق تاء، والقاف التى تنطق كافا، ويتهاون الإسرائيليون الأوربيون فى نطق بعض الحروف فينطقون حرف العين ألفا وحرف الحاء خاء، والصاد «تسادى» وذلك بتأثير «النطق الإشكنازى» (النطق الخاص باليهود الذين من وسط وغرب وشرق أوروبا).

٩- هناك شكلان من الحروف يستخدمان اليوم فى العبرية : الخط المربع ويستخدم فى الطباعة (الصحافة - الكتب)، والخط اليدوى ويستعمل فى الكتابة العادية.

وتكتب حروف الخط المربع غير متشابكة، بينما يكتب معظم الإسرائيليون خط اليد بشكل متشابك.

١٠- تقسم أصوات الابدجى العبرية تبعاً لمصدرها الصوتى على النحو التالى :

١- الحروف الحلقية : (א - ה - ח - ע - ק)

٢- الحروف الشفوية : (פ - ו - מ - ש)

٣- الحروف الحنكية : (ג - ד - כ - פ)

٤- الحروف اللسانية : (ט - ז - נ - ת)

٥- الحروف الصفيرية : (צ - ש - ש - ז - ל)

٦- حروف الإطباق : (ט - צ - ק)

١١- تخلصت اللغة العبرية من الاعراب، ولذلك فإن أواخر الكلمات فيها ساكنة إلا إذا كانت نهاية الكلمة حرف א أو حرف ה مسبقا بحركة طويله فإنه ينطق ممدوداً حسب نوع الحركة ويسمى في هذه الحالة ساكناً مستتراً.

١٢- من الشائع في العبرية منذ عصر ما بعد «العهد القديم» وحتى الآن استخدام حروف الإبجدية في الدلالة الرقمية، وذلك وفق الجدول المبين في بداية المنهج. ويتم صياغة الأعداد بشكل تركيبى مع وضع شرطتين مائلتين قبل حرف الأحاد على النحو التالي :

א"א :	١١	ט"ו :	١٥
ט"ו :	١٦ (وذلك لتحاشي استخدام حروف الجلالة)		
ב"ב :	٢٢	ק"ך :	١٠٤
ק"ך :	٥٠٠	תשי"ב :	٧١٢

وتتم كتابة السنوات الميلادية بالحروف العبرية، بطرح الرقم ١٢٤٠ من السنة الميلادية، ثم يكتب الرقم الباقي بالحروف العبرية. فمثلاً عندما نريد أن نكتب عام ١٩٧٧ بالحروف العبرية تتبع الخطوات التالية : أولاً نقوم بطرح ١٩٧٧ من ١٢٤٠، ١٩٧٧ - ١٢٤٠ = ٧٣٧، ثم نحول هذا الرقم المتبقى إلى حروف عبرية فتصبح תשל"ז حيث أن التاء = ٤٠٠، والشين = ٣٠٠، واللام = ٣٠ والزاي = ٧ فيكون المجموع هو الرقم المتبقى من عملية الطرح : ٧٣٧. ويلاحظ أن الحروف تكتب مرتبة ترتيباً تنازلياً أى الأكبر ثم الأصغر مع وضع شرطتين قبل الحرف الأخير. وإذا أردنا عمل العكس، أى تحويل التاريخ المكتوب بالحروف العبرية إلى التاريخ الميلادى، فإننا نحول الحروف إلى أرقام ثم نضيف إليها الرقم ١٢٤٠ فنعرف السنة الميلادية المقصودة مثل.

$$בְּשִׁנַּת תשי"ח = ٧١٨ + ١٢٤٠ = ١٩٥٨.$$

وللدلالة على رقم الآلاف يستخدمون الحروف وفوقها شرطة مثل :

$$א"א = ١٠٠٠ \quad ה"ה = ٥٠٠٠$$

שְׁעוֹר רֵאשׁוֹן (א)

الحركات

התנועות

كان اليهود قديماً يستعملون حروف اللين (أهوى) אהוי للدلالة على حركات الفتح والكسر والضم. ومع مرور الزمن أصبحت غير كافية للدلالة على الحركات المتنوعة فاخترع علماء اليهود نظاماً للحركات للإشارة إلى أصوات المد مستنيرين بنظام الحركات عند السريان والعرب وذلك في أواخر القرن السابع الميلادي. ويعرف هذا النظام بالنظام الطبري نسبة إلى طبرية التي تم فيها وضع هذا النظام. ويرمز للحركات في العبرية مثلها في ذلك مثل العربية بنقط وحروف توضع تحت الحروف أو فوقه. وبالرغم من أن هذا النظام كان بديلاً لحروف اللين إلا أنها مازالت تستخدم ضمن نظام الحركات حتى الآن، وخاصة في حركات المد في أواخر الكلمات بالنسبة للفتحة الطويلة، وكذلك بالنسبة للكسر الطويل والضم الطويل. كذلك فإن نظام الكتابة غير المشككة في العبرية الحديثة يسترشد بهذه الأحرف لتبيان أصل الحركة.

وتنقسم الحركات الرئيسية في اللغة العبرية إلى ثلاث مجموعات :

١- حركات الفتح   ٢- حركات الكسر   ٣- حركات الضم

وتنقسم هذه المجموعات إلى عشر حركات، خمس منها قصيره وخمس منها طويلة وذلك على النحو التالي :

أولا حركتا الفتح :

تنقسم حركات الفتح إلى حركتين هما: حركة الفتح القصير، وحركة الفتح الطويل.

١- حركة الفتح القصير : وهي عبارة عن شرطة أفقية توضع تحت الحرف (=) وتسمى פתח (بتَّاح) مثل :

סל : سلة : סל : دم

תחת : تحت : סם : سُم

وينطق المقطع (?) ينطق مثل كلمة die فى الإنجليزية فى نهاية الكلمة من

חי : حى : חי : كفى

(ب) حركة الفتح الطويل : وهى عبارة عن إشارة مثل حرف T فى اللغة

الإنجليزية توضع تحت الحرف (-) وتسمى קמץ (قاصص) أو קמץ גדול (قاصص جادول) مثل :

אח : أخ : צא : صام

אדם : إنسان : מרק : حساء - مرقعة

אכל : أكل : אמר : قال

وإذا وقعت حركة القامص فى نهاية الكلمة متبوعة بحرف א أو حرف ה فإن هذان الحرفان لا ينطقان ولا نقف عليها بالسكون التام، بل تنطق حركة القامص كحركة مد طويل مفتوح مثل :

שנה : سنة : שעה : ساعة

קרא : قرأ : שרה : سارة

تدريبات قراءة على حركتى الفتح،

א - ב - ג - ד - ה - ו - ז - ח - ט - י - כ - ל - מ - נ - ס - ע - פ - צ - ק - ר - ש - ת

א - ב - ג - ד - ה - ו - ז - ח - ט - י - כ - ל - מ - נ - ס - ע - פ - צ - ק - ר - ש - ת

א - ב - ג - ד - ה - ו - ז - ח - ט - י - כ - ל - מ - נ - ס - ע - פ - צ - ק - ר - ש - ת

א - ב - ג - ד - ה - ו - ז - ח - ט - י - כ - ל - מ - נ - ס - ע - פ - צ - ק - ר - ש - ת

א - ב - ג - ד - ה - ו - ז - ח - ט - י - כ - ל - מ - נ - ס - ע - פ - צ - ק - ר - ש - ת

א - ב - ג - ד - ה - ו - ז - ח - ט - י - כ - ל - מ - נ - ס - ע - פ - צ - ק - ר - ש - ת

א - ב - ג - ד - ה - ו - ז - ח - ט - י - כ - ל - מ - נ - ס - ע - פ - צ - ק - ר - ש - ת

א - ב - ג - ד - ה - ו - ז - ח - ט - י - כ - ל - מ - נ - ס - ע - פ - צ - ק - ר - ש - ת

א - ב - ג - ד - ה - ו - ז - ח - ט - י - כ - ל - מ - נ - ס - ע - פ - צ - ק - ר - ש - ת

٣- שָׁחַר : فجر בָּעַל : زوج

٤- אָב : أب נָהַר : نهر

לָבָן : أبيض חָלָב : لبن

זָכַר : ذكر עָפָר : تراب

חָכֵם : حكيم זָקֵן : نَقْن-لحية

צָחַק : ضحك כָּתַב : كتب

קָטַל : قتل שָׁמַע : سمع

זָכַר : ذكر-تذكر לָבַשׁ : ارتدى-لبس

יָלַד : ولد-أنجب חָלַם : حلم

פָּתַח : فتح יָרַשׁ : ورث

קָבַר : دفن קָרַב : إقترَب

טָחַן : طحن שָׁטַן : شيطان

٥- פָּרָה : بقرة רָאָה : رأى

בָּנָה : بنى לָמָּה : لماذا

בָּרָא : برأ-خلق רָאָה : روما

ثانيا- حركات الكسر:

تنقسم حركات الكسر فى اللغة العبرية إلى أربع حركات :

حركتان قصيرتان وحركتان طويلتان:

١- حركتا الكسر القصيرتان : تنقسم حركتا الكسر القصيرتان إلى

(أ) حركة الكسر القصير الصريح:

وهى عبارة عن نقطة توضع تحت الحرف (ֿ) وتسمى חִירִיק קָטָן (حيريق قاطان) أو חִירִיק מְלֵא (حيريق ماله) أى الكسرة الكاملة أو المشبعة مثل :

עֵין : عين מַיִם : ماء

(ب) حركة الكسر القصير المال : وهى عبارة عن ثلاث نقط على هيئة مثلث مقلوب تحت الحرف (כ) وتسمى כָּגוּל (سيجول) مثل :

מֶלֶךְ : ملك   כָּלָב : كلب

אֶחָד : واحد   אֶצְבַּע : إصبع

٢- حركات الكسر الطويل : تنقسم حركات الكسر الطويل إلى حركتين :

(أ) حركة الكسر الطويل الصريح : وهى عبارة عن الكسرة الصريحة القصيرة متبوعة بحرف الياء كحركة مد (י) وتسمى חִירִיק מְלֵא (حيريق جامل) أو חִירִיק מְלֵא (حيريق ماله)، أى الكسرة الكاملة، مثل :

סֶרֶיץ : سردين   תְּלֵמִיד : تلميذ

כֵּיס : جيب   קַהִיר : القاهرة

وإذا وقعت هذه الحركة فى نهاية الكلمة تعتبر حركة مد مثل :

מִי : من   בִּי : لأن - أن

ويمكن أن تكون متبوعة فى نهاية الكلمة بحرف ألف مثل

נָבִיא : نبي

(ب) حركة الكسر الطويل المال : وهى عبارة عن نقطتين أفقيتين توضعان

تحت الحرف (י)، وتسمى יֵיִרָה (صيرية). وهى نوعان: الصيرية الكامل יֵיִרָה

מְלֵא (صيرية ماله) ويكون متبوعا بحرف الياء (י)، والصيرية الناقص יֵיִרָה

חֲסֵר (صيرية حاسير) وهو الذى لا يتبع بحرف الياء مثل :

מְלֵא : ممتلئ - كامل   יֵאָה : ليئة

יָמַת : مات   יָה : شأى

יֵיכָל : هيكل   יֵין : بين

وإذا وقعت هذه الحركة فى نهاية الكلمة فإنها تنطق مثل المقطع Y فى

الإنجليزية مثل : לֵיִף : منذ - قبل حيث تنطق lifney .

تدريبات قراءة على حركات الكسر الرابع:

١- א - ב - ג - ד - ה - ו - ז - ח - ט - י - כ - ל - מ - נ - ס - ע - פ - צ - ק - ר - ש - ת.

א - ב - ג - ד - ה - ו - ז - ח - ט - י - כ - ל - מ - נ - ס - ע - פ - צ - ק - ר - ש - ת.

אי - בי - די - הי - וי - זי - חי - לי - מי - עי - פי - תי.

א - ב - ג - ד - ה - ו - ז - ח - ט - י - כ - ל - מ - נ - ס - ע - פ - צ - ק - ר - ש - ת.

זית : زيتون	דוד : داود	2-	דוד : داود
דמעה : دمة	מים : ماء		מים : ماء
סוף : سيف	שמים : سماء		שמים : سماء
מות : موت	גשר - کوبری : جسر - كوبري	3-	גשר : جسر
ربع : ربع	شمس : شمس		شمس : شمس
عجل : عجل	لحم : خبز		لحم : خبز
قهوة : قهوة	זה די : هذا يكفي		זה די : هذا يكفي
قطعة - نص : قطعة - نص	אל : إلى		אל : إلى
נפש : نفس - روح	ארץ : أرض - بلد		ארץ : أرض - بلد
דיסמבר : ديسمبر	בטן : بطن		בטן : بطن
שמן : زيت - سمن	אלף : ألف		אלף : ألف
ملح : ملح	קמח : قمح		קמח : قمح
נקי - نظيف : نقي - نظيف	נדיר : نادر	4-	נדיר : نادر
חביבי : حبيبي	היא : هي		היא : هي
תל-אביב : تل أبيب	גיל : عمر - سن		גיל : عمر - سن
גיר : طباشير	אסיר : أسير - معتقل		אסיר : أسير - معتقل
חיים : حياة	בירה : بيرة - عاصمة		בירה : بيرة - عاصمة
פיל : فيل	פריס : باريس		פריס : باريس
	איש : رجل		איש : رجل

בֵּן	: ابن	אִם	: أم
חֵיפָה	: حيفا	בֵּית-סֵפֶר	: مدرسة
בֵּית-קֶפֶה	: مقهى	יִשְׂרָאֵל	: إسرائيل
שֵׁם	: إسم	יָמָת	: مات
חֲמִשׁ	: خمسة	שֵׁשׁ	: ستة
צֵל	: ظل	אֵל	: إله
פִּיצָה	: بيضة	אָמֵן	: آمين
כֵּן	: نعم	תִּשְׁעָ	: تسعة
יוֹסֵף	: يوسف	יֶזֶק	: عجز
גִּדָּר	: جدار - سور		

ثالثاً- حركات الضم :

تنقسم حركات الضم فى اللغة العبرية إلى أربع حركات، إثنان قصيرتان وإثنان طويلتان.

١- حركات الضم القصيرة : وتنقسم إلى حركتين:

(أ) الضمة القصيرة الصريحة: وهى عبارة عن حركة القامص المتلوة بسكون دون أن تفصل بينهما حركة النبر التى تسمى «ميتج» (ֿ) وتسمى קָמַץ קָטָן (قامص قاطان)، مثل :

חֲכָמָה : حكمة   יָרַבְעָם : يوربعام

وهناك كلمتان تلفظ فيها القامص كحركة ضم وهما:

שָׂרָשִׁים : جنور   קִדְּשִׁים : مقدسات

(ب) الضمة القصيرة المائلة : وهى عبارة عن ثلاث نقط مائلة ناحية اليمين
توضع تحت الحرف (ֿ) وتسمى קבוצה (قبوص) وتنطق مثل حرف ם فى
الإنجليزية، مثل :

שָׁלֹם : سلم   קִבְּצָה : القرآن

٢- حركات الضم الطويلة : وتنقسم إلى حركتين :

(أ) حركة الضم الطويلة الصريحة : ولهذه الحركة فى اللغة العبرية صورتان:

١- الضمة الناقصة : وهى عبارة عن نقطة توضع فوق الحرف من جهة
اليسار عادة (ֿ) وتسمى חֹלָם חִסֵּר (حولام حاسير) أو חֹלָם קָטָן (حولام
قاطان). وإذا كان الحرف المحرك بها حرف ׀ فإننا نضعها على الجانب الخالى،
أما إذا كان حرف ׀ فإن الحولام تضم مع نقطة السين.

לָמַק : عمق - وادى   טָהַר : طهارة

לָב : دب   שָׁלֹשׁ : ثلاثة

وأحيانا تأتى هذه الحركة متلوّه بحرف ׀ فى وسط الكلمة أو فى آخرها وفى
هذه الحالة لا ينطق حرف الألف مثل :

רֹאשׁ : رأس - رئيس   לֹא : لا

تنطق الأولى (روش) وتنطق الثانية (لو) .

٢- الضمة الكاملة : وهى عبارة عن حرف الواو فوقه نقطة (װ) وتسمى
חֹלָם גָּדוֹל (حولام جادول) أو חֹלָם מְלֵא (حولام باله)، أى الضمة الكاملة
أو المشبعة، وتنطق مثل حرف ם فى اللغة الإنجليزية مثل :

שָׁלוֹם : سعيدة - سلام   צוֹם : صوم

יוֹם : يوم   לַיְמִינִי : ليمون

(ب) الضمة الطويلة المقفولة : وهى عبارة عن حرف الواو بداخله نقطة (٠)
وتسمى שווא (شوروق)، وتنطق مثل المقطع الإنجليزي ou مثل :

שוק : سوق   יוני : شهر يونيو
קול : يقال   מוזיקה : موسيقى

ملاحظات عامة على الحركات :

١- الحركات الطويلة مثل : الحولام ماله والشوروق والحيريق ماله والصيريه
تسمى الحركات الكاملة מלאות، وذلك لأنها لا تتغير أبدا داخل الكلمة مثل
: קול - סוס - מין - יין. أما الحركات : القامص والصيريه حاسير
والحولام حاسير فإنها تسمى الحركات الناقصة חסרות ، مثل : יג -
יב - חק ، وذلك لأنها تتغير فى حالة الاضافة وحالة الجمع وعند التصريف مع
الضمائر (كما سنرى فيما بعد).

٢- فى العبرية الحديثة لا يفرقون تقريبا بين الحركات الطويلة والقصيرة فى
النطق. ولكن التمييز بينها له أهمية خاصة جدا، لأن الكثير من أسس قواعد
العبرية تعتمد على هذا التمييز.

تدريبات قراءة على حركات الضم الرابع:

١- א - ד - ח - ט - כ - מ - ס - צ - ק .
 א - ד - ח - ט - כ - מ - ס - צ - ק .
 א - ד - ח - ט - כ - מ - ס - צ - ק .
 א - ד - ח - ט - כ - מ - ס - צ - ק .

٢- רִמָּח : رمح   פֶּהָן : كاهن
 חֶם : حرارة - سخونة   מִשֶּׁה : موسى
 אָזֶן : أذن   חֶק : قانون

٣- קֶרֶבֶן : ضحية   פֶּל - : كل.....
 אֶזְנִיךָ : أذنك   אֶמְנֶם : حقا
 שֶׁלֶחֶן : مائدة   אֶמֶה : أمة
 עֶגֶה : فطيرة جاتوه   עֶגֶה : فطيرة

٤- חֶלֶם : حلم   תּוֹרָה : تورا - شريعة
 רוֹעֶה : راعي   עוֹלָם : عالم
 פּוֹקֵב : نجم - كوكب   אֶחָת : أخت
 פּוֹבֵעַ : قبة   סוֹס : كأس
 מוֹרָה : مدرس   קוֹל : صوت

שום : ثوم	חרות : حرية
ערים : عريان	ברוך : مبارك
קדוש : مقدس	ברוך : واضح
אתונה : أثينا	עמוד : صفحة

تدريبات على الحركات العشر:

١- أكتب عشر كلمات مكونة من حرفين مشكلة بالفتحة القصيرة :

١-	٢-	٣-	٤-
٥-	٦-	٧-	٨-
٩-	١٠-		

٢- اكتب ثمان كلمات مكونة من ثلاث حروف مشكلة بالفتحة القصيرة :

١-	٢-	٣-	٤-
٥-	٦-	٧-	٨-

٣- اكتب التشكيل الناقص في الكلمات التالية :

אדם - פעל - חלב - עפר - על - צחק - קטל - קבר
 - שמע - לבש - למה - פרה - ברא - חלם - מרק -
 קרא .

ד- שכל הלהא האלה :

נשר אה המלים הנאות:

ים - די - פעל - שחר - זכר - חכם - ילד - ירש -
קרב - ראה - בנה - כתב - פתח.

ה- תרגם הלהא האלה לעברית עם הנקוד המלא :

תרגם את המלים הנאות לעברית עם הנקוד המלא.

תחת -	-	سلطة -	-	صام -	-	إنسان -	-
قرأ -	-	ساعة -	-	فخ -	-	ماذا -	-
كف -	-	تراب -	-	نقن -	-	نبي -	-
بقرة -	-	ورث -	-	تذكر -	-	نكر -	-
ضحك -	-	حلم -	-		-		-

ו- אכלם החרף האקס פו הלהא האלה עם תשכילה האכלם :

השלים את האותות הנאות במלים הנאות עם הנקוד המלא:

ב... ל- ... חק - בד... - ... רק - ... י -
ע... - ק... ר - קר... - ... - א... - ... -
שע... - פ... ה

ז- אכתב עשרון קמה מן הלהא חרקה הקסר הארבע עם תשכילה האכלם :

כתב עשרים מלה ממלות ארבע תנועות החיריק עם הנקוד המלא:

1-	2-	3-	4-
5-	6-	7-	8-

9-	10-	11-	12-
13-	14-	15-	16-
17-	18-	19-	20-

8- أكتب التشكيل الناقص في الكلمات التالية :

כתב את הנקוד החסר במלים הבאות.

עין - אצבע - תלמיד - קהיר - מלא - היכל - לחיני -
עבד - נקי - ישראל - חיים - ביצה .

9- اكتب معانى الكلمات التالية بالعبرية مع تشكيلها بالكامل :

أرض - - جسر - - شمس - - كلب - -
نفس - - سبعة - - نادر - - حبيبي - -
تل أبيب - - أم - - ابن - - مقهى - -

10- أكتب اثنتا عشرة كلمة من كلمات حركات الضم الاربعة مع تشكيلها بالكامل:

כתב שתים-עשרה מילות ארבע תנועות החולם עם הנקוד המלא:

1-	2-	3-	4-
5-	6-	7-	8-
9-	10-	11-	12-

11- ترجم الكلمات الآتية إلى العبرية مع تشكيلها بالكامل :

תרגם המלים הבאות לעברית עם הנקוד המלא:

ثلاثة -	رأس -	حكمة -	ضحية -	-
جنود -	سلم -	كعكة -	بقال -	-
مائدة -	حلم -	أخت -	مدرس -	-
مقدس -	مبارك -	واضح -	-	-

١٢- أكتب الاعداد التي درستها في درس الحركات مع تشكيلها بالكامل :

כתב את המספרים שלמדתי בשעור של התנועות עם הנקודות המלא:

١-	٢-	٣-	٤-
٥-	٦-	٧-	٨-
٩-	١٠-		

שְׁעוֹר שֵׁנִי (ב) الحركات الثانوية

١- السكون : שָׁא

السكون فى العبرية تُعبارة عن نقطتين عموديتين توضعان تحت الحرف. ويعتبر السكون نصف حركة. والقاعدة فى اللغة العبرية أن أواخر الكلمات كلها ساكنة لعدم وجود الاعراب، ولكن هذا السكون لا يظهر فى آخر الكلمة إلا فى حالتين فقط :

١- حرف الكاف إذا وقع فى نهاية الكلمة مثل :

יָאָה : إذهب   יָאָרָה : طريق

٢- حرف التاء إذا وقع فى نهاية الكلمة كضمير للمخاطبة المفردة فى تصريف الفعل الماضى : קָטַלְתָּ قتلت.

٣- حرف التاء فى ضمير المخاطبة المفردة المنفصل : אַתָּ أنت.

والسكون فى اللغة العبرية نوعان :

١- السكون البسيط : يستخدم مع جميع الحروف فيما عدا الحلقية (א . ה . ו . מ . נ . ש . י . ל . פ . צ . ק . ר . ט . ב . ג . ד . כ . פ . צ . ק . ר . ט . ב . ג . ד . כ .

٢- السكون مركب : يستخدم مع الحروف الحلقية فقط.

١- السكون البسيط : وينقسم إلى سكون مستتر وسكون ظاهر :

(أ) السكون المستتر : ويقع عادة فى نهاية الكلمة المنتهية بحرف ألف أو هاء أو ياء أو واو مسبقاً بحركة مد طويلة مثل :

תּוֹרָה : تورا   נָבִיא : نبى

סֵפֶרִי : كتابى   כָּתַבְתִּי : إكتبوا

לֹא : لا   קָרָא : إقرأ

٢- **السكون الظاهر** : وهو سكون يظهر فى النطق ويقع تحت أحد الحروف غير الحلقية فى أول الكلمة أو وسطها أو آخرها . وينقسم إلى نوعين :

(أ) **السكون التام** : وهو يأتى غالباً فى وسط الكلمة بعد حركة قصيرة غير منبورة، أو حركة طويلة منبورة وهو يقفل المقطع أى نقف عنده فى النطق مثل :

מלחמה : حرب	מלאך : ملاك
לילה : ليلة	אברהם : ابراهيم
קמנה : قمن	לכנה : اذهب

(ب) **السكون المتحرك** : وهو سكون لا يقفل المقطع ويعتبر حركة (بمثابة نصف سيجول)، وبالتالي فإنه من المهم الاهتمام به فى النطق، وله عدة حالات على النحو التالى :

حالات السكون المتحرك :

١- إذا وقع فى بداية الكلمة مثل :

זמן : زمن - وقت	שמע בני : إسمع يا بنى
בהמה : بهيمة	ניו-יורק : نيويورك

٢- إذا التقى سكونان فى وسط الكلمة كان أولهما تاماً والثانى متحركاً مثل :

אסטונה : أسطوانة	אנגלית : اللغة الانجليزية
תקראו : تقرأوا	ספרכם : كتابكم

٣- إذا وقع السكون تحت حرف مشدد بالشدة الثقيلة (التي تقابل الشدة فى اللغة العربية) مثل :

ישראל : يسقطون	דברו : تحدثوا
----------------	---------------

٤- إذا وقع السكون بعد حركة طويلة موقوف عليها بالنبرة المسماة «ميتج»،
والتي يشار إليها بشرطة عمودية على يسار الحركة مثل :

אָכַלָּה : أكلت   פִּנְתִּיבִים : يكتبون

٥- إذا توالى حرفان من نوع واحد وكان أولهما مشكل بالسكون المتحرك مثل :

הִלְלוּיָהּ : مجدوا الرب   מִתְפַּלְלִים : يُصلّون

تدريبات على السكون وعلى القراءة

١- א - ד - ח - ט - כ - מ - ס - צ - ק .

א - ד - ח - ט - כ - מ - ס - צ - ק .

או - דו - חו - טו - כו - مو - سو - צو - קו .

או - דו - חו - טו - כו - مو - سو - צו - קו .

٢- אַבְרָהָם : ابراهيم   זָאב : ذئب

כְּתִיבָה : كتابة   קְרִיאָה : قراءة

מִכְתָּב : خطاب   מִסְגֵּד : مسجد

מִזְוִיף : مزيف   נִמְלָה : نملة

תִּלְמִיד : تلميذ   שְׁאֵלָה : سؤال

יְרוּשָׁלַיִם : القدس   בִּקְרָאָב : قريبا

מַעֲרָכָה : معركة   מִצְרַיִם : مصر

טָקְסִי : تاكسي   בִּרְכָה : بركة - حوض

שְׁנִים : اثنان   יִשְׁמָעֵאל : اسماعيل

גִּלְמוֹד : وحيد - منبؤ : נִקְוָה : نقطة

גָּדִי : جدی : עֶבְרִית : العبرية

יִצְחָק : إسحاق : בֶּנֶק : بنك

אֲסִיָּה : آسیا : בְּנֵינִי : بنزین

(גֵּיהֶנוֹם : جهنم) : אֶרֶץ-כְּנָעַן : أرض كنعان

יְהוּדִי : يهودی : גְּבֵרֶת : سيدة

הִסטוֹרִיָּה : تاريخ

* حدد نوع السكون في الكلمات السابقة (ساكن - متحرك) مع ذكر السبب.

٢- السكون المركب

(الحركات المخطوفة) חֲטָפִים

ذكرنا من قبل أن حروف الحلق لا تقبل السكون التام، ولهذا إذا أقتضت الضرورة النحوية وضع السكون تحته أحد الحروف الحلقية إستخدمنا السكون المركب.

أنواع السكون المركب ثلاثة وهى :

١- سكون مركب مع الفتحة القصيرة ويسمى «حطاف بتاح» חֲטָף פתח وعلامته (-) وينطق كالفتحة القصيرة مثل :

אֲנִי : أنا	יַעֲקֹב : يعقوب
חֲמֹר : حمار	רַחֲמִים : رحمت
אֲרִי : أسد	

٢- سكون مركب مع الفتحة الطويلة ويسمى (حطاف قاصص)، חֲטָף קמץ وعلامته (T) وينطق كالضمة المفتوحة «حولام» مثل :

אֲבִיר : باخرة	חֲלִי : مرض
----------------	-------------

٣- سكون مركب مع الكسرة القصيرة الممالة (سيجول) ويسمى חֲטָף סגול «حطاف سيجول» وعلامته (:) وينطق مثل السيجول، مثل :

אֲמֹר-נָה : قل	אֲמֹר : حقيقة
אֱלֹהִים : الله - الرب	אֲמֵן : مخلص

ملاحظات على السكون :

١- لا يمكن ان يأتى سكونان متحركان أو سكون متحرك وحركة مركبة وراء بعضهما.

٢- إذا التقى سکونان فی أول الكلمة تحول السکون الأول إلى حركة أخرى مثل:

בְּכֶפֶר: فی قرية (تحول إلى حیریق) بدلا من בְּכֶפֶר

פְּנִיָּה: أجنحة (تحول إلى بتاح) بدلا من פְּנִיָּה

٣- يتحول السکون المتحرك قبل حركة الحطاف إلى حركة الحطاف مثل :

בְּאֵמֶת فی الحقيقة، بدلا من בְּאֵמֶת

וְאֵנִי وأنا ، بدلا من וְאֵנִי

٤- إذا سبق السکون بحركة حطاف يحول الحطاف إلى حركته مثل :

יְעֲמִדוּ: سيقفون بدلا من יְעֲמִדוּ

جنول الحركات بأنواعها وأسمائها

الحركات الطويلة	الحركات القصيرة	الحركات المخطوفة
קָמַץ	פָּתַח	חֹטֵף פָּתַח
יָחִידִיק מֶלֶא	חִירִיק חֹסֶר	חֹטֵף סְגוּל
צִירֶה חֹסֶר	סְגוּל	חֹטֵף קָמַץ
יָצִירֶה מֶלֶא	קָבוּץ	
זֹלֶם מֶלֶא	קָמַץ קָטָן	
חֹלֶם חֹסֶר		
וְשׁוּרוּק		

٣- الفتحة المسروقة

פֶּתַח גְּנוּבָה

إذا وقع احد الحروف الحلقية الثلاثة (الهاء أو العين أو الحاء) فى نهاية الكلمة وكانت حركة المقطع السابق له ضمة أو كسرة شكل الحرف الحلقى فى نهاية الكلمة بفتحة، نظراً لأن حرف الحلق يميل إلى أن يشكل أو يسبق بالفتح لى يقبل السكون. وتسمى هذه الفتحة بالمسروقة وتنطق بطريقة خاصة.

פתוח	تنطق	بأُتَوَّح	مفتوح
לוח	تنطق	لُوح	لوحة
שבוע	تنطق	شأفُوع	أسبوع
גבוה	تنطق	جأفُوه	مرتفع - عال
אירח	تنطق	أور يَّيح	ضيف
מקליל	تنطق	مَقْلِيَّع	مدفع رشاش
תמה	تنطق	تأْمِيَّه	مندھش

ولا تحتاج الالف إلى فتحة مسروقة إذا وقعت فى نهاية الكلمة مسبقة بضم أو كسر مثل :

שִׂיא : رقم قياسى
קפוא : مجمد
לקרא : أن يقرأ

تدريبات قراءة على الفتحة المسروقة:

מוח : عقل - مخ	שמע : يسمع
נוח : نوح	זרע : نراع
פוח : قوة	מנוע : محرك
דו-שיח : حوار	משיח : المسيح
מפתח : مفتاح	יהושע : يشوع

٤- الهاء الصوتية (المخرج) הַמְּפִיץ

المبيق عبارة عن هاء صوتية تقع فى نهاية الكلمة بون حركة وتوضع بداخلها نقطة (הֿ) وذلك لتمييزها عن الهاء التى تقع فى نهاية الكلمة وتظهر فى النطق مثل:

גִּבְּהָ : جى - حصل	גִּבְּהָ : إرتفع - علا	بينما
מִלְכָּה : مَلِكَة	מִלְכָּה : مَلِكُهَا	بينما

وتقع المبيق فى الحالات التالية :

١- فى جذر الافعال التالية :

נִגְּהָ : أنار : أشعل	פִּמְהָ : اشتهى
הִתְמַהֵּמָה : توانى	תִּמְהָ : إندهش
לִהָ : تعب	גִּבְּהָ : ارتفع - علا

٢- عند تصريف الاسماء مع ضمير الغائبة المؤنثة :

מִזְרָה : مُدرّسها

٣- فى لفظ الجلالة المختصر : יָה : الله

٤- فى ضمير المفعول الغائب المؤنث :

הִשְׁאִירָהּ : أبقاها

٥- شرطة الربط מִקְוֶה

عبارة عن شرطة أفقية توضع بين كلمتين أو أكثر لتأكيد العلاقة بينهما في المعنى ويكثر استخدامها في صيغة الإضافة :

פֶּתַח-יָד : خط يد

בֵּית-סֵפֶר : مدرسة

٦- الشدة דגש

الشدة في العبرية هي نقطة توضع داخل الحرف. والشدة نوعان :

١- شدة خفيفة דגש קל :

وهي تلك النقطة التي قلنا أنه يلزم وضعها في حروف «بكف تجد» إذا وقعت في أول الكلمة أو بعد سكون تام في وسط الكلمة، أو في الحرف الأخير من كلمة منتهية بحرفين ساكنين :

ووظيفة هذه الشدة هي تغيير نطق هذه الحروف على النحو الذي بيناه من قبل:

פֶּךָ : كف	פֶּחַ : فح
מֶלֶךְ : ملكة	רֶצִיף : رصيف
לֶמֶד : درست	אַתָּה : أنت
מִסְכֵּן : مسكين	מִכְתָּב : خطاب

٢- شدة ثقيلة דגש חזק :

وهي نقطة توضع داخل الحرف، وتأتي عادة في وسط الكلمة كما يحدث في الشدة العربية لضرورة من الضرورات النحوية. والحرف المشدد ينطق مرتين في القيمة الصوتية ويفك إلى حرفين (سكون + حركة) عند تقسيم الكلمة إلى مقاطع مثل :

סִבִּין (סִבֵּ + בִין) سكين

הַסֵּל (הֵס + סל) السلة

נִגָּר (נִגַּ + גָּר) نجار

حالات الشدة الثقيلة :

١- بعد كل مقطع قصير مفتوح غير منبور مثل :

דִּין : قاضی   צִיד : صياد

צִלום : صورة   חִיה : حيوان

מִלה : كلمة   רִפְּתָה : قطار

צִיִּון : صهيون   חַיִּים : حياة

٢- بعد المقطع الطويل المنبور مثل :

אֵלָה : هؤلاء   לֵמָּה : لماذا

٣- نتيجة إدغام الحروف الضعيفة (ל - ל) فى الحرف التالى لها كما يحدث مع أداة التعريف (ה), وحرف الجر « מִן » أو نتيجة إدغام حرفين مكررين مثل :

הַסֵּפֶר = הֵל + סֵפֶר : الكتاب

מִזְהָב = מִן + זָהָב : من الذهب

יִקְחֻ = יִלְקְחוּ : يأخذون

יִפְּלוּ = יִנְפְּלוּ : يسقطون

טַחְנוּ = טַחְנוּ : طحنا

מִידוֹ = מִן יָדוֹ : من يده

٤- مع بعض أوزان الأفعال (فى عين الفعل) لتمييزها عن بقية الصيغ مثل :

צִלָּם : صور (وزن פִּעֵל)

שִׁפֵּר : كسر (وزن פִּעֵל)

הִתְרַגֵּל : تعود (وزن הִתְפַּעֵל)

ملاحظات :

١- جميع الحروف الحلقية (א - ה - ח - ל - ר) لا تقبل الشدة الثقيلة

٢- قبل حرفى الالف والراء اللذان لا يقبلان الشدة، تطال الحركة القصيرة التى

تأتى قبلهما وتسمى «عوضا عن الشدة» (תְּשֻׁלוֹם דִּגְשׁ) :

١- عوضا عن الحيريق قاطان تأتى صيرية :

בִּיאָרָה : تفسير קָרַח : تصبح קָרַח : اقتراب

٢- عوضا عن الباتح מִבֵּאָרָה تأتى قامص مثل : מִבֵּאָרָה : يفسر

٣- عوضا عن القبوص מִבֵּרָה : تأتى حولام مثل : מִבֵּרָה : مبارك

٤- قبل بقية حروف الحلق (ولاسيما الهاء والحاء) تبقى الحركة القصيرة فى

غالب الأحيان دونما تعويض للشدة مثل :

מִנְהֵל : مدير

٧- المقاطع והקטעים

تعريف المقطع :

المقطع هو الوحدة الصوتية التي يمكن نطقها منفصلة عما قبلها وعما بعدها ويقاس عدد المقاطع في الكلمة وفقا لعدد الحركات فيها :

ففي كلمة **לֵל**، على سبيل المثال، حركة واحدة، ولذلك فإنها تحتوى على مقطع واحد، وفي كلمة **לֵלָה** حركتان، ولذا فإنها تحتوى على مقطعين، وكلمة **לַיְלָה** فيها ثلاث حركات، ولذا فإنها تحتوى على ثلاثة مقاطع وهكذا...

وتنقسم المقاطع إلى :

١- **مقطع مفتوح** **הַקָּטָע הַפְּתוּחָה** : وهو الذي يبدأ بحرف صامت وينتهي بحركة وليس بسكون أو بتشديد ويشكل عادة بحركة طويلة مثل :

שָׁנָה : سنة	עָלָה : هاجر - صعد
לַיְלָה : نصيحة	יָמָה : ماتت - ميتة

ملحوظة : يمكن أن يشكل المقطع المفتوح بحركة قصيرة إذا كان منبورا مثل:

סִפָּר : كتاب

٢- **مقطع مغلول** **הַקָּטָע הַמְּגוּלָה** (**הַקָּטָע הַמְּגוּלָה**) : وهو الذي يبدأ بحرف صامت وينتهي بسكون تام ويشكل عادة بحركة قصيرة مثل معظم المقاطع في الكلمات التالية :

כִּי : كفى	הוּד : عم
מִשְׁפָּחָה : قضية	אֶשְׁכּוֹל : عنقود عنب

وداخل هذين النوعين الرئيسيين يمكننا ان نميز الأنواع التالية من المقاطع :

١- مقطع مفتوح قصير : (إذا كانت الحركة قصيرة وغير منتهية بسكون أو بتشديد ثقيل) ومثال ذلك المقطع الأول من الكلمتين التاليتين :

יָלַד : ولد

יָרַד : وردة

יָבֵל : طبيعة

יָה : هذا

٢- مقطع مفتوح طويل : (إذا كانت الحركة طويلة وغير منتهية بسكون تام) ومثال ذلك مقاطع الكلمات التالية :

יָרַד / יָרַד : بقرة

יָשַׁב / יָשַׁב : شرب

٣- مقطع مقفول قصير : (إذا كانت الحركة قصيرة ومنتهية بسكون أو بتشديد ثقیل) مثل المقطع الأول في الكلمات التالية :

יָבֵל (יָבֵל + יָבֵל) : لص

יָבֵל / יָבֵל : عجلة

٤- مقطع مقفول طويل : (إذا كانت الحركة طويلة) مثل :

יָבֵל : قلب

יָבֵל : جديد

יָבֵל : كأس

יָבֵל : قط

٥- نصف مقطع مفتوح : (وهو المقطع المشكل بسكون متحرك أو مركب)، مثل المقطع الأول في الكلمتين التاليتين :

יָבֵל : أنا

יָבֵל : بئر

ملاحظات :

١- الحرف المشدد بالشدة الثقيلة يفك عند التقسيم إلى مقاطع إلى حرفين : يحمل الأول منها سكوناً تاماً والثاني حركة المقطع.

יָבֵל : ملاح، فحرف اللام هنا يفك إلى حرفين أولهما يحمل سكوناً تاماً والثاني القامص : יָבֵל + יָבֵל

٢- المقطع المنتهى بحرق علة (الف أو هاء) بدون تشكيل يعتبر مفتوحاً :

יָבֵל : ورقة شجر.

٨- النبر הנבר

النبر هو الضغط بالمد على أحد مقاطع الكلمة عند النطق. وسوف نستخدم إحدى العلامات لتحديد موضع النبر فى الكلمات وهى رأس سهم فوق الحرف. وقاعدة النبر الأساسية فى العبرية هى أن الكلمة الواحدة سواء كانت إسماً أم فعلاً لا تقبل سوى نبرة رئيسية واحدة. والكلمات فى اللغة العبرية أما :

- ١- منبورة الآخر أو العجز (أى تقع النبرة فيها على المقطع الأخير) وتسمى: **מְבֹרָא** وتنطبق على غالبية الكلمات فى العبرية.
  - ٢- منبورة الأول أو الصدر (أى تقع النبرة فيها على المقطع الأول أو ما قبل الأخير) : وتسمى **מְבֹרָא לִי**.
- وبالنسبة للأسماء فإن القاعدة الأساسية فى وضع النبر تقوم على الأسس التالية :

- ١- كل مقطع طويل مقفول يقع عليه النبر مثل :

עֲבֹדָה : عجز	דָּבָר : كلمة - شئ - قول
לָבָד : أبيض	גָּדֹל : كبير

وتسمى الكلمات فى هذه الحالة منبورة الآخر.

- ٢- كل مقطع قصير مفتوح يقع عليه النبر مثل :

שָׁמַיִם : سماء	יָדַן : يدان
------------------------	---------------------

وتسمى الكلمات فى هذه الحالة منبورة الأول أو ما قبل الآخر.

خلاصة :

نفهم من هذه القاعدة أن كل مقطع طويل مقفول يستلزم نبراً رئيسياً وكل مقطع قصير مفتوح يستلزم نبراً رئيسياً كذلك، فيما عدا ما ينص عليه من إستثناءات هذه القاعدة.

استثناءات القاعدة الرئيسية :

١- هناك عدد من أوزان الأسماء فى العبرية يقع النبر فيها على المقطع الأول بغض النظر عن قاعدة المقطع.

وهذه الأسماء تعرف بالأسماء السيجولية.

وأوزان هذه الأسماء هى :

١- وزن פִּעֵל	مثل מֶלֶךְ : ملك
٢- وزن פִּעֵל	مثل סִפֵּל : فنجان
٣- وزن פִּעֵל	مثل מָוֶת : موت
٤- وزن פִּעֵל	مثل לַעַר : فتى
٥- وزن פִּעֵל	مثل חֹדֶשׁ : شهر
٦- وزن פִּעֵל	مثل רִמַּח : رمح
٧- وزن פִּעֵל	مثل סִלַּל : صخرة
٨- وزن פִּעֵל	مثل בֵּית : منزل
٩- وزن פִּעֵל	مثل מִשִּׁי : حرير
١٠- وزن פִּעֵל	مثل קָלִי : مرض
١١- وزن פִּעֵל	مثل קָשִׁי : صعوبة
١٢- وزن פִּעֵל	مثل יִמָּצָח : جبين

٢- الأسماء ذات المقطع الواحد :

جميع الأسماء ذات المقطع الواحد تحمل النبرة الرئيسية بغض النظر عن

قاعدة المقطع مثل :

לֵב : قلب	סֵל : سلة
--------------------	--------------------

٣- الأسماء المنتهية بقامص وهاء أو بسيجول وهاء :

جميع الأسماء المنتهية بإحدى النهايتين المذكورتين يقع النبر فيها على المقطع الأخير مثل:

אִשָּׁה : امرأة   שָׂדֶה : حقل

ملاحظة :

كل القواعد السابقة مع الأسماء فى حالة الإطلاق. أما فى حالة الإضافة إلى ضمير أو إلى اسم آخر فهناك قواعد تحكم موقع النبر سنتناولها فى درس تغير الحركات بسبب انتقال النبر.

تدريب תרגיל :

قسم الكلمات الآتية إلى مقاطع وضع النبرة على المقطع الصحيح :

١- עַל פְּנֵי חֻלְפָּה יוֹנָה , מִיָּהָר פֶּה חֻלְפָּה

مرت أمامى حمامة ،   مرت أمامى بسرعة.

٢- הִתְעוֹפְפָה הַיּוֹנָה , מִבְּעֵלָה הִתְעוֹפְפָה

وطارت الحمامة، طارت فى الأعلى.

٣- תִּשְׁמְרֶנָּה עַל הַיְּלָדִים   حافظن على الأطفال

٤- הִיא מְדַבֶּרֶת לֹא יָדָא   هى تتحدث بلا نهاية.

٥- נִשְׁמָעָה קוֹלִי   إستمعن إلى صوتى (أطعنى).

٦- פִּאֶלָה הֵם הַבָּנִים בְּזִמְנֵנוּ   هكذا هم الأبناء فى زمننا.

٤- النبر فى الفعل :

١- قاعدة النبر فى الفعل هى أن النبرة تقع على عين الفعل (أى المقطع الثانى منه) فى الفعل الثلاثى مثل :

שמע : [◌]שמע

קרא : [◌]קרא

٢- فى حالة تصريف الفعل يحدث تغير فى موقع النبر فى بعض التصاريف.

٣- تقع النبرة فى الفعل الرباعى على المقطع الأخير منه مثل :

יִבְלִיִּל : دحرج

ملاحظات : لا تقع النبرة الرئيسية على :

١- الحروف الساكنة.

٢- الحركات المنقلبة من حركة أصلية.

٣- حركات الحطاف.

٤- الأحرف الزائدة مثل : [◌]ה המכאנית : [◌]הפיתוח : إلى المنزل

שְׁעוֹר שְׁלִישִׁי (ג)

האء التعريف

ה" הַיְדִיעָה

أداة التعريف فى العبرية هى الهاء، ويقول العلماء أن أصل هذه الأداة كما فى بعض اللهجات العربية هو الهاء واللام (هل)، ويفسر هذا الرأى القاعدة المتبعة فى تشكيل هذه الأداة حيث يتم تشديد الحرف الأول من الكلمة التى تدخل عليها أداة التعريف إذا لم يكن حرفاً حلقياً عوضاً عن إضغام حرف اللام فيه.

قاعدة تشكيل هاء التعريف

التشكيل الأساسى أمام الحروف غير الحلقية مع تشديد الحرف الأول	أمام حرفى الألف والراء أيا كان تشكيلهما وأمام العين غير المشكلة بقصاص	أمام الهاء والعين المشكلة — ت منبوره	أمام الهاء والحاء غير المشكلين بقصاص	أمام الهاء والعين المشكلين بقصاص غير منبورة والحاء المقصورة والحاء الحطاف قاصص
הַ	הֶ	הֵ	הִ	הִּ
הַסֵּפֶר הַמִּטְר הַבַּיִת הַרְוּעָה הָעִיר	הַסֵּפֶר הַמִּטְר הַבַּיִת הַרְוּעָה הָעִיר	הַסֵּפֶר הַמִּטְר הַבַּיִת הַרְוּעָה הָעִיר	הַסֵּפֶר הַמִּטְר הַבַּיִת הַרְוּעָה הָעִיר	הַסֵּפֶר הַמִּטְר הַבַּיִת הַרְוּעָה הָעִיר

تدريبات : أدخل أداة التعريف على الكلمات التى سبق أن درستها وشكلها بالتشكيل المناسب مع ذكر السبب.

ملاحظات على هاء التعريف :

١- الكلمات :

אָרֶץ : أرض	הָר : جبل
עַם : شعب	חַג : عيد

تشكل هاء التعريف مع الكلمات الثلاث الأولى بالقامص، ومع الأخيرة بالسيجول، بينما تصبح حركة الحرف الأول في جميع هذه الكلمات فتحة طويلة:

הָאָרֶץ - הָהָר - הָעַם - הָחַג

٢- تقوم أداة التعريف مع ظروف الزمان مقام اسم إشارة.

הָעֶרֶב : هذا المساء

הַשַּׁבּוּעַ : هذا الأسبوع

٣- لا تدخل أداة التعريف على :

(أ) الاسم إذا كان معرفا بإسناده إلى ضمير فلا يجوز مثلا أن نقول הַפִּיתָו

بل تعرف بإحدى الحالتين فقط فنقول הַפִּיתָ אוּ יִיתָ

(ب) أسماء الأعلام مثل : אֲבִרְהָם - רָחֵל

(ج) أسماء الدول والمدن مثل : מִצְרַיִם - עִירָאק - קְהִיר

٤- تدخل أداة التعريف على أسماء الأنهار والجبال وتشير إلى النهر أو الجبل :

הַיַּרְדֵּן : نهر الأردن

הַנִּילוֹס : نهر النيل

הַכְּרֵמֶל : جبل الكرمل

٥- تدخل أداة التعريف في جملة الإضافة على المضاف إليه فقط، ولا تدخل على

المضاف. فنقول :

בֵּית - הַסֵּפֶר : المدرسة

ولا نقول : הַבֵּית - הַסֵּפֶר

٦- تدخل هاء التعريف على اسم الفاعل فتقوم مقام اسم الموصول مثل :

שׁוֹמֵר * הַשׁוֹמֵר : الذى يحرس

עוֹמְדִים * הָעוֹמְדִים : الذين يقفون

٧- قبل الحروف : (ה - ח) غير المشكلين بقامص تشكل هاء التعريف

بالفتحة القصيرة دون تعويض عن عدم التشديد مثل :

הַהוֹרִים : الوالدان   הַחֶכְמָה : الحكمة

وذلك فيما عدا الأسماء : הַהוּא   זֶה   הַהִיא   זֹאת   הָהֵם   אֵלֶּה   הָהֵן   אֵלֶּה
(أسماء الإشارة للبعيد)

٨- إذا جاءت حروف النسب (ב - כ - ל) قبل التعريف حذفت هاء التعريف وانتقلت حركتها إلى هاء التعريف.

בֵּית + הַ + בֵּית : فى المنزل = בֵּית

פֶּתַח + הַ + פֶּתַח : كالذهب = פֶּתַח

الهاء المكانية

فى بعض الأحيان تأتى الهاء المكانية بدلا من حروف الجر بمعنى إلى، أو بدلا من حرف الجر اللام فنقول :

הָלַךְ הַבֵּיתָה : ذهب إلى المنزل - بدلا من : הָלַךְ אֶל הַבֵּית

تدريبات على هاء التعريف

תרגילים על ה' הידיעה

أضف أداة التعريف مشكلة إلى الكلمات التالية مبينا سبب التشكيل :

הוסף ה' הידיעה בנקודה למלים הבאות:

נער - בית - ראי - תרון - תרף וקין - ענב - ענבים -
חדש - חדשים - אדמה - אהל על החר - עננים -
חכם - חכמים - חשוב - ערב - ערבים - חמר - חמרים -
עיר - עירים - הם - הן - יאור - יהודים .

שְׁעוֹר רִבְעִי (ד)

الحروف الزائدة אותיות השמש

يقصد بالحروف الزائدة مجموعة الحروف التي تضمها كلة (שְׂפָחוֹת) وهي الحروف التي تضاف إلى أول الكلمة لبيان النسب أو العلاقة بينها وبين الكلمة التي قبلها أو التي بعدها.

١- حروف النسب מלות היתם

تقابل حروف النسب في العبرية، حروف الجر في العربية من حيث المعاني التي تؤديها. وحروف النسب في العبرية أربعة هي: الباء (ב - في) - والكاف (כ - مثل) - واللام (ל - إلى) - وكلمة من (מן)، وتجمعها كلمة (بخلم).
وللحروف الثلاثة الأولى قواعد خاصة بها في التشكيل بينما يخضع حرف الميم «من» لقاعدة خاصة.

قاعدة تشكيل حروف النسب

التشكيل الأساسي	أمام الحروف الساكنة	أمام الياء الساكنة بعد حذف سكون الياء	أمام حرف مشكل بحركة مركبة	أمام أداة التعريف	أمام المقاطع المنيرة
ב - פ - ל	ב - פ - ל	ב - פ - ל	כ - פ - ל	כ - פ - ל	כ - פ - ל
נסעתי לאילת سافرت لإبلات	בדבר بشأن	בירושלים في القدس	באמת في الحقيقة	בבית في المنزل	לבנצח إلى الأبد
פסגה לבו حسبما يطوله	פשלמה مثل سليمان	פיהודה مثل يهوذا	לאכל أن يأكل	להרים إلى الجبال	לקום أن يقوم
פשער הפלג في رحاب الملك	לצפת إلى صفد	לילדים للأولاد	פאנה كسفية	בחלב كالحليب	פאלה كقوله

استعمالات حروف الجر (النسب):

١- الـلام ל :

(أ) للدلالة على الملكية . לִי : لى

(ب) للدلالة على الزمانية أو المكانية :

לְמִזְרָח : إلى الشرق

לְמַיִם : حتى الماء

(ج) للدلالة على التبعية:

מִזְמוֹר לְדָוִד : مزمور لداود

٢- الباء

(أ) للدلالة على المكان :

בְּבֵית : فى المنزل

(ب) للدلالة على البيئية :

בְּגוֹיִים : بين الشعوب

(ج) للدلالة على الزمن:

בְּרֵאשִׁית : فى البدء

(د) للدلالة على العندية (المكان) :

בְּעֵיْن הַמַּיִם : عند العين

(هـ) للدلالة على المعية :

יְהִי בְּסֶכֶר : شأى (مع السكر)

(و) للدلالة على الاستعانة :

הָלַךְ בְּאֶטְמוֹפֹס : ذهب بالأتويس

(ز) للدلالة على الثمن :

בכסף : بالفضة - بالنقود

قاعدة تشكيل حرف الميم

التشكيل الأساسي مع تشديد الحرف الأول	أمام الياء الساكنة מ	أمام الحروف الحلقية
מ	بعد حذف سكون الياء	מ
מפה: من هنا משם: من هناك מפאן ותלאה من الآن فصاعدا	מירושלים: من القدس מיהודה: من يهودا	מראש: سلفا - مقدما מא עدا: الكلمات : מחויץ, מחויט, מקהיות فإنها تشكل بالحيريق

٣- استعمال حرف الميم מ :

(أ) للدلالة على الزمن :

מכיום ותלאה : من الآن فصاعدا

(ب) للدلالة على الاصل المكاني :

ירד מירושלם : نزع من إسرائيل

(ج) للدلالة على الجزء :

אכל מוצת - אפר : أكل من عرق جبينه

(د) للدلالة على السببية :

משעינו : بسبب ذنوبنا

(هـ) للدلالة على التبعيض :

מִבְּקִנֵי הָעִיר : من شيوخ المدينة

(و) للدلالة على الرفض :

עֲמִידָה מְלֻכָּת : توقفت عن الانجاب

מִנְעֵ אוֹתוֹ מִלָּבוֹא : منعه من المجئ

אֵינּוּ פּוֹסֵק מִלְדַּבֵּר : لا يتوقف عن الحديث

(ويلاحظ هنا أن الميم تأتي قبل مصدر الفعل)

(ز) للدلالة على المادة :

עֲשׂוֹי יִמְעֵץ : مصنوع من الخشب

מִזְהָב : من الذهب

٢- واو العطف

ו' הַחֲבוּר

تعمل واو العطف فى العبرية عمل واو العطف فى العربية من حيث الاستخدام والمعنى، حيث تربط ما بين الأسماء والأفعال.

قاعدة تشكيل واو العطف

التشكيل الاساسى	أمام حرف ساكن أو حرف من حروف «بومف»	أمام ياء ساكنة مع حذف سكن الياء وتحويلها إلى حركة مد	أمام الحرف المتبوع والكلمات المزدوجة فى وسط الجملة	أمام حرف مشكل بحركة مركبة
ו	ו	וי	ו	حركة الحطاف
פּאָרשלאָן كرسى ومنضدة	שְׁלוֹם וּבְרָכָה سعيدة مبارك שׁוֹשׁוֹן וּנְוֶד سوسن ورد חֲמֹר וּפְרָה خمار وبقرة לֶחֶם וּגְבִינָה خبز وجبن בֵּית וּמְשַׁכָּחָה بيت وأسرة	יְלָדִים וְיִלְדוֹת أطفال وطفلات עֲלִיָּה וְיִרְדָּה صعود وهبوط תּל- אַבִּיב וִירֻשָׁלַיִם تل أبيب والقدس	זֶה וְזֶה هذا وذاك בֶּשֶׂר וְדָם لحم ودم יֵשׁ וְיֹשֶׁ يوجد أكثر من الكفاية יּוֹם וְלַיְלָה ليل ونهار שָׁמַיִם וָאָרֶץ سما وأرض	שׁוֹר וְחֲמֹר ثور وخمار סִירָה וְאַנְיָה نندق وبأخرة צֶדֶק וְאַמּוּנָה عدل وإيمان תְּקוּוֹת וְחִלּוּמוֹת آمال وأحلام

תַּדְרִיבֹת עַל הַחֲרוּף הַזָּאֵדָה **תַּרְגִּילִים עַל אוֹתֵי הַשְּׁמוֹשׁ**

١- שְׁכֵל הַחֲרוּף הַזָּאֵדָה (א - ב - ג - ד - ה - ו) פִּי הַכְּמַת הַתַּלִּי

בַּתְּשְׁכִיל הַשְּׁחִיחַ מַעַיַן הַשְּׁבִיב:

בִּצְאָתְכֶם	לֵדִי חֲרוּגְכֶם
וְהִלַּכְתֶּם	וּזְהַבְתֶּם
כְּעַבְדִּים	כַּעֲבִיד
כְּעַבְדִּים	כַּלְעִבִיד
כַּמֶּשֶׁה	מִתְּלֵ מוֹסִי
בְּחֻשׁוֹת	פִּי הָאֲחָר
בְּחֻשֵׁי הַבָּאִים	פִּי הַשְּׁהוֹר הַקָּדָמָה
מִעִיר וּמִכְפָּר	מִן הַמִּדִּינָה וּמִן הַקְּרִיָּה
וַיְדִידִים	וְאַסְדָּקָא
לֹא לִיעֶזֶר	לֹא לִיעֶזֶר
בְּעִירוֹתָהּ	פִּי שְׁבָאָהָּ
בְּרַבּוֹת הַיָּמִים	בְּמִרְוֵה הָאִיָּם
מִעֶפֶר	מִן הַתְּרַב
בְּאַנִּיָּה	פִּי שְׁפִינָה
בְּאַנִּיָּה	פִּי הַשְּׁפִינָה
יוֹם וּלְיָלָה	לַיִל נְהָר
בְּיָמֵי הַחֲרֹף	פִּי אֵיָם הַשְּׁתָא
בְּשָׁנָה 1998.	פִּי עָם ١٩٩٨

٢- إقرأ النصوص والجمال الآتية واستخرج منها الأدوات والحروف التي درست
قواعدھا، وعلل سبب تشکیلھا بما شکلت به :

בַּיּוֹם אֹר - בַּלַּיְלָה חֲשֵׁךְ - בַּיּוֹם הַשֶּׁמֶשׁ בָּשָׁמַיִם. בַּבֹּקֶר הוּא
עוֹלָה בַּמִּזְרָח - וּבָעֶרֶב הוּא שׁוֹקֵעַ בַּמַּעֲרָב - גַּם הַיָּרֵחַ עוֹלָה
בַּמִּזְרָח וְשׁוֹקֵעַ בַּמַּעֲרָב - הַיָּרֵחַ עוֹלָה בָּעֶרֶב וְשׁוֹקֵעַ בַּבֹּקֶר -
אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ גָּדוֹל מֵאוֹר הַיָּרֵחַ -

- אֲנִי גַר בְּרָחוֹב אֶלְגֶּמְהוּרִיָּה.

- אֲבָרְהָם לֹא פָה - הוּא בַּבַּיִת שְׂפָעִיר.

- יוֹסֵף כּוֹתֵב בַּמַּחְבֵּרֶת מִן הַלּוּיִת.

- אֲנִי הוֹלֵךְ הַבַּיִתָּה בְּרִגְלִי.

- מָה עַל הַשְּׁלָחַן?

- עַל הַשְּׁלָחַן סֵפֶר וּמַחְבֵּרֶת.

- מָה אַתָּה עוֹבֵד?

- אֲנִי עוֹבֵד בַּמִּזְבֵּחַ.

- לֹאן אַתָּה הוֹלֵךְ?

- אֲנִי הוֹלֵךְ לְשִׁמּוּאֵל.

- הָאִישׁ הֵרֵג אֶת הָאֲרִי.

- הַחֲדָשִׁים עָבְרוּ וַיָּבֹא הַקִּיץ.

- לֹא בִי סוֹס וַיִּפְרָה

- הוּא נָסַע תְּחוּצָה.

- לָרוּעָה עֵדֶר גָּדוֹל

- הַמִּזְבֵּחַ כּוֹתֵב עַל הַלּוּיִת.

2 - אֲזָכֵר הַאֲשָׁא הַאֲלִי בִּלְשׁוֹן הַלְּשׁוֹן הַלְּשׁוֹן :

מָה אֲדַבֵּר : מַה אֶקוֹל ?

חַיִּי וְחַיָּה : חַיִּי וְחַיָּה

הוּא שְׁחֹר פְּזֻזָּה : הוּא אֲשֶׁר מִלְּלָה

הוּא נִסְעָה אֶל הָעִירָאק : הוּא סָפֵר אֶל הָעִירָאק

הוּא הִלָּךְ אֶל הַבַּיִת - סֵפֶר : הוּא הִלָּךְ אֶל הַבַּיִת - סֵפֶר

בְּאֵזֶר : תְּפִיסָה

צִיר : מְסוּרָה

זֵית : זֵיתוֹן

עֵינַיִם : עֵינַיִם

שָׁלוֹם : שָׁלוֹם

הַקְהִיר : הַקְהִיר

4 - שִׁכּוֹל הַחֲרוּף הַנִּסְבֵּ בִּלְשׁוֹן הַלְּשׁוֹן הַלְּשׁוֹן הַלְּשׁוֹן :

1 - דְּוֹד וְרוּת

2 - יְרוּשָׁלַיִם וּבִסְטוֹן

3 - אֲמִבְטִיָּה וּמְקַלָּה

4 - אֶתָּה מֵאֲמִרָקָה

5 - הוּא מְרוּסִיָּה

6 - הִיא מֵאֲפִרָקָה

7 - טִילָגוֹ בְּרָחוֹב יָפָה

8 - הַבַּיִת שֶׁלָּהֶם בְּשִׁכְוִיָּה חֲדָשָׁה

9 - אֲחֻתּוֹ אֲוֶהֶבֶת לֶאֱכֹל בְּמִסְעָדוֹת יְקָרוֹת

10 - פֶּאֶתָם לְעִיר בְּזִמָּן טוֹב .

٣- اسم الموصول

כְּנֹי הַזֶּקֶה

باعتبر اسم الموصول فى العبرية من الحروف الزائدة وكذلك من أدوات الربط ويستعمل عادة قبل الفعل ولكنه يستعمل قبل الاسم أيضا . واسم الموصول فى العبرية هو كلمة : אשר وتستخدم مع جميع الأجناس والاعداد (الذى - التى - الذين - اللاتى) مثل :

הָאִישׁ אֲשֶׁר יָרַשׁ : الرجل الذى ورث

הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פָּאוּ : الرجال الذين جاؤا

הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הָלְכָה : السيدة التى ذهبت

הַנָּשִׁים אֲשֶׁר צָחֲקוּ : النساء اللاتى ضحككن

وفى العبرية الحديثة يستخدم حرف الشين المشكل بالسيجول (שׁ) بدلا من كلمة אֲשֶׁر وفى هذه الحالة يلزم تشديد الحرف التالى للشين مالم يكن حلقياً

זֶה הוּא הַמּוֹרֶה שְׁלֵמִידָה עֵבְרִית : هذا هو المدرس الذى علمك العبرية

יְהִיָּה שִׁיָּהּ : ليكون ما يكون

שִׁפְרָא אֶת הַשָּׁמַיִם : الذى خلق السموات

מִי שִׁיֵּדֵבֶר ? : من الذى سيتحدث؟

وتستخدم أداة الموصول فى العبرية الحديثة، أحيانا، بما يقابل فى العربية السابقة «فل» أو «دعه»، فيقولون :

נִשְׁתַּלֵּךְ לְעֻזְאֵזָאל : فلتذهب إلى الجحيم.

הַטֵּלֶפּוֹן מְצַלֵּל , שִׁיֵּצֵלֵל : التليفون يرن، (دعه يرن).

(ويلاحظ فى هذه الحالة أن الفعل يأتى فى زمن المستقبل).

שְׁעוֹר חֲמִישִׁי (ה)

الدرس الخامس

أدوات الاستفهام

מלות השאלה

يوجد في اللغة العبرية حرف استفهام واحد وهو الـهاء. أما بقية أدوات الاستفهام فهي أسماء.

هاء الاستفهام:

قاعدة تشكيل هاء الاستفهام

أمام الحروف غير الحلقية (التشكيل الأساسي)	أمام א ה ח כ غير مشكلة بالقامص وأمام السكون	أمام א ה ח כ مشكلة بالقامص وغير منبورة
הַ	הֶ	הֶּ

هل سمعت النبأ؟	הֲשָׁמַעְתָּ הַיְדִיעָה?
هل فكرت في هذا؟	הֲחִשַׁבְתָּ עַל זֶה?
هل رأيت الفيلم؟	הֲרָאִיתָ הַפִּילְם?
هل صنعت هذا؟	הֲעָשִׂיתָ זֶה?
هل سمعتم عما حدث؟	הֲשָׁמַעְתֶּם מֶה קָרָה?
هل قلت هذا؟	הֲאָמַרְתָּ זֹאת?
هل أنت أعمى؟	הֲעִוֵּר אַתָּה?
أقتلت وورثت؟	הֲרָצַחְתָּ וְגַם יָרַשְׁתָּ?
هل هو ذاهب؟	הֲהוּלֵךְ הוּא?

ملاحظة:

تحافظ حروف «بكف تجد» المشكلة بالسكون على الشدة الخفيفة بعد هاء الاستفهام:

הַכְּתִיבְתָּ בְּנֶךָ הִיא?   أهذا قميص إبنك؟
הַפְּדִירָה אֲבוֹתֵיכֶם הַלְכְּתֶם?   هل سرتם في طريق آبائكم؟
أما أسماء الاستفهام فهي :

١- מִי (من) ويسأل بها عن العاقل :

מִי יוֹשֵׁב שָׁם?   من يجلس هناك؟

מִי גָר פֹּה?   من يسكن هنا؟

ويمكن أن تسبقها أداة الملكية נָשַׁל وتصبح נָשַׁל מִי? : لمن، وذلك للدلالة على السؤال عن الملكية، مثل :

נָשַׁל מִי הַסֵּפֶר הַזֶּה?   لمن هذا الكتاب؟

נָשַׁל מִי הַבֵּית הַזֶּה?   لمن هذا البيت؟

ويمكن أن يدخل عليها حرف الجر اللام فقط فتصبح לְמִי? لمن؟ مثل :

לְמִי יֵאָלֶה?   (أروح لمن؟) لمن أذهب؟

٢- מַה (ما - ماذا) ويسأل بها عن غير العقلاء.

قاعدة تشكيل מה الاستفهامية

التشكيل الأساسي أمام الأحرف غير الحلقية	أمام א - ר عموما والعين غير المشكلة بالقامص	أمام א - ה مشكلة بالقامص وأمام هاء من أصل الكلمة مشكلة بالقامص	أمام كلمة مفردة وفي حالة الوقف وهاء التعريف
מה مع تشديد الحرف	מה מה	מה מה	מה מה

מה בקו? : (ماذا بك - مالك؟)

מה עשית? : ماذا صنعت؟

מה זה? : ما هذا؟

מה אתה רוצה ללמוד? : ماذا تريد أن تدرس؟

מה היית אומר? : ماذا كنت تقول؟

מה ראית? : ماذا رأيت؟

ونقول מה הרעש? لأن الهاء هنا هاء تعريف وليست أصلية .

وتستخدم الاداة מה أحيانا للتعجب، فنقول:

מה יפים הלילות! : ما أجمل الليالي !

٣- למה (لماذا) ويسأل بها عن السبب مثل :

למה אתה לומד עברית? : لماذا تدرس العبرية؟

٤- מהויל (لماذا) ويسأل بها عن السبب أيضاً مثل :

מהויל לא באת למסעה? : لماذا لم تأت للحفل؟

٥- מתי (متى) ويسأل بها عن الزمان مثل :

מתי נולדת? : متى ولدت؟

٦- איך - איכה - איככה - פיצר (كيف) ويسأل بها عن الحال مثل :

איך הלכת לפקולטה? : كيف ذهبت للكلية؟

איך אתה מרגיש? : كيف تشعر-ما هو شعورك؟

٧- כמה (كم) ويسأل بها عن العدد ويمكن أن يدخل عليها حرف الباء وتصبح

בכמה : بكم، مثل:

כמה ימים בשבוע? : كم يوماً في الأسبوع؟

בן פמה אתה? : כמ עמק?
 בתפמה את? : כמ עמק?
 בכמה קניית את הספר? : כמ אشرتית הקטב?

۸- אין (أين) وتستخدم للسؤال عن المكان مع الأسماء مثل :

אין חסן? : אין حسن?
 ويدخل عليها حرف الجر الميم وتصبح ميم?
 מאין פאו? : من أين جاءوا?

۹- איפה (أين) وتستخدم للسؤال عن المكان مع الأفعال مثل :

איפה אתה גר? : אין تسكن?
 איפה הלכת אתמול? : أين ذهبت أمس?
 איפה עומדת מצרים? : أين تقع مصر?
 ويمكن أن يسبقها حرف الجر فنقول :

מאיפה : من أين?
 לאיפה : إلى أين?
 מאיפה פאת? : من أين جئت?
 לאיפה אתה הולך? : إلى أين أنت ذاهب?
 ۱۰- לאן (إلى أين) مثل :

לאן הערב? : إلى أين تذهب هذا المساء?
 ۱۱- איזה (ويسأل بها عن التحديد مثل) :
 איזה ספר קניית? : أي كتاب اشتريت?

وهى فى الأصل **אֵל** وتكون متبوعة بـ **יָה** إذا كان المستفهم عنه مذكراً وتتبع **א** إذا كان المستفهم عنه مؤنثاً وتتبع بـ **לָא** لجمع الذكور والإناث، على النحو التالى:

אֵיזוֹ אִשָּׁה? : أية امرأة؟

אֵיזוֹ שָׂפָה זֹאת? : أى لغة هذه؟

אֵיזוֹ סֵפֶר? : أى كتاب؟

وتستخدم **אֵיזוֹ** ، أحياناً للتعبير عن الدهشة والتعجب، فنقول :

אֵיזוֹ יֶלֶד חָכָם ! : ياله من ولد عاقل !

אֵיזוֹ אִשָּׁה יָפָה ! : يالها من امرأة جميلة !

١٢- تستعمل أحياناً كلمة **הָאֵם** ؟ و **הָלֹא** ؟ و **כִּי** ؟ بمعنى هل؟ بدلا من هاء الاستفهام فى العبرية الحديثة.

تدريبات على أدوات الاستفهام

١- شكل هاء الاستفهام فى الجمل التالية وأذكر سبب التشكيل :

١- **הַאֲנֹכִי אִמְרָתִי זֹאת ?** هل قلت أنا هذا ؟

٢- **הָעוֹד לָכֶם אַח ?** هل لكم أخ آخر؟

٣- **הִיְהִפֹּךְ פּוֹנֵשִׁי עוֹרוֹ ?** هل يغير الزنجى جلده؟

٤- **הַעֵל זֹאת לֹא תִרְגֵּז הָאָרֶץ ?** ألن تغضب الأرض على هذا؟

٥- **הֲמַעֲטָה אִם רַב ?** أهذا قليل أم كثير؟

٦- **הַאִישׁ פִּמּוֹנִי יִכּוֹז ?** أيكذب رجل مثلى؟

٧- **הֲמִן תִּסָּלַע נוֹצִיא לָכֶם מַיִם ?** أنخرج لكم ماءً من الصخر؟

- 8- התחייבה העצמות האלה ?
 9- התשלים לי רע תחת טובה ?

2- حول الجمل التالية إلى جمل استفهامية بواسطة هاء الاستفهام :

- 1- מחר יבוא האיש.   שיאתי الرجل غدا
 2- הוא מכר את ביתו.   هو باع منزله
 3- אניוכי אנשם בדבר   أنا المذنب في هذا الأمر
 4- היא חצופה   هي قليلة الحياء
 5- שמעיתם בקולו   أطعتموه
 6- דודי הקיץ עודנו חי   عمي العجوز مازال حيا

3- حول الجمل التالية إلى جمل استفهامية باستخدام أدوات الاستفهام :

- 1- ידעת ושמעת.   عرفت وسمعت
 2- אינכם צמים היום.   لستم صائمون اليوم
 3- היא גדולה ממנו.   هي أكبر منه
 4- קציר החטה היום.   جنى الحنطة اليوم
 5- היא ירשה מאבותיה כל עושרה.   هي ورثت من آبائها كل ثرائها
 6- כון ثلاث أسئلة على كل جملة واجب عليها :

1- הש לחן החדש עומד על יד החלון.

المائدة الجديدة تقع بجوار النافذة.

א- איפה:

ב- איזה :

ג- מה :

2- הַתְּלָמִיד הַטּוֹב יוֹשֵׁב בַּפֶּתַח.
التلميذ الطيب يجلس في الفصل

א- אֵיפָה:

ב- אֵיזָה:

ג- מִי:

3- הָאִשָּׁה הַשְּׂמֵנָה בָּאָה לְשֹׁעֵר.
المرأة البدنية جاءت للدرس

א- מִי:

ב- לָאֵן:

ג- אֵיזָה:

4- לְעוֹלָה הַחֲדָשׁ מֵאַנְגְלִיָּה יֵשׁ בֵּית בְּלוֹנְדוֹן.
يوجد للمهاجر الجديد من إنجلترا منزل في لندن

א- מַה יֵשׁ:

ב- לְמִי יֵשׁ:

ג- אֵיפָה:

5- לְרַחֵל יֵשׁ שְׁנֵי יְלָדִים- בֶּן בֵּן עֶשֶׂר שָׁנִים וּבֵת בֵּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים.
لراحيل طفلان - ابن عمره عشر سنوات وابنة عمرها ثلاث سنوات

א- כַּמָּה:

ב- בֶּן-כַּמָּה:

ג- בֵּת-כַּמָּה:

6- יִצְחָק לֹא בָא לַפֶּתַח, כִּי מְרֻגֵּשׁ רַע.
لم يأت إسحق للفصل لأنه ليس على ما يرام

א- לָאֵן :

ב- מִדּוּעַ :

ג- אֵיךְ :

ו- פֶּתוּב:

אֵיפֹה, מֵאֵינֶן, לָאֵן, מִי, מֵה, אֵיזֶה, אֵיזוֹ, שֶׁל מִי, לְמִי יֵשׁ, כַּמָּה, בֵּן כַּמָּה,

בֵּת כַּמָּה, מִדּוּעַ (לָמָּה) אֵיךְ

מֵצוּיִן.	אַתֶּם מְרַגְּשִׁים?	-1
לְלַמֵּד עִבְרִית.	אַתָּה רוֹצֶה ?	-2
אֶסְתֵּר.	גֵּר בְּחִיפָה ?	-3
בְּחִיפָה.	גֵּרָה רַחֵל ?	-4
לִפְתָּה.	הִיא הוֹלֶכֶת ?	-5
כִּי יֵשׁ לוֹ יוֹם-הוֹלָדוֹת.	הוּא שָׂמֵחַ ?	-6
הוּא בֶּן 8.	הֵבִי ?	-7
עִבְרִית.	שָׁפָה זֹאת ?	-8
יֶלֶד טוֹב.	יֶלֶד הוּא ?	-9
שְׁלוֹשָׁה.	יְלָדִים יֵשׁ לָהּ?	-10
לְחֻנָּה.	זֶמֶן ?	-11
מֵרוֹמָנִיָּה.	הֵם ?	-12
שֶׁל מֹשֶׁה.	הַעֵט ?	-13
הִיא בֵּת 30.	שׁוֹשְׁנָה ?	-14

- 8- شکل מה الاستفهامية فى الجمل الآتية مع ذكر السبب :
- בִּקֵּד אֶת הַמֶּלֶךְ " מה " בַּמִּשְׁפָּטִים הַבָּאִים וְזָכַר לַמֶּלֶךְ:
- 1- מה דִּאֵיתָ ? ماذا رأيت ؟
  - 2- מה עוֹבֵד הַנְּעִר ? ماذا يفعل الفتى ؟
  - 3- מה זֶה בִּידָךְ ? ما هذا الذى بيدك ؟
  - 4- מה נִשְׁמָךְ ? ما إسمك ؟
  - 5- מה עֲשִׂיתֶם אֶתְמוֹל ? ماذا فعلتم بالأمس ؟
  - 6- מה אֵתֶם אוֹכְלִים ? ماذا تأكلون ؟
  - 7- מה חֲדָשׁ בַּעֲתוֹן ? ما الجديد فى الصحيفة ؟
  - 8- מה אָמַר לָכֶם ? ماذا قال لكم ؟
  - 9- עַל מה אֵתֶה נֶאֱמָר ? على أى شئ تتحسر ؟
  - 10- מה תַּעֲשֶׂה בְּבוֹא הַזֶּמֶן ? ماذا ستفعل عندما يحين الوقت ؟

שְׁעוֹר שְׁנִי (١)

الدرس السادس

أسماء الإشارة פְּנִי הַיָּמִין

اسم الإشارة هو ما دل على معين بمعونة إشارة حسية.

والقاعدة العامة لاستخدام أسماء الأشارة هي :

(أ) يطابق اسم الإشارة المشار إليه من حيث الأفراد والجمع والتعريف والتذكير والتذكير والتأنيث.

(ب) إذا كان المشار إليه نكرة جاء اسم الإشارة في حالة النكرة قبل المشار إليه.

(ج) إذا كان المشار إليه معرفا استخدمنا اسم الإشارة المعرف ويأتى بعد المشار إليه.

(د) في حالة استخدام اسم الإشارة المعرف ترد صفة المشار إليه نكرة بعد اسم الإشارة.

وهناك نوعان من أسماء الإشارة في اللغة العبرية :

(١) أسماء الإشارة للقريب وهي :

١- المذكر المفرد النكرة : הַזֶּה : هذا

הַזֶּה אִישׁ : هذا رجل

הַזֶּה חֹדֶר מוֹרְנוֹ : هذه حجرة مدرّسنا

٢- المذكر المفرد المعرف :

הַזֶּה אִישׁ הַזֶּה טוֹב : هذا الرجل طيب

٣- المؤنث المفرد النكرة : זֹאת : هذه

זֹאת אִשָּׁה יְפָה : هذه امرأة جميلة

٤- المؤنث المفرد المعرف

הָאִשָּׁה הַזֹּאת יפה : هذه المرأة جميلة

وفى العبرية الحديثة تستخدم كلمة זו بعد المشار إليه دونما حاجة إلى تعريف المشار إليه مثل :

- אִשָּׁה זוּ יפה .

- שְׂמִלָּה זוּ אר פה.

وكذلك بالنسبة للمفرد المذكر تستخدم זה فى حالة التذكير بعد المشار إليه دونما تعريفه مثل :

אִישׁ זה במוך-קומה : هذا الرجل قصير القامة

٥- جمع الذكور والإناث النكرة: אֲלֵה هؤلاء

אֵלֶּה ילדים : هؤلاء أولاد

٦- جمع الذكور والإناث المعرف:

הַנָּשִׁים הָאֵלֶּה יפות : أولئى النساء جميلات

הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עשירים : هؤلاء الرجال أغنياء

(ب) أسماء الإشارة للبعيد :

وهى تستخدم دائماً فى حالة التعريف وترد بعد المشار إليه وهى :

١- הַהוּא ذاك للمفرد المذكر

٢- הִיא تلك للمفرد المؤنث

٣- הֵם أولئك لجمع الذكور

٤- הֵן أولئى لجمع الإناث

مثل :

הַיָּמִים הָהֵם קָרִים : تلك المياه باردة

לְעֵנִי הֵהוּא חֲבֵרִים : لذلك الفقير أصدقاء

הַבָּתִּים הַהֵם קְטַנִּים : تلك المنازل صغيرة

ملحوظة :

على الطالب أن يراعى الفرق فى استخدام اسم الإشارة بين العربية والعبرية، وأن يراعى أن اسم الإشارة يتبع المشار إليه وفق حالته من حيث الإفراد والجمع والتذكير فى اللغة العبرية وليس فى اللغة العربية، ذلك لأن اللغة العربية ليست دقيقة من هذه الناحية، ويمكن أن تستخدم اسم إشارة مفرد للإشارة إلى جمع، أو اسم إشارة مؤنث للإشارة إلى مشار إليه مذكر أو العكس، وذلك على النحو التالى :

הַיָּמִים הָאֵלֶּה : هذه الأيام

הַחֲדָר הַזֶּה : هذه الحجرة

הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה : هذه الأماكن

הַתְּקוּפָה הַזֹּאת : هذا العصر

הַשִּׁיחוֹת הָאֵלֶּה : هذه المحادثات

הַשָּׂמֶלֶה הַזֶּה : هذا الفستان

تدريب

١- اكتب الجمل الآتى فى حالة المفرد وفق المثال الآتى :

פֶּתַח בְּיָחִיד לְפִי הַדוּגְמָה:

١- אֱלֹהֵי רַחוּבֹת יָפִים ..... זֶה רַחוּב יָפֶה

٢- אֱלֹהֵי מְלִים חֲדָשׁוֹת ..... . هذه كلمات جديدة

٣- אֱלֹהֵי מְשַׁפְּחוֹת גְּדוּלוֹת ..... . هذه عائلات كبيرة

٤- הַפְּתִיחַ הָאֵלֶּה יָפִים ..... . هذه المنازل جميلة

٥- הַחֲלוּנוֹת הָאֵלֶּה לֹא גְבוּהִים ..... . هذه النوافذ ليست عالية

٦- הָאֲחוּנוֹת הָאֵלֶּה לְבָנִים ..... . هذه الدواليب بيضاء

٧- אֱלֹהֵי נְשִׁמוֹת עֶבְרִיִּים ..... . هذه الأسماء عبرية

٨- הַיְלָדוֹת הָאֵלֶּה יָפוֹת ..... . أولانى الفتيات جميلات

٢- اكمل مكان النقط اسم الاشارة المناسب :

١- הַמְּכוּנִית ..... חֲדָשָׁה .

٢- הַחֲתוּל ..... שְׁחֹר .

٣- הָעֵץ ..... יָפֶה .

٤- הַמְּשָׁרָד ..... קָטָן .

٥- הַדִּלֵּת ..... לְבָנָה .

٣- حول جمل الاشارة التالية من حالة النكرة إلى حالة المعرفة :

١- זֶה תַּלְמִיד חֲדָשׁ

٢- אֱלֹהֵי בְּתִים יְשָׁנִים

٣- זֶה שְׁעוֹר מְעֻנֵּן

٤- זֶה אוֹרַח מֵאַמְרִיקָה

٥- אֱלֹהֵי פְּקִידִים רְצִינִים

תחיות ומטלחת עברית

מרחבא - תחית יום السبت	שלום - שפת שלום
سعيدة مبارك	שלום וברכה
السلام عليكم	שלום עליכם
أنا مسرور لرؤيتك	אני שמח לראותך
من فضلك - تفضل	בבקשה
تفضل بالجلوس	בבקשה לשבת
تفضل إشرب	בבקשה לשתות
يشرفنى	יש לי הכבוד
سلم على الأسرة	הרשת שלום למשפחה
كيف حالك؟	מה שלומך? מה שלומך?
حسن جداً - شكرا (جزيلا)	טוב מאוד - תודה, תודה רבה
ما الخبر - ماذا يجرى؟	מה גשמע?
كل شئ على ما يرام	הכל בסדר
كل شئ على أحسن ما يرام	הכל בסדר גמור
الحمد لله	תודה לאל - ברוך השם
صباح الخير يا سيدى	בוקר טוב אדון
مساء الخير يا سيدتى	ערב טוב אדון
مساء الخير يا أنستى	ערב טוב גברת
مصحوب بالسلامة	לה בשלום
ليست هناك مشكلة	אין בעיה

הִזָּהָר	إحذر
גְּבוּרָתִי וְרַבּוּתִי	سيداتى سادتى
בְּרִשּׁוֹתָהּ	عن إنك - لو سمحت
אֵין חֲדָשׁ	لا جديد
לַיְלָה טוֹב	ليلة سعيدة
לַיִל מְנוּחָה	تصبح على خير
בְּרוּךְ הַבֹּא	حمدا لله على السلامة
לְהַתְרָאוֹת	إلى اللقاء
בְּתֵאבּוֹן	هنيئاً
בְּקֶרֶב אֲצִלָּהּ	عقبالك
תִּתְחַשֵּׁשׁ	مبروك (للملابس)
מַה שְׂמֵחַ ? מַה שְׂמֵחַ ?	ما إسمك؟
אֵיךְ קוֹרְאִים לָהּ ?	ما اسمك؟
בֵּן כַּמָּה אֶתָּה ?	كم عمرك؟
בֵּת כַּמָּה אַתָּה ?	كم عمرك؟
חֲפֵזָה לִי רִגֵּעַ	انتظرنى لحظة
עַל לֹא דִבֵּר	العفو
מַה קָרָה ?	ماذا حدث؟
שׁוּם דִּבֵּר	لا شئ
סְלִיחָה	معذرة - اسف
נִשְׁנָה טוֹבָה	كل سنة وأنت طيب
אֵין לִי מַשְׁגַּח	ليست عندى فكرة

אָעיאַד סעיעדע	מוזעדיס לשמחה
إنشاء الله	אָם ירצה השם
כל سنة وأنت طيب	שנה טובה
عيد سعيد	חג שמח
وأیضا لك	גם לך
لابأس - مغلش	אין דבר
حظ طيب	מזל טוב
دون حسد	בלי עין רעה
تلتقى قريبا	נתראה בקרוב
بالتأكيد	בטח
بعون الله	בעזרת השם
يسعدنى	נעים לי
من حسن حظك	למזלך הטוב
سأتصل بك تليفونيا	אצלצל לך
من المتحدث؟	מיסדבר ?
الله أكبر! - يا إلهی!	אלוהים אדירים
متعة	פיה
بمتعة	בפיה
يللا - هيا	יללה
حلوتی - حبيبتي	מוחק
معاذ الله	חס וחלילה
رائع	נהדר
ماذا حدث؟ ما هي الحكاية؟	מה פתאום

שְׁעוֹר שְׁבִיעִי (ז)

الدرس السابع

الإسم השם

هناك أربعة أنواع من الأسماء وهى :

١- اسم الذات أو «الإسم» إختصارا (**שֵׁם הָעצֶמָה**)، وهوعبارة عن الاسماء التى تميز اسم ذات مثل

כִּסֵּא : كرسى، وهو اسم ذات نجلس عليه.

قֶלֶם : قلم، وهو اسم ذات نكتب به

وينقسم الاسم إلى الأنواع التالية من حيث المضمون :

(أ) إسم ملموس (**מַזְהָרִי**) وهى أسماء الأشياء التى يمكن أن نلمس وجودها بحواسنا مثل :

אִישׁ : رجل (نراه)

קוֹל : صوت (نسمعه)

רִיחַ : رائحة (نشمها)

(ب) إسم مجرد، (**מַזְהָרֵט**) وهى أسماء الأشياء التى ندركها بخيالنا مثل :

חִכְמָה : حكمة

צֶדֶק : عدل

(ج) إسم شخصى (**פְּרָטִי**)، وهى الاسماء التى تطلق على شخص أو على مكان معين لتمييزه عن الأشياء الأخرى المناظرة لها، مثل :

אַבְרָהָם : إبراهيم

אַפְרִיקָה : أفريقيا

יְהוּדָה הַגָּשִׁי : يهودا الناسى (الرئيس)

(د) إسم عام (כָּלִי)، وهو كل اسم ليس شخصى، أى الاسماء المشتركة لكل الاشياء مثل :

בֵּית : منزل

שֻׁלְחָן : منضدة

צִפּוֹר : عصفور

(و) إسم جماعى (קְבוּצָה)، ويشمل الاسماء التى تأتى فى صورة المفرد ليدل على جماعة من نفس النوع، مثل :

עֲדָה : طائفة

לְהַקָּה : فرقة موسيقية

יַעַר : غابة

٢- الصفة (שֵׁם-הַתֵּאֲרָ) : وهو الاسم الذى يصف الذات ويحددها من نواح مختلفة من حيث الكم والكيف والحالة والنسب والطابع والخصال :

קָטָן : صغير

רַב : كثير

בְּרִיא : معاف . سليم

עִבְרִי : عبرى

בִּישָׁן : خجلان

٣- العدد (שֵׁם-הַמִּסְפָּר) : وهو الاسم الذى يميز عدد النوات أو ترتيبها، مثل :

שְׁלֹשָׁה : ثلاثة

הָרְבִיעִי : الرابع

٤- الضمير (שם - הנגזר) : وهو الاسم الذى يحل محل اسم آخر أو يرمز إليه مثل:

הוא : هو

זאת : هذه

أوزان الاسماء : המשקל

تبنى الأسماء عموما وفقا لأوزان ثابتة (משקלים)، بمعنى أن لها بناء نحويًا موحدًا من حيث عدد الحركات والمقاطع والحروف الجذرية وحروف العلة (אמות הקריאה) أو الحروف الزائدة، كما أنها تتشابه أيضًا عند إلحاقها بالضمائر المتصلة. ومن أشهر هذه الأوزان :

١- وزن פעל ، مثل עבד : عبد

٢- وزن פעיל ، مثل קציר : حصاد

٣- وزن פעל ، مثل פרק : برق

٤- وزن מפעל ، مثل מגרש : ملعب

٥- وزن מפעלה ، مثل מנהלה : إدارة

٦- وزن פעלן ، مثل למדן : مثقف - متعلم

المذكر والمؤنث:

ينقسم الاسم فى العبرية إلى جنسين فقط : مذكر ومؤنث. وينقسم من حيث العدد إلى مفرد وجمع ومثنى.

الاسم المذكر : שם זכר

تأتى غالبية الكلمات فى العبرية فى صورة المذكر، وليس للاسم المذكر علامات خاصة تميزه، ولكن يمكن حصر حالات الاسم المذكر فليما يلى :

١- إذا دل على شعب مثل :

יִשְׂרָאֵל (עם) : شعب إسرائيل

אַשּׁוּר (עם) : شعب آشور

٢- إذا دل على مذكر حقيقى، مثل أسماء الأعلام المذكورة אֲבִרָהֶם

٣- إذا دل على جبل أو نهر أو بحر، وأسماء المعادن مثل :

הַלְבָּנוֹן : جبل لبنان

הַפָּרָת : نهر الفرات

הַפְּרִמֶּל : جبل الكرمل

יָם סוּף : البحر الأحمر

כֶּסֶף : فضة

٤- إذا انتهى الاسم بسيجول وهاء مثل :

רֹאעָה : راعى שָׂדֶה : حقل

٥- الاسماء المنتهية بنهاية التانيث ה ولكنها منبورة الاول (מְלַעִיל) تعتبر

مذكورة شنوذا ، مثل:

לַיְלָה : ليل חֹרֶשׁ : دغل

ولذلك تأتى صفاتها مذكورة فنقول :

לַיְלָה טוֹב : مساء الخير

وأيضا: נַחֲלָה (الصورة القديمة من נַחַל : نهر)

٦- كثير من الأسماء التى لا تنتهى بإحدى نهايات الاسم المؤنث التى سترد فيما

بعد.

الاسم المؤنث : נָשִׁים נִקְבָּה

يكون الإسم فى اللغة العبرية مؤنثاً فى الحالات التالية :

١- إذا دل على مؤنث حقيقى مثل :

מָרִים :	مريم	אִם :	أم
פִּלָּה :	عروس	בֵּת :	بنت

٢- القارات والدول والمدن مثل :

צָרְפֶּת :	فرنسا	אַפְרִיקָה :	أفريقيا
קָהִיר :	القاهرة	לונדון :	لندن
אַסִּיָּה :	آسيا	חִיפָּה :	حيفا

٣- أعضاء الجسم المزدوجة مثل :

יָד :	يد	רַגְלַי :	قدم - ساق
קַרְנַי :	قرن	עֵינַי :	عين

٤- الاسماء التى تنتهى بإحدى النهايات التالية :

א- ה	مثل	מִלְחָמָה	: حرب
ב- ת	مثل	טַפְּעַת	: خاتم
	مثل	צִלְחַת	: صحن
ג- ת	مثل	שַׁבָּת	: يوم السبت
ד- ת	مثل	דִּלְת	: باب
ה- ית	مثل	מְכוּנִית	: سيارة
ו- וית	مثل	שְׁגִירָוֹת	: سفارة

٥- هذه المجموعات من أسماء وأنواع الطير والعناصر والمعانى المجردة تعتبر مؤنثة وإن كان بعضها على صيغة شذوذاً :

אָבן :	حجر	אַרץ :	أرض
אָש :	نار	לָשׁוֹן :	لسان - لغة
כּוֹס :	كأس	צפּוֹר :	عصفور
בִּיאָר :	بئر	פִּעַם :	مرة
נִפְשׁ :	نفس	עיר :	مدينة
חֶרֶב :	سيف	כַּף :	ملعقة
בֶּטֶן :	بطن	מִשְׁכָּב :	مضجع

٦- هناك أسماء تقبل التذكير والتأنيث مثل :

חֶצֶר :	حوش - فناء	דִּיז :	حبر
דֶּרֶךְ :	طريق	שֶׁמֶשׁ :	شمس
לָשׁוֹן :	لغة	מַחֲנֶה :	معسكر
רוּחַ :	روح	עֶצֶם :	عظم
פָּנִים :	وجه	קֶרֶקַע :	أرض

٧- الأسماء المنتهية بحرف تاء من أصل بنية الكلمة (ليست تاء اشتقاقية من مصدر الفعل أو الاسم) مثل :

תּוֹת :	توت	בֵּית :	بيت
מָוֶת :	موت	עֲמוּת :	صدام - مواجهة
אוֹת :	علامة	זֵית :	زيتون
שֵׁרוֹת :	خدمة	מוֹפֶת :	نموذج

وغيرها تعتبر كلمات غير مؤنثة وتعامل معاملة المذكر في حالة الجمع :

בֵּית _____ בְּתִים   מִנָּזֵל
שֵׁרוֹת _____ שֵׁרוֹתִים   שֵׁרוֹת

٨- كثير من الاسماء المؤنثة تبنى من صورة الذكر عن طريق إضافة علامة التانيث ת ה או בֵּית في نهايتها، مثل :

יֵלֶד :	فتاة	_____	יֵלֶדָה :	طفلة
עֵקוֹן :	عجوز	_____	עֵקוֹנָה :	عجوز
פֶּף :	ملعقة	_____	פֶּפִית :	ملعقة صغيرة
עֲזָר :	عون مساعدة	_____	עֲזָרָה :	مساعدة
מִשְׁלָה :	حكم	_____	מִשְׁלָה :	حكومة
מִשְׁטָר :	نظام حكم	_____	מִשְׁטָרָה :	شرطة

المفرد والمثنى والجمع

יחיד, זוגי, רבים

قلنا ان الاسم ينقسم من حيث العدد فى العبرية إلى مفرد ومثنى وجمع.

وفيما يتعلق بالاسم الجمع فإن هناك جمع المذكر وجمع المؤنث.

١- الجمع المذكر: רבים

علامة الجمع المذكر هى : (ם - ך) وتضاف إلى نهاية الاسم المذكر المفرد

فتحوّله إلى جمع.

مثل :

סוסים؛ أحصنة

סוס: حصان

ولما كانت الأسماء المذكّرة فى العبرية ترد على أن أوزان مختلفة، وبما أن إضافة نهاية الجمع إلى الاسم تؤثر على وضع النبرة فيه، فإن حركات الاسم المفرد تتغير داخل كل وزن من أوزانه بما يناسب صحة القاعدة الأساسية للنبر بحيث لا يكون فى الاسم المجموع سوى مقطع واحد يستحق النبر حسب القاعدة المتفق عليها من قبل.

ولو نظرنا إلى المثال السابق فى كلمة סוס لوجدنا أن الكلمة مكونة من مقطع واحد ذى حركة طويلة منتهية بسكون تام. أى أنه مقطع مقفول طويل يقع عليه النبر. وفى الجمع أضيفت نهاية الجمع فأصبحت الكلمة مكونة من مقطعين، الأول طويل مفتوح وهو المكون من الساميخ والشوروق، סו وبالطبع فهو لا يستلزم نبرا. ثم المقطع الثانى المقفول وهو مكون من الساميخ والحيريق جادول ثم الميم. סים وهذا المقطع، يستلزم النبر وهكذا يكون النبر قد انتقل إلى المقطع الثانى.

ومن هذا المثال يمكننا أن ندرك أن الاسم المفرد المكون من مقطع واحد مشكل بحركة طويلة لا يختلف تشكيّله عند إضافة علامة الجمع إليه لأنه لا يخالف قاعدة النبر فى تشكّله الأصيلى.

أما بالنسبة للأوزان الأخرى من الأسماء فإنها لا تتفق تلقائياً مع قاعدة انتقال النبر عند زيادة علامة الجمع، ولذا تجرى تغييرات فى حركاتها لتتفق مع القاعدة.

ويمكننا أن نجمع معظم أوزان الاسم فى العبرية وأكثرها شيوعاً فى القواعد التالية :

١- معظم الأسماء التى ترد على أوزان الأسماء السيجولية التى أشرنا إليها من قبل فى درس النبر (راجع أوزان الأسماء السيجولية فى درس النبر) تجمع على وزن : **פְּעָלִים**

מֶלֶךְ :	מְלָכִים :	ملك	ملوك
סֵפֶר :	סְפָרִים :	كتاب	كتب
נֶעֶר :	נְעָרִים :	صبي	صبيان

وهكذا فى سائر أوزان الأسماء السيجولية.

٢- جميع الأسماء التى يكون المقطع الأول منها مشكلاً بالفتحة الطويلة ويكون المقطع الثانى منها مشكلاً أيضاً بالفتحة الطويلة مثل (גִּבּוֹר : شئ) أو الصيريه مثل (אֶיָּן : عجوز) أو الحولام جادول مثل (גָּדוֹל : كبير) أو الشوروق مثل (קָטוּל : مقتول) تحول حركة المقطع الأول منها عند الجمع إلى سكون متحرك وتظل حركة المقطع الثانى كما هى.

דָּבָר :	דְּבָרִים :	كلمة - قول	كلمات
מִשָּׁל :	מִשְׁלִים :	مثل	أمثلة
אֶיָּן :	אֶיָּנִים :	شيخ - عجوز	شيوخ - عجائز
קָטוּל :	קְטוּלִים :	مقتول	قتلى
גָּדוֹל :	גְּדוּלִים :	كبير	كبار

٣- جميع الأسماء المبدوءة بمقطع طويل مفتوح مشكلاً بالحولام جادول ومقطعها الثانى طويل مقفول لا تتغير حركة المقطع الأول منها عند اضافة علامة الجمع وتنحول حركة المقطع الثانى إلى سكون. مثل :

חָרָס : حارس   חֲרָסִים : حراس

٢- الجمع المؤنث :

(أ) علامة الجمع المؤنث إذا كان المفرد منتهيا بـ ה , ה = ה أو ה أو ה (- ו)

مثل :

צִלְחֹת : أطباق	צִלְחָת : طبق
סוסֹת : أفراس	סוסָה : فرس
שִׁבְתֹּת : أيام السبت	שִׁבְתָּ : سبت
מַחְפְּרוֹת : كراسيات	מַחְפְּרָת : كراسية

(ب) علامة الجمع المؤنث إذا كان الاسم منتهيا بـ ית هي : ית وإذا كان منتهيا بـ ות يكون ות :

مثل :

זוֹיֹת : زوايا	זוֹיֹת : زاوية
חֲבִילוֹת : براميل	חֲבִילָת : برميل
חֲנוּיֹת : حوانيت	חֲנוּיָת : حانوت
מַלְכֹת : ممالك	מַלְכוּת : مملكة

ونلاحظ أن نهاية التانيث تحذف في جميع الحالات قبل وضع نهاية الجمع المؤنث إلا في المثال المنصوص عليه وبعض صور الجمع الأخرى السماعية.

الجمع الشاذ :

١- هناك عدد من الأسماء المذكورة تجمع على صيغة المؤنث أى بوضع علامة الجمع المؤنث فى نهايتها، ولكنها تظل تعامل معاملة المذكر مع الصفات وما إلى ذلك :

אַבֹּת : آباء	אַב : أب
שִׁמוֹת : أسماء	שֵׁם : اسم

مثل:

חֶשְׁבֹן : حساب	רְחוֹב : شارع
לֹחַ : لوح	כִּסֵּא : كرسى
שְׁלֹטוֹן : سلطة	אֶרֶז : نولاب
שֻׁלְחָן : مائدة	קֶרֶן : ضحية
קוֹל : صوت	חֶלֶם : حلم
אֶרֶץ : أرض	מָקוֹם : مكان

والأسماء من هذا النوع وغيره، والتي ينتهى معظمها بالنهاية - ך או النهاية - ך تشير إلى أهمية المراجعة القاموسية. وبالنسبة لتغير حركات الاسم المؤنث فى حالة الجمع، فإننا نكتفى بعرض بعض الأوزان الإسمية الأكثر شيوعاً. وفيما عدا هذا يراجع الطالب فى جدول تغير حركات الاسم فى مرحلة التخصص المقدمة.

٢- الأسماء المؤنثة التى ترد على وزن : שְׁעָלָה تجمع على وزن שְׁעָלוֹת

יְלָדָה : طفلة

יְלָדוֹת : أطفال

בְּעָרָה : بنت

בְּעָרוֹת : بنات

٣- الأسماء التى ترد على نفس الوزن مع اختلاف حركة الحرف الأول إلى حيريق تجمع على نفس الوزن :

שְׁפָחָה : جارية

שְׁפָחוֹת : جوارى

٤- هناك عدد من الكلمات المؤنثة تجمع جمعاً شاذاً على صيغة المذكر مثل :

בִּיצָה : بيضة

בִּיצִים : بيض

יֹנֵה : حمامة

יֹנִים : حمام

وعلى الطالب أن يقوم دائماً بمراجعة هذه الحالات بالكشف على الأسماء ليعرف الشاذ منها وغير الشاذ.

٥- هناك أسماء تجمع على صيغة المذكر والمؤنث مثل :

נָהָר	: نهر	נְהָרִים- נְהָרוֹת	: أنهار
הָר	: جبل	יַעַר	: غابة
שָׁבוּעַ	: أسبوع	שָׂדֵה	: حقل
חֲלוֹן	: نافذة	כַּנָּף	: جناح

٦- هناك فيما عدا هذا، من الأسماء ما يجمع جمعاً سماعياً شاذاً ولا يفيد فى معرفتها سوى حفظها أو المراجعة القاموسية بانتظام مثل :

אִשָּׁה	: امرأة	נָשִׁים	: نساء
אִישׁ	: رجل	אֲנָשִׁים	: رجال
בֵּית	: بنت	בָּנוֹת	: بنات
בֵּית	: بيت	בֵּתִים	: بيوت
שׁוּק	: سوق	שׁוּקִים	: أسواق
עִיר	: مدينة	עָרִים	: مدن

٧- الأسماء التى تدل على الجماعة ليس لها جمع، مثل :

אָדָם	: إنسان	בָּקָר	: بقر
-------	---------	--------	-------

٨- الأسماء التى تدل على المواد والمعادن ليس لها جمع، مثل :

זָהָב	: ذهب	בְּרֹזֶל	: حديد
-------	-------	----------	--------

٩- هناك أسماء تأتى على صورة الجمع وليس لها مفرد، مثل :

פְּנִים	: وجه	חַיִּים	: حياة
---------	-------	---------	--------

صيغة المثني :

علامة التثنية فى العبرية هى : (== ٥')

وتستخدم صيغة التثنية فى العبرية مع جميع الأسماء بل فى حالات محددة هى :

١- أعضاء الجسم المزدوجة مثل :

עֵינַיִם : عيناين	עֵין : عين
אָזְנַיִם : أذنان	אָזן : أذن

٢- فى الأعداد المثناة مثل :

שְׁנַיִם : إثنان	אַלְפַּיִם : ألفان
------------------	--------------------

٣- الأشياء المكونة بطبيعتها من جزئين :

מַסְפְּרַיִם : مقص	מַכְנִסַּיִם : بنطلون
גַּעְלַיִם : حذاء	מַלְקָחַיִם : ملقط - كماشة

٤- أسماء الزمن عند تثنيها مثل :

יּוֹמִים : يومان	שָׁבוּעִים : أسبوعان
שָׁנַתַּיִם : سنتان	חֳדָשִׁים : شهران

ملاحظات على صيغة المثني :

١- الأسماء الخارجة عن الأنواع السابقة تثنى فى العبرية بأن توضع فى

صيغة الجمع ثم يسبق الاسم بكلمة **שֵׁנִי** إذا كان مذكرا مثل :

שֵׁנִי יְלָדִים : ولدان

أو يسبق بكلمة **שְׁתֵּי** إذا كان مؤنثاً مثل :

שְׁתֵּי יְלָדוֹת : بنتان

٢- هناك أسماء ترد على صيغة المثنى وهى فى الحقيقة ليست بمثنى - مثل:

שָׁמַיִם : سماء

מִצְרַיִם : مصر

מַיִם : ماء

٣- يعامل الاسم المثنى معاملة الجمع من حيث صفاته وتصريفه مع الضمائر.

٤- بعض الأسماء التى تقبل التثنية لا تظل فى صيغة التثنية عند وضعها فى صيغة الجمع وتقبل نهاية الجمع.

חֵיִל הַרְגָּלִים : سلاح المشاة

אַרְבַּע רַגְלִים : أربع أقدام

٥- يلاحظ أن نهاية التأنيث وهى الهاء تقلب عند التثنية إلى تاء (أنظر تثنية كلمة سنة فى أسماء الزمن).

שָׁנָה : سنة

שְׁנָתַיִם : سنتان

تدريبات תרגילים

(أ) بين جنس كل اسم (مذكر أو مؤنث) من الأسماء التالية وعدده (أفراد أو مثنى أو جمع).

(ب) ضع الأسماء المفردة فى حالة الجمع.

(ج) ضع الأسماء التى تقبل التثنية فى حالة التثنية.

(د) حول الأسماء الجمع والمثنى إلى أصولها المفردة.

יָדָל : قادر	רָעַב : جائع
מִכְתָּב : خطاب	הִשְׁוֹעַל : التعب
תִּרְגֵּיל : تدريب	פָּלַב : كلب
אַרְנֶבֶת : أرنب	לִירָה : جنیه
זִקְנָה : عجوز	עֲלָמָה : صبية
נְעָרִים : صبيان	חֲזָק : قوى
אַפֵּר : فلاح	תְּפוּחַ : تفاحة
הַפֶּר : الجرة	הַמְשָׁקִים : النظارة
טוֹבִים : طيبون	שְׁנַתִּים : سنتان
הָזָר : الغريب	צִהָרִים : ظهر
יְלָדִים : أولاد	דִּקְאוֹת : دقائق
חֲכָם : حكيم	מֶלֶךְ : ملك
גִּנָּב : لص	סִפְרִים : كتب
גְּדוֹלָה : كبيرة	סוֹפֵר : كاتب
מַחְפֶּרֶת : كراسة	הַסוֹחֲרִים : التجار
קִצִּין : ضابط	צָבָא : جيش
דִּלָּת : باب	תִּקְרָה : سقف
פְּרָחִים : أزهار	תְּחִילָה : بداية
מַעֲלִית : مصعد	פּוֹכֵב : كوكب
יִלְקוּט : حقيبة	מְכוּנִית : سيارة
פָּרָס : ايران	טְעוּת : خطأ
לָחִי : خد	יְדִית : مقبض

שְׁעוֹר שְׁמִינִי (ח)

الدرس الثامن

الضمائر الشخصية

בְּנוֹנֵי הַלִּשָּׁה

تنقسم الضمائر الشخصية في اللغة العبرية، مثل اللغة العربية، إلى : ضمائر شخصية منفصلة، وضمائر شخصية متصلة بالاسم أو بالحروف وبأدوات الربط أو بالفعل.

(1) الضمائر الشخصية المنفصلة

אֲנִי : أنا	אֲנִי-אֲנִי : نحن
אַתָּה : أنت	אַתָּם : أنتم
אַתָּה : أنت	אַתָּן : أنتن
הוא : هو	הם : هم
היא : هي	הן : هن

وتوجد في العهد القديم صورة أخرى لضمير المفرد المتكلم، وهي אֲנִי .

الضمائر الشخصية المتصلة بالاسم

تصريف الاسم

בְּיָמֵינוּ

عندما نريد في العبرية أن ندل على امتلاك شخص ما أو عدة أشخاص لشيء أو لأشياء، فإننا نستخدم أنواعا معينة من الضمائر تلحق بنهاية الشيء المملوك لتدل على ضمير الملكية، وهي الضمائر الشخصية المتصلة بالاسم.

وهناك مجموعتان من ضمائر الملكية المتصلة بالاسم :

مجموعة تلحق بالاسم المفرد (المذكر - المؤنث).

ومجموعة تلحق بالاسم الجمع (المذكر - المؤنث).

١- تصريف الاسم المفرد المذكر :

إذا افترضنا أن لدينا كلمة مثل حصان (סוס) بالعبرية، وهي اسم مفرد مذكر فإننا نلحق بها الضمائر الدالة على كل شخص على النحو التالي :

סוֹסִי	_____	'	حصاني
סוֹסְךָ	_____	אָ	حصانك
סוֹסֶיךָ	_____	אָ	حصانك
סוֹסָא	_____	אִ	حصانه
סוֹסֶיהָ	_____	אִ	حصانها
סוֹסֵינוּ	_____	נִ	حصانتنا
סוֹסֵיכֶם	_____	כֶּ	حصانكم
סוֹסֵיכֶן	_____	כֶּן	حصانكن
סוֹסֵיהֶם	_____	הֶ	حصانهم
סוֹסֵיהֶן	_____	הֶן	حصانهن

وعلى هذا تكون النهايات التي ألحقناها بكلمة סוס هي ضمائر الملكية الدالة على كل شخص (المتكلم - المخاطب - الغائب) في حالات الافراد والجمع.

ملاحظات :

١- عند تصريف الاسم هناك أسماء تظل حركاتها ثابتة (תְּנוּעוֹת קִיּוּמֹת) .
وأسماء أخرى تستلزم تعديلا في حركاتها תְּנוּעוֹת מְשַׁנָּנוֹת نتيجة لتغير
موقع النبر فيها . والمقاطع الثابتة أثناء التصريف هي :

(أ) المقطع المقفول غير المنبور والمحرك بحركة قصيرة مثل :

שִׁלְחָן : منضدة	תִּלְמִיד : تلميذ
פְּדוּת : رصاصة	יִלְקוּט : حقيبة

(ب) كل حركة طويلة متلوة بحرف مد مثل :

רֹאשׁ : رأس	קִיר : حائط
מוֹרֶה : مدرس	קוֹל : صوت

(ج) القامص والصيريه قبل النهاية – וֵת אוּ – ית , مثل :

זָלוּת : منفى	זָוִית : زاوية
---------------	----------------

(د) القامص والصيريه في أسماء مثل :

זֵאב : ذئب	פֶּאֶב : ألم
פֶּלֶל : قاعدة	

٢- يقتصر منهجنا في هذه المرحلة على الاسماء ذات المقاطع الثابتة فحسب،
وعن إضافة الضمائر إلى الأسماء التي تحتوى على مقاطع غير ثابتة (أى
التي تستلزم تعديلا في حركاتها) فيجب مراعاة ذلك عند التصريف.

٣- الكلمات المنتهية بعلامة التذكير – ה عند إسنادها الضمائر يتم حذف علامة

التذكير ثم تلحق الضمائر بالاسم مثل : מוֹרֶה تصبح :

מורי - מוֹרֶה - מוֹרֶה - מוֹרֶה - מוֹרֶה - מוֹרֶה - מוֹרֶה -

מוֹרֶה - מוֹרֶה - מוֹרֶה -

٢- تصريف الاسم المفرد المؤنث :

أما إذا أخذنا كلمة مثل (סוּסָה) فرس، وهى اسم مفرد مؤنث فإننا نلاحظ أنه من الضروري عند تصريفها أن نقلب الهاء علامة التأنيث إلى تاء ثم نضيف الضمائر التى أضفناها إلى الاسم المفرد دون أى تغيير فى هذه الضمائر :

סוּסָהִי	_____	תִּי	فرسى
סוּסָהָ	_____	הָ	فرسك
סוּסָתָּהּ	_____	הָ	فرسك
סוּסָתָיו	_____	יו	فرسه
סוּסָתֶיהָ	_____	הָ	فرسها
סוּסָתֶיהָ	_____	הָ	فرسها
סוּסָתֶיכֶם	_____	כֶּם	فرسكم
סוּסָתֶיכֶן	_____	כֶּן	فرسكن
סוּסָתֶם	_____	תֶּם	فرسهم
סוּסָתֶן	_____	תֶּן	فرسهن

ملاحظات :

(أ) نلاحظ أن الفتحة الطويلة تحت السامخ ظلت كما هى إلا مع ضميرى أنتم وأنتن فقد قصرت إلى فتحة قصيرة، وذلك لأن النبر مع هذين الضميرين ينتقل إلى مقطع الضمير، لإبراز الفارق بين الميم فى أنتم والنون فى أنتن، وبالتالي لزم تقصير المقطع السابق على الضمير حتى لا يكون مقطعا طويلا يستلزم النبر.

(ب) فى الأسماء المؤنثة التى ترد بنهاية أخرى غير _____ فإن علامات التأنيث تضاف إليها دون أى حذف. وإن كان الأمر يستلزم بعض التغيير فى بقية الكلمة مثل :

מְכוּנִיתִי	: سيارتى
יְלָדוֹתִי	: طفولتى
מְשַׁלְחָתָהּ	: وفدك
מְפַרְתֶּכֶם	: كراستكم

تدريب :

صرف الأسماء التالية مع الضمائر:

مורה - תלמידה - חבوت - ילדות - שירה - דירה .

٢- تصريف الاسم الجمع المذكر:

إذا افترضنا أن لدينا كلمة مثل : أحصنة : סוסים، وهى جمع مذكر، فإن الضمائر التى تلحق بها تختلف عن ضمائر الاسم المفرد وتكون على النحو التالى:

סוסים	_____	ي	أحصنتى
סוסיך	_____	יך	أحصنتك
סוסיך	_____	יך	أحصنتك
סוסיו	_____	יו (or)	أحصنته
סוסייה	_____	יה	أحصنتها
סוסינו	_____	ינו	أحصنتنا
סוסיכם	_____	יכם	أحصنتكم
סוסיכן	_____	יכן	أحصنتكن
סוסיהם	_____	יהם	أحصنتهم
סוסייהן	_____	יהן	أحصنتهن

ملاحظات :

(أ) نلاحظ فى تصريف الاسم الجمع المذكر أن علامة الجمع لا بد وأن تحذف من الاسم قبل البدء فى تصريفه، ثم نضيف الضمائر.

٤- تصريف الاسم الجمع المؤنث :

إذا افترضنا لدينا اسماً مثل أفراس (סוּסוֹת) وهو إسم جمع مؤنث، فإن الضمائر التي تضاف إليه هي نفسها الضمائر التي تضاف إلى الاسم المذكور الجمع. ونلاحظ أن علامة الجمع المؤنث تظل ثابتة عند التصريف.

סוּסוֹתִי	_____	י	أفراسي
סוּסוֹתֶיךָ	_____	יְךָ	أفراسك
סוּסוֹתֶיהָ	_____	יָהּ	أفراسك
סוּסוֹתֵינוּ	_____	יְנוּ	أفراسه
סוּסוֹתֵיהָ	_____	יָהּ	أفراسها
סוּסוֹתֵינוּ	_____	יְנוּ	أفراسنا
סוּסוֹתֵיכֶם	_____	יְכֶם	أفراسكم
סוּסוֹתֵיכֶן	_____	יְכֶן	أفراسكن
סוּסוֹתֵיהֶם	_____	יָהֶם	أفراسهم
סוּסוֹתֵיהֶן	_____	יָהֶן	أفراسهن

هـ- هناك طريقة أخرى لإلحاق الضمائر بالأسماء، وذلك بإستخدام كلمة **שָׁל** وفي هذه الحالة تلحق الضمائر بكلمة **שָׁל** نفسها ويرد الاسم قبلها في حالة التعريف مثل :

הַסּוּסִים	שָׁלְכֶם	أفراسكم
הַסּוּסִים	שָׁלְךָ	كتابها
הַמּוֹרָה	שָׁלְנוּ	مدرستنا
הַסּוּסִים	שָׁלָהֶם	كتبهم

تصريف الاداءة של :

שָׁלִי - שָׁלְךָ - שָׁלְךָ - שָׁלְנוּ - שָׁלְךָ - שָׁלְנוּ -
שָׁלְכֶם - שָׁלְכֶן - שָׁלָהֶם - שָׁלָהֶן .

تدريب

١- صرف الأسماء التالية مع الضمائر المتصلة :

שֶׁלֶחֶן - יְלָדִים - עֲבוּדָה - חֲבֵרִים - פֶּתַח - זְמַן - מוֹרֹת -
בֵּית - בַּת(בִּתִּי) - אִשָּׁה (אִשְׁתִּי) - אִם (אִמִּי) - אָב (אָבִי) -
אָבִי(ה...) - אַח (אָחִי - אַחִיה...) - פֶּעַל (פֹּעֲלִי...) - לֵב (לִבִּי...) .

٢- حول الاسماء التالية من حالة الاسناد المباشر للضمير إلى حالة استعمال
של.:

نموذج : יָדַי   הַיָּד שֶׁלִּי
יָדִי - רַגְלִי - רַגְלִי - בְּעִיּוֹתִי - בְּעִיּוֹתִי - שְׁכַנִּי - מוֹרְתָן
תִּלְמִידוֹתֶיהָ - מְשַׁפְּחָתָנוּ - יִלְדֶתָהּ - יִלְדָּהּ - תִּלְמִידָהּ - לְפוֹ -
מִכְתָּבִּיו - עֲבוּדָתָם .

الضمائر المتصلة بالحروف والظروف

هناك عدد من الحروف والكلمات فى العبرية تقابل حروف الجر وظروف المكان فى العربية مثل الباء والكاف واللام وكلمة على وإلى ومع وبين وتحت وما إلى ذلك، وهذه الحروف والكلمات فى العبرية تلحق بها ضمائر خاصة لتدل على الأشخاص وذلك على النحو التالى. (انظر الضمائر المتصلة باللاحق)

שְׁעוֹר תִּשְׁעִי (ט)

الدرس التاسع

الإضافة הסמיכות

عندما يرتبط اسمان في العبرية ارتباطا إضافيا، فإن الاسم الأول يعد مضافا (בְּסֻמָּה) والثاني مضافا إليه (סוּמָה). ويعتبر الاسم في غير هذه الحالة إسما مطلقا.

وهناك نوعان من صور الإضافة :

١- الإضافة الدائمة أو الثابتة (סְמִיכוּת שֶׁל קִבְּלָה): وذلك حين تكون الاسماء، التي تتركب صيغة الإضافة معنى جديدا لعلاقة له بمعنى كل كلمة منفصلة مثل :

בֵּית-סֵפֶר : مدرسة

ففي هذا المثال نجد أن كلمة בֵּית : بيت ، وكلمة סֵפֶר كتاب، قد إختفينا تماما من المعنى، وكونا معنى جديدا يعبر عنهما معا، وهو المدرسة.

ومن ذلك أيضا على سبيل المثال :

יוֹשֵׁב-רֹאשׁ : رئيس (יוֹשֵׁב بمعنى بجلس - جالس، רֹאשׁ بمعنى رأس - رئيس).

בְּכֵסִי-לֶאֱן-בְּרִזָּל : شئ حقيقي أو ملموس

(בְּכֵסִי-: ممتلكات - לֶאֱן: أغنام - בְּרִזָּל : جديد)

وتطلق أيضا على ما يسمى بالمصطلح الشائع في أيامنا «قائمة الممتلكات» وهي القائمة التي تكتب للزوجة ويحق لها الحصول عليها في حالة الطلاق من زوجها).

שְׂבֻלֹת-שׁוּעָל : الشوفان (نبات)

(שְׂבֻלֹת : سنبله، שׁוּעָל : ثعلب)

٢- الاضافة الارتباطية (סְמִיכוּת שְׁל זִיקָה) : وذلك حين تعبر الاسماء التي تكون صيغة الاضافة عن معان منفصلة، ولكن يقوم بينها ارتباط يربط بينها للتعبير عن معنى معين، مثل :

עֶמְאוֹן- עָרֶב : صحيفة مسائية

בְּאֶרְמוֹת- בֶּקֶר : وجبة إفطار

هنا في هذين المثالين نجد أن الكلمات : עָרֶב- בֶּקֶר وهما المضاف إليه، تحددان وصف المضاف (עֶמְאוֹן- בְּאֶרְמוֹת)، حيث أن الصحيفة ليست مجرد صحيفة، بل صحيفة مسائية، والوجبة ليست أية وجبة، بل وجبة الافطار. وهكذا نستنتج من هذه الأمثلة أن المضاف إليه، عادة، يصف المضاف من عدة نواح أو مجالات، ويمكن حصر هذه المجالات فيما يلي :

١- الملكية، مثل בֵּית- יוֹסֵף : بيت يوسف

٢- المكان، مثل נְהָרוֹת- בִּבְלַ : أنهار بابل

٣- الزمان، مثل תְּפִלַּת-שְׁחֵרִית : صلاة الفجر

٤- السبب، مثل מַחֲלַת-אֶהְבָּה : مرض الحب

٥- المادة، مثل בֵּית- אֲבָנִים : منزل حجري

٦- الوظيفة، مثل אִישׁ- מְלַחֶמָה : رجل حرب (محارب)

٧- أداة العمل، مثل קוֹל- שׁוֹפָר : صوت البوق (الصُور)

٨- الوعاء، مثل סִיר- בֶּשֶׂר : قدر اللحم

٩- المقياس والمسافة والوزن، יֶחֱצִי-קִילוֹ : نصف كيلو

١٠- الفاعل، עֲקִיצַת- עֶקֶרֶב : لدغة عقرب

- ١١- المفعول به، פְּבוֹד-אָב : احترام الاب
- ١٢- الصفة، יֶפֶת-מְרֹאֶה : جميلة الطلعة
- ١٣- المبالغة، שִׁיר-הַיְּשׁוּרִים : نشيد الانشاد
- ١٤- الاختصار، יְצִיאַת-מִצְרַיִם : الخروج من مصر
- ١٥- الجزء من الكل، יְדֵי-מֹשֶׁה : يد موسى
- ١٦- إضافة الخاص إلى العام، הַר-סִינַי : جبل سيناء
- ويمكن تحويل بعض الجمل التي تفصل فيها ما بين كلمتين بينهما علاقة ملكية باستخدام أدوات الوصل أو حروف النسب إلى جمل إضافة بسيطة على سبيل الاختصار، مثل :

- ١- אָרוֹן פִּשְׁבִּיל סִפְרִים : دولا ب من أجل الكتب
فتصبح اختصارا : אָרוֹן סִפְרִים : دولا ب كتب
- ٢- נָשׁ לַחֲזַן לְפִתִּיבָה : مائدة أو منضدة للكتابة
تصبح اختصارا : נָשׁ לַחֲזַן פִּתִּיבָה : منضدة كتابة
- ٣- פֹּסֶם מִלֵּאָה חֵלֶב : كأس مملوء باللبن
تصبح اختصارا : פֹּסֶם חֵלֶב : كأس حليب
- وعلى نفس النسق حاول أن تقوم بهذا الاختصار للجمل التالية :

יֵר לְשִׁבְתָּ : شمعة ليوم السبت

כַּפִּית שֶׁל סֶכֶר : ملعقة صغيرة خاصة بالسكر

כַּפִּית מִפִּלֶסְטִיק : ملعقة صغيرة من البلاستيك

وهناك طريقتان للإضافة في العبرية :

الطريقة الأولى : סְמִיכוּת מְיֻדָּלֶת (الإضافة بهاء التعريف)

وهى طريقة يربط فيها بين الأسمين بنبرة واصله تسمى (مقيف) وهى عبارة عن شرطة صغيرة توضع بين الاسمين لتدل على إرتباطهما بالإضافة.

وفى هذه الحالة يعتبر الإسمان على معيار النطق والنبر كلمة واحدة. ويترتب على هذا تقصير الحركات الطويلة فى الاسم الأول (المضاف) قصداً إلى المرور عيله بسرعة أثناء النطق. كذلك يترتب على ارتباط الأسمين وإعتبارهما كلمة واحدة وضع نبرة رئيسية واحدة فى كليهما. وعادة تنتقل النبرة إلى المضاف إليه وهذا هو السبب فى تغيير حركات الاسم المضاف كى تتفق مع قاعدة النبر بحيث تصبح جميع مقاطعه غير قابلة للنبر طالما أن النبرة الأساسية قد أنتقلت إلى المضاف إليه.

وهناك تغييرات عامة تقع فى كل من الإسم المفرد والمثنى والجمع عند وضعه فى حالة المضاف نجملها فيما يلى :

١- الاسم المفرد المذكر : تقصر حركاته إذا كانت تقبل التقصير طبقاً لجدول تغير الحركات.

وهناك حالات أساسية للتقصير مثل :

(أ) القامص السابقة للمقطع المنبور تحول إلى سكون. وإذا وقعت تحت حرف حلقى تحول إلى حطاف باتاح :

מָרָק — מֶרַק יֶרֶקוֹת : شوربة خضار

אָדוֹן — אֲדוֹן הָעוֹלָם : سيد العالم

בִּמְל — בִּמְל הַיָּם סְעִיד : ميناء بورسعيد

فيما عدا الكلمات المنتهية بشوروق تاء أو حيريق جادول تاء مثل :

גִּלְלוֹת : منفى   זִוִּית : زاوية

(ب) القامص والصيرية تحت المقطع المنبور تحول إلى باتاح :

זָכוּן   זָכוּן הָעִיר : حكيم المدينة
דָּבָר   דָּבָר אֱלֹהִים : كلمة الرب

(ج) الكلمات ذات المقطع الواحد الطويل لا تتغير بإستثناء الكلمات ذات المقطع

الواحد المشكل بالقامص فتتحول إلى فتحة قصيرة مثل :

פֹּס   פֹּס הַמַּיִם : كأس الماء
סֹס   סֹס הָאֶפֶר : حصان الفلاح

أما كلمة יָד فإنها تصبح في الإضافة יָד הַחֹקֶה : يد العزم، حيث تقصر
القامص إلى بتاح.

(د) الأسماء على وزن הֵיִל تتحول في الإضافة إلى وزن הֵיִל ، مثل :

בֵּית : تصبح في الإضافة בֵּית הַדֹּד : منزل العم

זֵית : تصبح في الإضافة זֵית : زيتون

(هـ) الأسماء السيجولية المفردة لا تتغير مثل :

מֶלֶךְ הַמְּלָכִים : ملك الملوك

ولكن كلمة مثل חֶדֶר : غرفة تصبح חֶדֶר הָאֵכָל : غرفة الطعام

٢- الاسم المفرد المؤنث :

(أ) جميع الأسماء المؤنثة المنتهية بعلامة التانيث ה تتحول نهايتها إلى فتحة

قصيرة وتاء ה مثل :

פְּרוּסָה : شريحة لقمة פְּרוּסַת לֶחֶם : شريحة خبز

סוּסָה : فرس סוּסַת הַיָּלָד : فرس الولد

מֶלֶכָה : ملكة מֶלֶכַת הַיּוֹפִי : ملكة الجمال

פְּקִידָה : موظفة פְּקִידַת הַבֶּנֶק : موظفة البنك

(ب) هناك بعض الأسماء المؤنثة المنتهية بـ (תָּה) تتحول علامة الإضافة فيها إلى תָּה ويأتى معظمها على وزن (מַפְעֵלָה)، مثل :

מְשַׁלָּה : حكومة
מְשַׁלָּת מַצְרַיִם : حكومة مصر

(מְשַׁטָּרָה - شرطة) - (מַחְלָקָה - قسم) -
(מְנַהֲרָה - نفق) - (אִשָּׁה " אִשָּׁת " - زوجة) - (מְסַעֲדָה - مطعم)
- (מְכַלְלָה - معهد - كلية) - (מְפַקְדָה - قيادة).

(ب) أما الاسماء المؤنثة التى ترد بغير هذه النهاية فلا تتغير نهايتها وتنطبق عليها هى والاسماء المؤنثة دون نهاية التانيث قاعدة تقصير الحركات إذا كانت من الأوزان التى تقبل التقصير.

٣- الاسم الجمع المذكر :

(أ) جميع الأسماء الجمع المذكر تتحول نهاية الجمع فيها وهى الحيريق جادول والميم إلى صيرية ويود لفتح المقطع ورفع ضرورة النبر عنه - مثل :

סוּסִים : أحصنة
סוּסֵי הַנֶּזֶר : أحصنة الصبى

מִכְתָּבִים : خطابات
מִכְתָּבֵי אֶהֱבָה : خطابات غرامية

(ب) وإذا كان الاسم الجمع من الأوزان التى تقبل حركاتها التقصير أجرينا التعديل الواجب فى الحركات.

٤- الاسم الجمع المؤنث :

لا تتغير نهاية الجمع المؤنث وهى الحولام المشبعة والتاء فى حالة الإضافة. ولكن إذا كان الاسم من الأوزان التى تقبل تقصير الحركات أجرينا التعديل اللازم مثل :

מִלְחָמוֹת
מִלְחָמוֹת הָיָמִים : حروب دموية

עֲצוֹת
עֲצוֹת גְּבִינָה : فطائر جبن

هـ- الاسم المثنى :

يخضع الاسم المثنى لتغيير نهايته كما يحدث في الاسم الجمع المذكر أى أن النهاية تتحول إلى صيريه يود لفتح المقطع. وإذا كان من أوزان الأسماء التى تقبل تغيير الحركات أجرينا التغيير مثل :

יָדַי : يدان   יָדַי הַיָּלָד : أيدى الولد
שִׁפְתַּי : شفتان   שִׁפְתַּי הַבֵּת : شفتا البنت

ونلاحظ أن المقيف وهى النبرة الواصلة قد اختفت فى كثير من النصوص العبرية الحديثة كتابة وإن كان هذا لا ينفى أثرها فى ربط الكلمات.

ملاحظات :

فى هذا النوع من الإضافة (الاضافة البسيطة)، وهى التى تميز لغة (المقرا) (العهد القديم) نلاحظ أنه من الممكن أن يأتى للمضاف أكثر من مضاف إليه مثل:

יָמַי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבִרָהֶם : أيام سنَى حياة ابراهيم

الطريقة الثانية : الإضافة بكلمة שָׁל

تصاغ الإضافة أحياناً، ولاسيما فى العبرية الحديثة، بوضع كلمة שָׁל أداة الملكية بين المضاف والمضاف إليه دون أن يحدث تغيير فى تشكيل المضاف (اتبعت هذه الطريقة فى لغة المشنا).

وهناك طريقتان لصياغة هذا النوع من الإضافة :

(أ) بإلحاق أداة التعريف إلى كل من طرفى الإضافة :

הַמּוֹרָה שֶׁל הַבֵּתָה : مدرس الفصل

הַבֵּקָרָה שֶׁל הָאֶפֶר : بقرة الفلاح

הַמּוֹפִיר שֶׁל הָאוֹמוֹת הַמְּאוֹחָדוֹת : سكرتير الأمم المتحدة

(ب) بإلحاق ضمير بالمضاف يعود على المضاف إليه المعرف بهاء التعريف

بشرط أن يكون من جنسه وعدده وذلك للتأكيد على المضاف مثل :

בֵּית יוֹסֵף : منزل يوسف
تصبح : בֵּיתוֹ שֶׁל יוֹסֵף

لجنة الهدنة : וְעַד שְׁבִיתַת הַנֶּשֶׁק
تصبح : וְעַד שְׁבִיתַת הַנֶּשֶׁק

: أحصنة الفلاح : סוּסֵי הָאֶפֶר
تصبح : סוּסֵי שֶׁל הָאֶפֶר
ملحوظات هامة :

١- يجب أن نلاحظ أن الاسم في اللغة العبرية يكون معرّفاً في الحالات التالية:
(أ) إذا دخلت عليه أداة التعريف.

(ب) إذا كان مضافاً إلى ضمير من ضمائر الرفع المتصلة.

(ج) إذا كان اسم علم.

ولا يجوز أن يعرف الاسم بأكثر من طريقة واحدة بمعنى أنه لا يصح أن تدخل عليه أداة التعريف ثم يلحق به ضمير من ضمائر الرفع أو العكس.

٢- لا يجوز إدخال فاصل بين المضاف والمضاف إليه : لا نقول : שְׁבִיתַת פְּעֻשִׁים יְמָאִים : إضراب حوالى عشرون بحارا، إذ في هذه الحالة إما أن تستخدم الأداة שֶׁל أو نستعيز عن حرف الكاف بكلمة בְּעֶרְךָ : تقريبا، في نهاية الجملة، فنقول :

הַשְּׁבִיתָה שֶׁל פְּעֻשִׁים יְמָאִים

أو שְׁבִיתַת פְּעֻשִׁים יְמָאִים בְּעֶרְךָ

٣- في حالة وجود أكثر من مضاف إليه في الجملة يستحسن استخدام الأداة שֶׁל في صياغة الجملة، فلا نقول :

הַנְּהִלַת אֶרְגוֹן סִנְחֵרִי- הַיִּרְקוֹת

اتحاد منظمة تجار الخضروات، بل نقول:
ההנהלה של ארגון סוחריי-הירקות.
تطبيقات وتدريبات على الإضافة

١- كتاب التميز

- ספר התלמיד
- הספר של התלמיד
- ספרו של התלמיד

٢- كراسة التميّنة

מחברת התלמידה
המחברת של התלמידה
מחברתה של התלמידה

٣- جنود الأعداء

חילי האויבים
החילים של האויבים
חיליהם של האויבים

٤- فساتين الفتيات

שמלות הנערות
השמלות של הנערות
שמלותיהן של הנערות

٥- ضع الجمل الآتية في حالة الإضافة بالصور الثلاث :

منزل الرجل - بندقية الجندي - عيون الفتاة - سرير الطفل -
مدرس الفصل - لغة الشعب - تجار المدينة - لصوح السيارات.

٦- حول الجمل الآتية من صورة الاضافة بالادة **שָׁל** أو مع أدوات الربط إلى
الاضافة البسيطة :

نموذج :

פְּרִטִים שֶׁל חֵבֶר : بطاقة عضوية **פְּרִטִים חֵבֶר**

١- **פְּרִטִים שֶׁל חֵבֶר** : تذاكر عضوية

٢- **שִׁירִים שֶׁל חַג** : أغاني العيد

٣- **בִּקְבוּרִים מְלֵאִים יַיִן** : زجاجات مليئة بالخمير

٤- **עֲתוֹנִים שְׂיוּצָאִים בְּעָרֵב** : صحف تصدر في المساء

٥- **שָׁפוֹן שֶׁל וְתִיקִים** : إسكان للقدامى

٦- **שְׁעוּרִים שֶׁל עֵבְרִית** : دروس العبرية

٧- **שְׁעוּרִים לִאֲנִגְלִית** : دروس الانجليزية

٨- **אִישׁ שֵׁשׁ לוֹ בֵּית (בַּעַל)** : رجل لديه منزل

٩- **תַּחֲנָה שֶׁל רֶפֶת** : محطة قطار

١٠- **מְנוּרָה שְׁשָׁמִים עַל הַשֶּׁלֶחַן** : شمعدان يضعونه على المائدة

١١- **קְבוּצָה שֶׁל יְלָדִים** : جماعة من الأولاد

١٢- **עֲבוּדָה שְׁעוֹשִׂים בִּיד** : عمل يصنعونه يدويا

١٣- **אֲרוּחָה שְׂאוֹכְלִים בְּבֶקֶר** : وجبة يأكلونها صباحا

١٤- **מְכוֹנוֹת לַפְּבִיסָה** : ماكينات للغسيل (غسالات)

١٥- **הַפְסָקָה בַּצֹּהֲרַיִם** : راحة في الظهيرة

١٦- **טְפוֹת בְּשִׁבִּיל הָעֵינִים** : قطرة للعيون

١٧- **מְשַׁקְפִים הַשֶּׁמֶשׁ** : نظارات للشمس

١٨- **פְּדוּרִים וִיטָאמִינִים** : حبوب فيتامينات

١٩- **מְשַׁחָה בְּשִׁבִּיל הַשֶּׁנִּים** : معجون أسنان

٢٠- **רוֹפֵא בְּשִׁבִּיל יְלָדִים (לֵב - נָשִׁים - עוֹר)** : طبيب أطفال

שְׁעוֹר עֲשִׂירִי (י)

الدرس العاشر

الصفة يشتملها

١- الصفات في العبرية تطابق الأسماء الموصوفة في التذكير والتأنيث والجمع والافراد والتعريف والتكثير. والاسم المثنى يعامل في صفاته معاملة الجمع مثل :

אִישׁ טוֹב	: رجل طيب
אִשָּׁה טוֹבָה	: امرأة طيبة
אֲנָשִׁים טוֹבִים	: رجال طيبون
נָשִׁים טוֹבוֹת	: نساء طبيبات
עֵינַיִם שְׁחֹרוֹת	: عيناں سوداوتان
שְׁעוּרִים קְלִים	: دروس سهلة

٢- إذا كان الاسم الموصوف من الأسماء التي تجمع جمعاً شاذاً فإنه يعامل في صفاته وفقاً لأصله في حالة المفرد مثل :

מְקוֹמוֹת רַבִּים	: أماكن كثيرة
פְּעָמִים רַבּוֹת	: مرات كثيرة
עָרִים יְפוֹת	: مدن جميلة

٣- يمكن أن ترد الصفة نكرة للاسم المعرف على أنها خبر مثل :

הָאִישׁ טוֹב	: الرجل طيب
--------------	-------------

أمثلة :

אֲרוֹחָה קְלָה	: وجبة خفيفة	חֲדָרִים גְּדוֹלִים	: غرف كبيرة
מִכְתָּב מְשֻׁעָמָם	: خطاب ممل	שְׁעוּרִים קְשִׁים	: دروس صعبة
פְּקִידוֹת רְצִינִיּוֹת	: موظفات جادات	אֶכֶל טַעֲמִים	: طعام لذيذ

درجات الصفة :

هناك أربع درجات للصفة فى العبرية :

(أ) درجة الصفة البسيطة :

وفىها تكون الصفة على ما هى عليه دونما إرتباط بأى أسماء أخرى مثل :

אִישׁ חָכָם : رجل حكيم

(ب) درجة المساواة :

وهى التى يتساوى فيها المشبه بالمشبه فى صفته وأداة التشبيه فى هذه الحالة هى حرف الكاف تماماً كما هو فى العربية مثل :

דָּוִד חָכָם כְּשִׁלְמֹה : داود حكيم مثل سليمان

הָאֶבֶן קָשָׁה כַּבְּרִיז : الحجر صلب كالحديد

(ج) درجة التفضيل :

وهى التى يزيد فيها حظ المشبه من الصفة عن المشبه به وأداة التفضيل هى كلمة من : מִן، مثل :

הַדְּבִשׁ מִתּוֹךְ מִן הַתְּפוחִים : العسل أحلى من التفاح

שִׁלְמֹה חָכָם מִדָּוִד : سليمان أحكم من داود

(د) درجة المبالغة :

وهى التى يكون الاسم فيها متحلياً بأوفر حظ من الصفة عن غيره من الأسماء ويمكن صياغة المبالغة بعدة طرق :

١- تعريف الصفة بهاء التعريف ثم وضع كلمة (כֻּל) أو حرف الباء بعدها، مثل :

אָחִי הַחֲרוּץ כֻּל הַמְּלִמִּידִים : أختى أكثر التلاميذ اجتهداً

הִיא הַיָּפֶה כֻּל הַנָּשִׁים : هى أجمل النساء

הִיא הַיָּפֶה מִן הַנָּשִׁים : هى أجمل النساء

٢- استخدام الصفة نكرة ويوضع بعدها كلمة (מֶל) :

הוּא חָכָם מֶל אָדָם : هو أحكم من أى إنسان

٣- وضع الصفة في حالة إضافة، مثل :

הוא קטן פניו : هو أصغر أبنائه

٤- إستخدام صيغة للمبالغة وهي الأكثر شيوعاً في العبرية الحديثة وذلك

بإستعمال كلمة פיותר : الأكثر، وذلك بعد الصفة المعرفة مثل :

אחי הוא הקרוב ביותר : أخى هو الأكثر اجتهادا

٥- استخدام كلمة יותר أكثر، وهي شائعة الاستعمال أيضا في العبرية

الحديثة قبل الصفة في درجة المبالغة :

הנער יותר קרוב מהכל : الفتى أكثر الجميع اجتهادا

الصفة النسبية : ניהם הים

ينقلب الاسم إلى صفة نسبية إذا أضيفت إليه علامات النسب وهي :

(ב') للمفرد المذكر (ב' ית أو ב' ית) للمفرد المؤنث

(ב' יים) للجمع المذكر (ב' יות) للجمع المؤنث

مثل ציון : صهيون، تصبح في حالة الصفة النسبية :

ציוני : صهيونى ציוניים : صهاينة

ציונית : صهيونية ציוניות : صهيونيات

צרפת : فرنسا، تصبح في حالة الصفة النسبية :

צרפתי : فرنسى צרפתיים : فرنسيون

צרפתית : فرنسية צרפתיות : فرنسيات

وعلى نفس هذا النسق كلمات مثل :

ישראלי (ישראלי) - אנגליה (אנגלי)

גרמניה (גרמני) - רוסיה (روسي)

مع ملاحظة حذف المقطع الأخير (ת. ה) من أسماء الدول عند تحويلها إلى

حالة الصفة النسبية.

ملاحظات على الصفة النسبية :

١- فى الاسم المفرد المؤنث الذى ينتهى بالعلامة (הָ) تقلب الهاء إلى تاء مثل
 חֲבֵרָה : مجتمع ← חֲבֵרָתִי : اجتماعى

٢- الأسماء التى أخرها حرف (ים) تسقط منها الميم عند إضافة علامات
النسب إليها مثل : מִצְרַיִם

מִצְרַיִ - מִצְרַיִת - מִצְרַיִים - מִצְרַיִת

٣- لتخفيف النطق يحذف حرف الياء من المنسوب قبل إضافة علامة الجمع إليه
فيقال :

עִבְרִי : بدلا من עִבְרִיִּים : عبريون

٤- الكلمات التى تدل على المهن والمنقولة عن لغات أجنبية (معبّنة) لها قاعدة
خاصة فى حالة تحويلها إلى الصفة النسبية. فالكلمات المنتهية بالقامص هاء
(הָ) تصبح فى حالة الصفة النسبية على النحو التالى :

מוֹסִיקָה — מוֹסִיקָאִי - מוֹסִיקָאִית - מוֹסִיקָאִים - מוֹסִיקָאִיות
أمثلة :

פּוֹלִיטִיקָה : سياسة מַתְמָטִיקָה : علم الرياضيات

أما الأسماء المنتهية بالياء هاء (הָ) فإنها تصبح فى حالة الصفة النسبية

פִּילּוֹסוֹפִיָּה : فلسفة : تصبح

פִּילּוֹסוֹף : فيلسوف פִּילּוֹסוֹפִית : فيلسوفة

פִּילּוֹסוֹפִים : فلاسفة פִּילּוֹסוֹפִיות : فلاسفة

٥- هناك بعض الأسماء تستخدم فيها للصفة النسبية النهاية — יִי ، مثل :

חִיפָּה : حيفا ... تصبح فى حالة الصفة النسبية :

חִיפָּי - חִיפָּית - חִיפָּיִים - חִיפָּיִות .

גוף : جسد - جسم

גופני - גופנית - גופניים - גופניות.

وليس هناك قاعدة محددة لمثل هذه النهايات.

تقوية الصفة :

يتم تقوية الصفة في اللغة العبرية بإضافة المقطع ת على النحو التالي :

שקר : كاذب   שקר : كذب

עצל : كسلان   עצל : كسول

أمثلة :

מדע : عالم   ביטח : خجول

פחד : جبان   סקר : محب للاستطلاع

كما تضاف هذه النهاية أيضا لتحديد الانتماء لمهنة أو لعبة، مثل :

פדורסל : لاعب سلة   שיח : سباح

שדר : مذيع   למד : دارس متمكن

وتأتي بعض الصفات في العبرية كذلك على وزن מפועל وأصلها מפעל

מנומם : مهذب   מבוגר : بالغ - ناضج

מבולבל : مرتبك - موش   מלובל : قذر - وسخ

מאושר : سعيد   מאוכזב : خائب الأمل

מפורסם : مشهور   משוכלל : مجهز جيدا

تدريبات على الصفة

١- ترجم الجمل الآتية إلى العربية ثم حولها إلى جمع الذكور وجمع الاناث حسب الحالة :

مدرس جديد - طبيب جيد - رجل جاد - مكان ممل

لغة سهلة - مدينة صغيرة - مطبخ جديد - أديب مشهور

سيارة مجهزة جيدا - عمل جديد - موظفة مجتهدة .

٢- أدخل علامات الصفة النسبية على الكلمات الآتية مع الضمائر المختلفة :

קול (קולני) - ירושלים (ירושלמי) - הר (הררי) -

אמריקה - רוסייה - פסיקה (פיזياء) - סוציולוגיה

(علم الاجتماع) - ספורט (رياضة)

٤- أدخل الصفة المناسبة في الجمل الآتية :

١- מקום (רחב - רחבה - רחבות)

٢- עינים (יפים - יפות - יפה)

٣- נשים (טובים - טובות - טובה)

٤- עיר (גדול - גדולה - גדולים)

٥- ספור (מענין - מענינים)

٦- אבות (טוב - טובים)

٧- יונים (לבנים - לבנות - לבנה)

٨- עורבים (שחור - שחורים)

٩- פרחים (אדמים - אדמה)

١٠- מכונית (פחלה - פחלים)

הַשְׁעוֹר הָאֶחָד - עֶשֶׂר (י"א)

الدرس الحادى عشر

العدد יֵשׁ הַמִּסְפֵּר

تتوافق قاعدة العدد فى اللغة العبرية تماما مع قاعدة العدد فى اللغة العربية. فالقاعدة فى اللغة العربية هى أن الرقم ١، ٢ يأتیان وفق المعداد من حيث التذكير و التانيث، وأن الأرقام من ٣ - ١٠ تأتى عكس المعداد أيضا من حيث التذكير والتانيث. ونفس الحال بالنسبة للاعداد ١١، ١٢ التى تأتى أيضا وفق المعداد والاعداد من ١٣ - ١٩ التى تأتى عكس المعداد، فنحن نقول فى العربية على سبيل المثال :

رجل واحد - ثلاثة جنود - أربع فتيات - عشرة موظفين - إحدى عشر مؤلفا - اثنتا عشرة مدرسة - ثلاث عشرة طالبة - خمسة عشر طالبا.

وهنا نلاحظ مثلا فى الاعداد من ٣ - ١٠ فى العربية أنه إذا كان المعداد مذكرا جاء العدد به تاء التانيث (ثلاثة - أربعة - سبعة - عشرة) أما إذا كان المعداد مؤنثا فإن العدد يأتى خاليا من تاء التانيث لأن المعداد مؤنثا فنقول (أربع - سبع - ثمان - تسع ...)

وكذا الحال بالنسبة للاعداد من ١١ - ١٩، حيث يكون العددان ١١، ١٢ من نفس جنس المعداد، فإذا كان المعداد مذكرا استخدمنا الرقمان أحد وإثنا وأضفنا لهما كلمة «عشر» الخالية من تاء التانيث فنقول : أحد عشر أو إثنا عشر، وكذا بالنسبة للاعداد من ١٣ - ١٩ التى من المفروض أن تأتى عكس المعداد فنقول : ثلاثة (وهو العدد الاساسى الذى يأتى عكس المعداد) ثم نضيف كلمة «عشر» الخالية من تاء التانيث، لأن هذه التاء ظهرت فى الرقم الإحدى، وهكذا فنحن نقول : أربعة عشر - خمسة عشر - سبعة عشر.

أما إذا كان المعدود مؤنثا، فإننا نستخدم مع الرقمين ١١، ١٢ رقمين من نفس الجنس، أى مؤنثين فنقول إحدى عشرة، وإثنتا عشرة، ونلاحظ هنا فى هذه الحالة أن تاء التانيث ظهرت فى كلمة «عشرة»، حيث أننا اعتبارا من الرقم ١٣ وحتى ١٩ سنستخدم رقما من غير جنس المعدود، أىذكرا، فنقول ثلاث - أربع - سبع ثم نضيف إليه كلمة «عشرة» فيصبح الرقم ثلاث عشرة - أربع عشرة - سبع عشرة، وهكذا نفس هذه القاعدة هى المتبعة تماما فى العبرية، وسوف يلاحظ الطالب وجود تشابه ليس فى القاعدة فحسب، بل أيضا فى نفس الأرقام العبرية التى تتطابق فى نطقها وطريقة تكوينها مع الإرقام العربية، مما يجعل أمر فهم هذه القاعدة سهلا للغاية بالنسبة لدارس العبرية الذى لغته الأم هى العربية.

وعلى ضوء ما سبق فإن قاعدة العدد فى اللغة العبرية هى على النحو التالى :

- ١- للأعداد من ١ - ١٩ صورتان : مذكرة ومؤنثة.
  - ٢- للأعداد من ١ - ١٠ صورتان، الأولى مطلقة والثانية مضافة.
  - ٣- العددان ١ - ٢ والعدنان ١١، ١٢ يأتیان وفق المعدود فى الجنس من حيث التذكير والتانيث.
  - ٤- الأعداد من ٣ - ١٠، ومن ١٣ - ١٩ تأتى عكس المعدود فى الجنس من حيث التذكير والتانيث.
- وفيما يلى الأعداد من ١ - ١٠

זכר

נקבה

العدد المستعمل مع المؤنث			العدد المستعمل مع المذكر		
מזאפ	بالعربية	مطلق	מזאפ	بالعربية	مطلق
אַחַת	واحدة	אַחַת	אַחַד	واحد	אַחַד
שְׁתֵּי	اثنان	שְׁתֵּים	שְׁנֵי	اثنان	שְׁנֵים
שְׁלֹשׁ	ثلاث	שְׁלֹשׁ	שְׁלֹשָׁת	ثلاثة	שְׁלֹשָׁה
אַרְבַּע	أربع	אַרְבַּע	אַרְבַּעַת	أربعة	אַרְבַּעַה
חֲמִישׁ	خمس	חֲמִישׁ	חֲמִישָׁת	خمسة	חֲמִישָׁה
שֵׁשׁ	ست	שֵׁשׁ	שֵׁשָׁת	ستة	שֵׁשָׁה
שִׁבְעַ	سبع	שִׁבְעַ	שִׁבְעַת	سبعة	שִׁבְעַה
שְׁמוֹנֶה	ثمانى	שְׁמוֹנֶה	שְׁמוֹנֶת	ثمانية	שְׁמוֹנֶה
תִּשְׁעַ	تسع	תִּשְׁעַ	תִּשְׁעַת	تسعة	תִּשְׁעַה
עֶשְׂרַ	عشر	עֶשְׂרַ	עֶשְׂרַת	عشرة	עֶשְׂרַה

أمثلة :

שְׁנֵי חֲבֵרִים : صديقان
 שְׁתֵּי חֲבֵרוֹת : صديقتان
 שְׁלֹשָׁה יָמִים : ثلاثة أيام
 שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת : ثلاث ساعات
 שֵׁשׁ בָּחוּרִים : ستة أصدقاء
 אַרְבַּע שָׁבוּעוֹת : أربع أسابيع

أما الأعداد من ١١ : ١٩ فتكون بوضع العدد المستعمل مع المذكر قبل كلمة **עשר**، والعدد المستعمل مع المؤنث قبل كلمة **לעשרה** على النحو التالي:

العدد المستعمل مع المؤنث	العدد المستعمل مع المذكر
أحدى عشرة אַחַת-עֶשְׂרֵה	أحد عشر אֶחָד-עָשָׂר
اثنى عشرة שְׁנַיִם-עֶשְׂרֵה	اثنا عشر אֵתְנָה-עָשָׂר
ثلاث عشرة שְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה	ثلاثة عشر שְׁלֹשָׁה-עָשָׂר
أربع عشرة אַרְבַּע-עֶשְׂרֵה	أربعة عشر אַרְבַּעַת-עָשָׂר
خمس عشرة חֲמִישׁ-עֶשְׂרֵה	خمسة عشر חֲמִישָׁה-עָשָׂר
ست عشرة שֵׁשׁ-עֶשְׂרֵה	ستة عشر שֵׁשָׁה-עָשָׂר
سبع عشرة שִׁבְעַת-עֶשְׂרֵה	سبعة عشر שִׁבְעָה-עָשָׂר
ثمان عشرة שְׁמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה	ثمانية عشر שְׁמוֹנֶה-עָשָׂר
تسع عشرة תְּשַׁע-עֶשְׂרֵה	تسعة عشر תְּשַׁעַת-עָשָׂר

أمثلة :

١٢ صديقا	שְׁלֹשָׁה-עָשָׂר חֲבֵרִים
١٤ صديقة	אַרְבַּע-עֶשְׂרֵה חֲבֵרוֹת
١٦ مائدة	שֵׁשָׁה-עָשָׂר שְׁלַחֲנוֹת
١٥ دقيقة	חֲמִישׁ-עֶשְׂרֵה דְּקֻוֹת
١٢ يوما	שְׁנַיִם-עָשָׂר יָמִים
١٢ سنة	שְׁתַּיִם-עֶשְׂרֵה שָׁנִים

الأرقام من ٢٠ - ١٠٠

מספרים מ' 20 עד 100 :

١٠	٢٠	٥٠	٨٠	٨٠	٨٠
עשר	עשרים	חמשים	שמונה	שמונים	שמונים
٢	٣٠	٦٠	٩	٩٠	٩٠
שליש	שלושים	ששים	תשע	תשעים	תשעים
٤	٤٠	٧٠	מאה	מאה	מאה
ארבע	ארבעים	שבע	שבעים	מאה	מאה
זכר ונקבה:					

٢٠	עשרים	٥٠	חמשים	٨٠	שמונים
٣٠	שלושים	٦٠	ששים	٩٠	תשעים
٤٠	ארבעים	٧٠	שבעים	١٠٠	מאה

מספרים מ' 20 עד 100 זכר ונקבה:

عطف الاعداد العشرية مع الاحاد :

זכר	נקבה	זכר	נקבה
ואחד	ואחת	ואחד	ואחת
ושנים	ושתיים	ושנים	ושתיים
ושלוש	ושלוש	ושלוש	ושלוש
וארבע	וארבע	וארבע	וארבע
וחמש	וחמש	וחמש	וחמש
ושש	ושש	ושש	ושש
ושבע	ושבע	ושבע	ושבע
ושמונה	ושמונה	ושמונה	ושמונה
ותשעה	ותשעה	ותשעה	ותשעה

أعداد المئات والالاف

מֵאָה : 100	מֵאָתַיִם - שְׁתֵּי - מֵאוֹת : 200
שְׁלֹשׁ - מֵאוֹת : 300	אַרְבַּע - מֵאוֹת : 400
חֲמִישׁ - מֵאוֹת : 500	שֵׁשׁ - מֵאוֹת : 600
שִׁבְעִי - מֵאוֹת : 700	שְׁמוֹנֶה - מֵאוֹת : 800
תִּשְׁעִי - מֵאוֹת : 900	
אֶלֶף : 1000	אַלְפִים - שְׁנַיִם - אֶלְפִים : 2000
שְׁלֹשָׁת - אֶלְפִים : 3000	אַרְבַּעַת - אֶלְפִים : 4000
חֲמִשָּׁת - אֶלְפִים : 5000	שֵׁשֶׁת - אֶלְפִים : 6000
שִׁבְעַת - אֶלְפִים : 7000	שְׁמוֹנֶת - אֶלְפִים : 8000
תִּשְׁעַת - אֶלְפִים : 9000	עֶשְׂרֵת אֶלְפִים, רִבְבֵה : 10000
עֶשְׂרִים אֶלֶף : 20000	שְׁלֹשִׁים אֶלֶף : 30000
חֲמִשִּׁים אֶלֶף : 50000	
מֵאָה אֶלֶף : 100000	מִלְיוֹן - אֶלֶף אֶלְפִים : 1000000

ملاحظة :

يستخدم الرقم مِأَة بمعنى قرن (١٠٠ سنة) فنقول :

המאה העשרים ואחת : القرن ٢١

המאה התשע עשרה : القرن ١٩

ملاحظات على العدد

١- فى حالة عطف الأعداد يجب مراعاة قواعد العدد المشار إليها سابقاً - فإذا كان المعدود مذكراً نقول :

עֶשְׂרִים וְשְׁנַיִם אִישׁ : ٢٢ رجلاً
חֲמִשִּׁים וְחֲשֵׁעָה תַלְמִיד (תַלְמִידִים) : ٥٩ تلميذاً
עֶשְׂרִים וְשְׁלֹשָׁה חֵיל (חֵילִים) : ٢٣ جندياً
שְׁשִׁים וְשְׁמוֹנֶה יָלָד (יָלָדִים) : ٦٨ ولداً

أما إذا كان المعدود مؤنثاً نقول :

עֶשְׂרִים וְאַחַת אִשָּׁה : ٢١ امرأة
שִׁבְעִים וָאַרְבַּע תַלְמִידָה (תַלְמִידוֹת) : ٧٤ تلميذة
חֲמִשִּׁים וְשְׁתַּיִם פָּרָה (פָּרוֹת) : ٥٢ بقرة

٢- يأتى العدد دائماً قبل المعدود، وذلك فيما عدا الرقم واحد، فإنه يأتى بعد المعدود فنقول :

אִישׁ אֶחָד : رجل واحد

أو

אִשָּׁה אַחַת : امرأة ورجل

وهى تعطينا فى نفس الوقت معنى الجمع أى أحد الرجال أو إحدى النساء.
ولا نقول كما فى العربية :

אֶחָד הַתַּלְמִידִים : أحد التلاميذ

בִּלְנָקוֹל : תַלְמִיד אֶחָד

٢- الرقم ٢ المطلق (שניים , שתים) يأتى عادة فى حالة الإجابة غير المرتبطة بشئ من بعدها .

כמה תלמידים בפיתה? كم عدد التلاميذ فى الفصل؟

فتكون الإجابة שניים : إثنان

وفى حالة المؤنث שתים : إثنتان

أما إذا أردنا استخدام معدودا فإننا نستخدم الرقم المضاف ونقول :

שני תלמידים : تلميذان

שתי תלמידות : تلميذتان

٤- أسماء الأزمنة والموازن، والمقاييس، والعملات وكذلك كلمة رجل وتلميذ وصديق .. الخ تأتى فى حالة الأفراد بعد إحدى عشر فصاعداً، فنقول :

חמשה אחוזים : خمسة فى المائة

חמשה עשר אחוזים : ١٥٪

עשרים דקה : عشرون دقيقة

שלשה עשר חבר : ثلاثة عشر صديقا

٥- يأتى الاسم فى صيغة الجمع مع الاعداد من ٢ - ١٠ وفى صيغة الأفراد مع الاعداد من ١١ فما فوق مثل.

חמשה ילדים - ששה אפרים

עשרה מורים - שש נשים

אחד עשר יום - ארבעים שנה

وفى العبرية الحديثة يجوز الاتيان بالمعدود فى حالة الجمع مع الاعداد الكبيرة.

שְׁבַעִים וָאַרְבַּע תְּלִמִּידוֹת : ٧٤ تلميذة

עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ חִילִּים : ٢٣ جندياً

٦- إذا سبقت الأعداد بحرف (פ) فتكون للقريب أو التقدير مثل :

כְּאַלֶּף תְּלִמִּיד : حوالى ألف تلميذ

٧- يكتب أولاً عدد الآلاف ثم المئات فالعشرات وأخيراً عدد الأحاد مسبوقةً بواو العطف :

אֲנִי נֹולָדְתִּי בַּשָּׁנָה אֶלֶף תְּשַׁע-מֵאוֹת חֲמִישִׁים וְשָׁתַיִם

ولدت فى عام ١٩٥٢

אֲנִי שִׁחְרַרְנוּ חֶלֶק מֵאַדְמַת הַמִּוִּלֶּת שֶׁלָּנוּ בַּשָּׁנָה אֶלֶף
תְּשַׁע מֵאוֹת שְׁבַעִים וְשָׁלֹשׁ

حررنا جزءاً من أرض وطننا فى حرب أكتوبر عام ١٩٧٣.

٨- أعداد المئات والآلاف تلزم صورة واحدة سواء كان المعداد مذكراً أو مؤنثاً :

מֵאוֹת יְלָדִים - אֶלֶף שָׁנָה

٩- تستخدم الأعداد المؤنثة المضافة مع أعداد العشرات والمئات والمذكرة المضافة مع الآلاف :

שֶׁבַע עֶשְׂרֵה - שְׁלֹשׁ מֵאוֹת - תְּשַׁע מֵאוֹת
שְׁלֹשָׁת אֲלָפִים - שִׁשָּׁת אֲלָפִים

١٠- يمكن إسناد الأرقام من ٢ - ١٠ إلى الضمائر فنقول :

שְׁנֵינוּ : كلانا

אַרְבַּעְתֶּכֶם : إنتم الأربعة

עֶשְׂרֵתָם : هؤلاء العشرة .... وهكذا

١١- تستخدم الأعداد المضافة مع العدد المعرف إما بهاء التعريف أو عن طريق إضافته للضمير من ضمائر الرفع المتصلة مثل :

אַרְבַּעַת הַמּוֹרִים : المدرسون الأربعة

חֲמִשָּׁת הַתְּלָמִידִים : التلاميذ الخمسة

שֵׁשׁ סוּסִין : أخصنته الستة

שִׁבְעַ מַּחְבְּרוֹתֶיהָ : كراساتها السبعة

١٢- يراعى عند تحديد العدد المناسب مع المعداد أن العدد يأتى وفقا لأصل نوع المعداد فى حالة المفرد من حيث التذكير والتأنيث، وخاصة بالنسبة للاسماء التى تجمع مذكرة شنوذا أو مؤنثة شنوذا، مثل :

חֲמִשָּׁ שָׁנִים : خمس سنوات

(שָׁנָה مفرد שָׁנִים، كلمة مؤنثة تجمع على صورة المذكر شنوذا).

שָׁלֹשׁ פְּעָמִים : ثلاث مرات

(פַּעַם مفرد פְּעָמִים، كلمة مؤنثة تجمع على صورة المذكر شنوذا).

שְׁתֵּי מְלִים : كلمتان

(מְלָה مفرد מְלִים، كلمة مؤنثة تجمع على صورة المذكر شنوذا).

שָׁלֹשׁ נָשִׁים : ثلاث نساء

(אִשָּׁה مفرد נָשִׁים، كلمة مؤنثة تجمع على صورة المذكر شنوذا).

שְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת : ثلاثة أماكن

(מְקוֹם مفرد מְקוֹמוֹת، مذكرة تجمع على صورة المذكر شنوذا).

١٣- عندما تكتب التواريخ فإننا نستخدم مع اليوم صيغة العدد المذكر، ونستخدم مع السنة صيغة العدد المؤنث :

מְלַחֶמֶת אוֹקְטוֹבֶר קָמָה בְּשָׁשָׁה בְּאֶקְטוֹבֶר ,
בְּשָׁנָה אֶלֶף תִּשְׁעַ מֵאוֹת שְׁבַעִים וְשִׁבְעַ.

قامت حرب أكتوبر فى السادس من أكتوبر فى عام ١٩٧٣ .

תַּדְרִיבֹת עַל הַמִּסְפָּרִים
تدريبات على العدد

א- פתוב עשר, עשרה

אֶחָד -	אֶחָד -	אֶחָד -	אֶחָד -
שְׁלֹשָׁה -	שְׁלֹשָׁה -	שְׁלֹשָׁה -	שְׁלֹשָׁה -
שְׁנַיִם -	שְׁנַיִם -	שְׁנַיִם -	שְׁנַיִם -
שִׁשׁ -	שִׁשׁ -	שִׁשׁ -	שִׁשׁ -

ב- כֹּהן כְּמִלָּה מִן הָאֲמֵדָה א, ב, ג, ד :
חֲפֹר מִשְׁפָּטִים נְכוֹנִים מִהַטְּוִיִּים א, ב, ג, ד.

א	ב	ג	ד
אֶחָד	אֶחָד	אֶחָד	אֶחָד
שְׁנַיִם	שְׁנַיִם	שְׁנַיִם	שְׁנַיִם
שְׁלֹשָׁה	שְׁלֹשָׁה	שְׁלֹשָׁה	שְׁלֹשָׁה
אַרְבָּע	אַרְבָּע	אַרְבָּע	אַרְבָּע
חֲמִשָּׁה	חֲמִשָּׁה	חֲמִשָּׁה	חֲמִשָּׁה

ב- כֹּהן כְּמִלָּה מִן הָאֲמֵדָה א, ב, ג, ד :
חֲפֹר מִשְׁפָּטִים נְכוֹנִים מִהַטְּוִיִּים א, ב, ג, ד.

א	ב	ג	ד
אנחנו צריכים	ש- ש- ש- ש- ש- ש- ש- ש-	עשר ד	אגורות שקלים מלים חדשות אנשים בחורות
במסיבה יש	ש- ש- ש- ש- ש- ש- ש- ש-	עשרה	
הוא פותב	ש- ש- ש- ש- ש- ש- ש- ש-		
תני לי	ש- ש- ש- ש- ש- ש- ש- ש-		

4- אכתב بالكلمات وفقا للنموذج في رقم (1) :

- 1- יש לי- 109 מאה ותשעה שקלים ו- 51 חמישים ואחת אגורות.
- 2- יש לה 61 ו 1 שקלים ו- 56 אגורות.
- 3- במסיבה היו 25 ו 1 בחורים ו- 54 בחורות.
- 4- באולפן לומדים 73 ו 1 נשים ו- 87 גברים.
- 5- הוא יודע 105 ו 1 מלים בעברית והיא יודעת רק 94 ו 1 מלים בעברית.
- 6- בפקולטה של אסתר לומדים 66 ו 1 סטודנטים.
- 7- בפקולטה של תמר לומדים 48 ו 1 סטודנטים.
- 8- זה עולה 24.67 ש' ו 1 שקלים ו 1 אגורות.
- 9- זה עולה 33.79 ש' ו 1 שקלים ו 1 אגורות.

5- אכתב الأرقام التالية بالكلمات :

90. - 86. - 12. - 39. - 01. - 70. - 22. - 173. - 1.8. - 190. - 1997 - 1973 - 1882 - 3.76. - 20.7. - 472. - 890. - 973. - 8888 - 9999.

٦- ترجم الجمل الآتية إلى العبرية مع مراعاة قاعدة العدد :

٢٨ - تلميذاً - ٤٨ تلميذه - ٢٣ موظفاً - ٥٢ موظفة - ١١ فى المائة

٨٤ عاملاً - ٧٤ عاملة - ٩٧ صديقاً - ٧٦ صديقة - القرن ١٩

٧ كتب - ٩ كراسات - ٢٤ مجلدة - تلميذتان - تلميذان - ١٩ سنة

مكتبان - موظفان - كتابان - الكتب الخمسة - ١٥ جراما

٧- اقرأ الجمل الآتية وأذكر نوع العدد (مذكر أو مؤنث) والسبب :

- תלמידה אחת - שתי מחפרות - שש חילות -
- שלושה חברים - ארבעה שעורים - תשע שיחות -
- שמונה תלמידות - עשרה פועלים.

٨- اكمل الجمل التالية :

١- הוא נולד בפאלף תשע מאות חמשים וחמש.

עכשיו הוא בן .....

٢- הוא נולד ב 1968 . עכשיו הוא .....

٣- היא נולדה ב 1960 . עכשיו היא .....

٤- היא נולדה ב 1972 . עכשיו היא .....

٥- היא בת 35 . היא ..... ב .....

٦- הוא בן 28 . הוא ..... ב .....

٧- הוא .... 14 . הוא ..... ב .....

٨- היא .... 67 . היא ..... ב .....

العدد الترتيبي

המספר הטרטיבי

يدل العدد الترتيبي على ترتيب الأسماء المعودة بالنسبة لما قبلها وما بعدها. والعدد الترتيبي مثل الصفة ويأتي بعد الاسم ويتبعه في التذكير والتأنيث والإفراد والجمع والتعريف والتنكير.

مذكر		مؤنث	
مفرد	المعنى	مفرد	المعنى
ראשון	الأول	ראשונה	الأولى
שני	الثاني	שנית	الثانية
שלישי	الثالث	שלישית	الثالثة
רביעי	الرابع	רביעית	الرابعة
חמישי	الخامس	חמישית	الخامسة
ששי	السادس	ששית	السادسة
שביעי	السابع	שביעית	السابعة
שמיני	الثامن	שמינית	الثامنة
תשיעי	التاسع	תשיעית	التاسعة
עשירי	العاشر	עשירית	العاشرة
האחד עשר	الحادي عشر	האחת-עשרה	الحادية عشرة
השנים-עשר	الثاني عشر	השתיים-עשרה	الثانية عشرة
השלשה-עשר	الثالث عشر	השלוש-עשרה	الثالثة عشرة
העשרים-ואחד	الحادي والعشرين	העשרים-ואחת	الحادية والعشرين
השלושים-וחמשה	الخامس والثلاثون	השלושים-וחמש	الخامسة والثلاثون

ملاحظات :

١- لا تأتي أعداد ترتيبية خاصة بعد رقم عشرة ولكن يؤتى بالأعداد الأصلية معرفة بهاء التعريف مسبقة بالاسم المعداد.

היום העשרים : اليوم العشرون

התלמידה השבע עשרה : التلميذة السابعة عشرة

٢- يتلو العدد الترتيبي المعداد ويتبعه فى تعريفه وتذكيره وفى أفرادهِ وجمعه وتذكيره وتأنيثه مثل :

שבוע ראשון : أسبوع أول

השבוע השלישי : أسبوع الثالث

השנה הרביעית : السنة الرابعة

השנים הראשונות : السنون الأولى

٣- قد يضاف الاسم المعداد إلى العدد

مثل : שנת המאה. ولا يقال השנה המאה

ومثل :

שנת האלף : السنة الألف.

٤- تدل على الأعداد الترتيبية على أيام الأسبوع على النحو التالى :

יום ראשון (يوم أ ')	يوم الأحد
יום שני (يوم ب ')	يوم الاثنين
יום שלישי (يوم ג ')	يوم الثلاثاء
יום רביעי (يوم ד ')	يوم الأربعاء
יום חמישי (يوم ה ')	يوم الخميس
יום ששי (يوم ו ')	يوم الجمعة

الكسور

המספר החלקי (שברים)

في حالة الكسور يأتي العدد الكسرى غالبا في صيغة المؤنث :

חצי : (نصف) وفي حالة الوقف (חצי) - מחצית - מחציה

שליש או שלישית : ثلث

רבע או רבעית : ربع

חמש או חמישית : خمس

ששית : سدس

שביעית : سبع

שמינית : ثمن

תשיעית : تسع

עשר או עשירית או עשרון : عشر

إذا أريد مضاعفة العدد يؤتى باللاحقة (פי) مثل :

פי שבעה : سبعة أضعاف

פי ארבעה : أربعة أضعاف

للدلالة على مضاعفة العدد بعد العشرة يؤتى بكلمتين : פעמים - ככה

עשרים פעמים (ככה) : عشرين مرة (ضعف)

في الكسور التي يزيد فيها المقام عن عشرة تستخدم كلمة חלק : جزء أو

חלקי : أجزاء

فنقول :

$\frac{1}{2}$: חֵלֶק הַשְּׁלִישִׁים

$\frac{5}{12}$: חֲמִשָּׁה חֵלָקִי שְׁתֵּים-עָשָׂרָה

$\frac{7}{2}$: שִׁבְעָה חֵלָקִי עָשָׂרִים

وأحيانا تستخدم كلمة من بدلا من حלק فنقول :

$\frac{2}{6}$: שְׁתֵּים מִשְׁשִׁים وما شابه ذلك.

علامات الضرب والقسمة والجمع والطرح :

ועוד , פלוס + زائد

פחות , מינוס - ناقص

פפול $\times$ فی (الضرب)

לחלק ל... : على - (القسمة)

הם = يساوى

דוגמה: مثال

שְׁתֵּים פפול נֶשׁ הֵם שְׁתֵּים עָשָׂרָה $(12 = 6 \times 2)$.

עָשָׂרִים פחות ארבע הֵם נֶשׁ עָשָׂרָה (عشرين - $16 = 4$)

تدريب

١- أكتب الأرقام الآتية بالكلمات :

$\frac{6}{12}$ - $\frac{1}{5}$ - $\frac{5}{70}$ - ה - ٥ -

האָלף ה - ٥ - המאה ה - ٢ - הרחוב ה ٩ - הפפר ה ٤ - ה ١١ פתור.

$40 = 8 \times 5$, $19 = 17 + 2$, $80 = 13 - 93$,

$18 = 3 - 21$, $25 = 4 \div 100$.

מה השעה? כמה الساعة? כבר מאוחר: الوقت متأخر

מה השעה? כמה الساعة	עמנואל: רופרטו, מה השעה?
שעון, שעונים ساعة يد	רופרטו: אני לא יודע. אין לי שעון
אולי ربما	עמנואל: דוריס, יש לך שעון?
השעה... الساعة	אולי את יודעת מה השעה?
בדיוק بالضبط - تماما	דוריס: השעה 8.00 בדיוק.
אוי ואבוי! يا ويلي	עמנואל: אוי ואבוי, כבר מאוחר!!!
מאוחר متأخر	אני צריכה להיות בעבודה? 8.00. להתראות!

מה השעה? כמה الساعة?

השעה:	השעה:	השעה:
שמונה בדיוק	רבע לתשע	שמונה וחצי
רבע רבעים: ربع	אחת - 1.00	חמש - 5.00
חצי: نصف	שתיים - 2.00	שש - 6.00
שלוש: ونصف	שלוש - 3.00	שבע - 7.00
ארבע: اربعة	ארבע - 4.00	שמונה - 8.00
אחת-עשרה	אחת-עשרה - 11.00	שתיים-עשרה - 12.00

תרגיל: כתוב במלים מה השעה.

8.15 השעה שמונה ורבע

2.45 השעה רבע לשלוש (שלוש פחות רבע)

..... השעה 1,2.	..... השעה 1,1.
..... השעה 7,2.	..... השעה 4,10.
..... השעה 2,1.	..... השעה 2,1.
..... השעה 12,1.	..... השעה 2,10.
..... השעה 9,10.	..... השעה 12,2.
..... השעה 11,2.	..... השעה 0,10.
..... השעה 2,2.	..... השעה 1,10.
..... השעה 0,1.	..... השעה 1,2.

השעה
--

-שמונה וחמישה - שמונה ועשרה - שמונה ועשרים
או: שמונה וחמש דקות
או: שמונה ועשר דקות

-חמישה לתשע - עשרה לתשע - עשרים לתשע
או: שמונה חמישים וחמש
או: שמונה וחמישים

מה עושה משה בבוקר? ماذا يفعل موسى في الصباح?

- מה השעה?
השעה 5.00 בבוקר.
- מה עושה משה ב-5.00 בבוקר?
- הוא ישן. הוא יכול לישון עד 6.15.

- מה הוא עושה?
- השעה 6.15 בדיוק.
- מה עושה משה ב-6.15?
- ב-6.15 משה קם. הוא קם מוקדם.

- מה השעה עכשיו?
- עכשיו השעה 6.30.
- מה עושה משה ב-6.30?
- ב-6.30 הוא אוכל ארוחת-בוקר?

- ומה עושה משה ב-7.00?
- ב-7.00 הוא נכנס למכונית ונוסע לעבודה.
- הוא מתחיל לעבוד ב-7.30.

באיזו שעה?
ב.....

: في أي ساعة ؟

- באיזו שעה משה קם? - הוא קם ב-6.15.
- באיזו שעה משה אוכל-הוא אוכל ב-6.30.
- באיזו שעה משה נוסע לעבודה? - ב-7.00.
- באיזו שעה הוא מתחיל לעבוד? - ב-7.30.

קודם : قبل - أولا

אחר-כך : بعد ذلك

- * מה עושה משה קודם - אוכל, או נוסע לעבודה.
- קודם הוא אוכל ורק אחר-כך הוא נוסע לעבודה.

- * מה השעה עכשיו?
- עכשיו השעה 9.45 בדיוק.
- מה עושה משה עכשיו?
- עכשיו הוא שותה קפה.

- * מה עושה משה קודם - עובד, או שותה קפה?
- קודם הוא עובד, אחר-כך הוא שותה קפה.
- מה הוא עושה אחר-כך?
- אחר-כך הוא ממשיך לעבוד.

- * ב-7.00 בבוקר משה אוכל ארוחת-בוקר.
- * ב-1.00 בצהריים משה אוכל ארוחת-צהריים.
- * ב-6.00 בערב משה אוכל ארוחת-ערב.

نصوص للتدريب على العدد والتحليل العام

١- יצחק קם בפקר בשעה שש- הוא הולך מן הבית אל העבודה באוטובוס מספר חמש.

٢- חנה קמה בשעה חמש- היא נותנת לילד וגם ליצחק ארוחת-בקר.

٣- יצחק עובד שמונה שעות ביום- הוא גומר את העבודה בשעה ארבע אחרי הצהריים-

٤- חנה עובדת שש שעות- היא גומרת את העבודה בשעה שתיים אחרי הצהריים.

نص للقراءة والتحليل

- אל בית אחד בא אורח.

- מה שלומך? שאל בעל הבית את האורח.

- תודה רבה, שלומי טוב מאוד, ענה האורח.

- שב בבקשה, שתי כוס יין.

ישב האורח ושתה כוס אחר כוס.

- לחיים, לחיים!

כך שתי ארבע כוסות- אמר בעל הבית לאורח:

- יודע אתה, הינו הנה יקר מאד, בקבוק בשתי לירות.

- אין דבר, הינו שלכם טוב מאד, בקבוק יין כזה שזה שתי לירות

כך ענה האורח ושתה עוד כוס.

- כן, אמר בעל הבית, אבל חבל שיש לי מהיין הזה רק בקבוק

אחד.

- אין דבר, אינני שותה שני בקבוקים ביום אחד.

הַשְׁעוֹר הַשֵּׁנִים - עֶשֶׂר (י"ב)

الدرس الثاني عشر

الفعل הפעיל

الفعل هو ما دل على حدث الاسم أو حاله مثل :

הַפֶּעַר אָכַל : أكل الفتى
הַחֵיל הָרָג אֶת הָאֹיִב : قتل الجندي العدو
הָאִישׁ הַיָּדִים מְבוֹשָׁה : أحمر الرجل خجلاً

ويتكون الفعل من ثلاثة أصول يجمعها قولنا **פָּעַל** حيث تشير الفاء إلى الحرف الأول وتسمى فاء الفعل **פ'** **הַפֶּעַל**، وتشير اللام العین إلى الحرف الثاني وتسمى عين الفعل **ע'** **הַפֶּעַל**، وتشير اللام إلى الحرف الثالث وتسمى لام الفعل **ל'** **הַפֶּעַל**.

اللازم والمتعدي פֶּעַל עוֹמֵד וּפֶעַל יוֹצֵא

ينقسم الفعل إلى نوعين :

١- فعل لازم : **פֶּעַל עוֹמֵד** وهو ما لا يحتاج إلى مفعول به مثل :

הַתִּינוּק שָׁכַב : رقد الطفل
הַתְּלִמִּיד פָּכַח : بكى التلميذ
הָאִישׁ עָמַד : وقف الرجل

ويميز الفعل اللازم فعلاً لا يتجاوز شخصاً آخر ويصف حالة أو صفة ولا
يجيب على الأسئلة من ؟ ولماذا؟

٢- فعل متعدي : **פֶּעַל יוֹצֵא** وهو ما يحتاج إلى مفعول به واحد ويجب

على الأسئلة من ؟ أو ماذا؟

הַיָּלֵד פָּתַח אֶת הַשַּׁעוֹר : כתב الولد الدرس

הָעֶנִי אָכַל אֶת הַלֶּחֶם : أكل الفقير الخبز

הַתְּלָמִיד שָׁלַח אֶת הַמְּכָתֵב : أرسل التلميذ الخطاب

وقد يتعدى إلى أكثر من مفعول به واحد وذلك إذا زيد في أول الفعل (ه) وبين
عينه ولامه (ي) مثل :

הַמּוֹרֶה הִכְתִּיב אֶת תְּלָמִידוֹ אֶת הַשַּׁעוֹר

: ألقى المدرس تلميذه الدرس

אָבִי הָאָכִיל אֶת הָעֶנִי אֶת הַלֶּחֶם

: أطعم أبي الفقير الخبز

وقد يحدث في هذه الحالة أن يتعدى الفعلا اللزوم إلى مفعول به واحد فقط
مثل :

הָאִם הִשְׁפִּיכָה אֶת הַתֵּינוֹק עַל הַמִּטָּה

: أرقدت الأم الطفل على السرير

المجرد والمزيد

הקל והנוסף

(أ) المجرد : הקל وهو كانت جميع حروفه أصلية وهو نوعان

١- ثلاثى مثل : קטל - שמר - כתב .

٢- رباعى مثل : תרגם : ترجم גלגל : دحرج

(ب) المزيد : הנוסף وهو ما زيد على حروفه الأصلية حرف أو أكثر سواء كان ثلاثيا أو رباعيا مثل :

שיבר : كسر הלביש : ألبس

התגבר : تغلب התגלגל : تدحرج

התפלס : تفلسف

أزمنة الفعل

זמני הפעל

تفتقر العبرية إلى الأزمنة بالنسبة إلى اللغات الهندو أوروبية (الانجليزية، والفرنسية) فالفعل فى العبرية ثلاثة أزمنة هى :

(أ) زمن الماضى : העבר وهو ما حدث فى الزمن الماضى مثل :

כתבתי - שמרה - אכלה

(ب) الزمن الحالى : הווה مثل :

אני שומר : أنا أحرس الآن

אני אוכל : أنا أكل الآن

(ج) زمن المستقبل : הָעָתִיד مثل :

אֶכְתֵּב : سأكتب
אֶשְׁמֵר : سأحرس
אֶשְׁלַח : سأرسل

والصيغة الأخيرة من صيغ الفعل ولكنها لا تدل على زمن معين هي :
صيغة الأمر : אָמַר

שָׁמַר : أحرس
כָּתַב : أكتب
שָׁלַח : أرسل
שָׁמַע : أسمع

ضمير ونوع وعدد الفعل

גוף, מין ומספר הפעל

يسند الفعل إلى ثلاثة ضمائر هي :

מַדְבֵּר : المتكلم
נֹאכַח : المخاطب
נִסְתָּר : الغائب

ولكل ضمير جنسان :

זָכָר : مذکر
נְקִיבָה : مؤنث

وعددان :

יָחִיד : مفرد
רַבִּים : جمع

صيغ الفعل

גזרות הפעל

يأتى الفعل الثلاثى فى اللغة العبرية على وزن **פִּעֵל** أى أن فاء الفعل تشكل بالقامص وعين الفعل بالباتح مثل :

אָכַל : أكل

שָׁמַר : حرس

הָרַג : قتل

وهناك خمس صيغ للفعل العبري تسمى גִּזְרֹת ، ومفردھا גִּזְרָה (صيغة)
وبيانها على النحو التالي :

١- صيغة الفعل السالم: גִּזְרַת הַשָּׁלָמִים

وهو ما بقيت حروفه الأصلية ثابتة أثناء التصارييف. ويتعبّر آخر الأفعال
الخالية من أحرف العلة (א - ה - ו - י) والتي تسمى بالعبرية גִּזְרֹת -
הַקְּרִיאָה مثل :

הָרַשׁ : طلب

שָׁמַר : حرس

לָמַד : درس

وفى هذه الصيغة يحتفظ الفعل بأصوله الثلاثة دون تغيير أثناء التصريف.

٢- صيغة الفعل المعتل : גִּזְרַת הַנְּחִים ،

وتشمل الأفعال التى يكون بعض حروفها الأصلية أحرف علة وهى على أنواع
ثلاثة :

١- المعتل الفاء، وينقسم إلى :

(أ) المعتل الفاء بالالف : גִּזְרֵי פ"א مثل:

אָמַר : قال

אָכַל : أكل

אַסַּף : جمع

(ب) المعتل الفاء بالياء : גִּזְרֵי פ"י مثل:

יָנַק : رضع

יָרַד : نزل - هبط

יָשַׁב : جلس

(ج) المعتل الفاء بالهاء : גִּזְרֵי פ"ה مثل

הָרַס : هدم

הָלַךְ : ذهب

٢- المعتل العين وينقسم إلى :

(أ) المعتل العين بالواو : נִיחִי לא"مثل :

קָם (קום) : قام   יָמָה (מות) : مات

(ب) المعتل العين بالياء : נִיחִי לא"مثل :

שָׁם (שים) -   שָׁר (שיר)

٣- المعتل اللام وينقسم إلى :

(أ) المعتل اللام بالالف : נִיחִי לא"مثل :

קָרָא : قرأ   פָּרָא : خلق

מָצָא : وجد

(ب) المعتل اللام بالهاء : נִיחִי לא"مثل :

קָנָה : اشترى   בָּנָה : بنى

שָׁבָה : سبا - أسر

ويحدث فى تصريف صيغ العلة هذه أن يكتب أحد حروف العلة ولا ينطق
مثل:

אָמַר ← לֹאמַר ,   יָשָׁן ← לִישׁוֹן

٣- صيغة الفعل الناقص: גִּזְרַת הַחֲסִדִּים

وهى صيغة الفعل الذى تكون فاؤه ג או ל ويدعى ناقصاً لأن فاؤه تحذف
فى زمن المستقبل مثل :

נִפְלָה ← יִנְפֹּל ← יִפֹּל : يسقط

לָקַח ← יִלְקַח ← יִקַּח : يأخذ

٤- صيغة الفعل المضعف : גְּזַרְתָּ הִפְפוּלִים

وهى صيغة الفعل التى تكون عينها ولامها من جنس واحد - مثل :

מִדְדָּ : قاس   כָּפַף : خضع

מִשֵּׁשׁ : جس   סָבַב : دار

צָרַר : ربط   חָגַג : احتفل

٥- صيغة الفعل المركب : גְּזַרְתָּ הַמְוִרְפָּבִים

وهى صيغة الأفعال التى تنتمى إلى صيغتين معاً - مثل.

אָבָא (شاء) معتل الفاء بالالف واللام بالالف

נָשָׂא (حمل) من الأفعال الناقصة ومعتل اللام بالالف

יָצָא (خرج) معتل الفاء بالياء واللام بالالف.

בָּא (جاء - أتى) معتل العين بالواو واللام بالالف

أوزان الضعل בְּנֵי הַפֻּעַל

تنقسم الأفعال فى اللغة العبرية إلى سبعة أوزان واحد منها مجرد والستة الباقية مزيدة. وثلاثة من هذه الأوزان مبنية للمعلوم בְּנֵי הַפֻּעַל ، وثلاثة أخرى مبنية للمجهول בְּנֵי הַפֻּעַל סְבִיל ، والوزن السابع مبنى للمعلوم والمجهول فى آن واحد ويسمى الوزن المنعكس أى يدل على الفاعلية والمفعولية فى آن واحد، ويسمى بالعبرية חֲזוּר (مطالع).

والأوزان السبعة هى :

١- בְּנֵי קָל (مبنى للمعلوم) الوزن المجرد البسيط وهو ما ليس به حروف زائدة ويقابل «فعل» فى العربية مثل :

פָּתַח - קָטַל - עָמַד - לָמַד

٢- בְּנֵי הַפֻּעַל (مبنى للمجهول) وهو مزيد بحرف النون فى أول الفعل من المجرد مثل:

הָרָאִי נִשְׁפָּר : كسرت المرأة

הָאִישׁ נִדְקָר בְּגִבּוֹ בְּסִפִּין : طعن الرجل فى ظهره بسكين

٣- בְּנֵי פֻעַל : (مبنى للمعلوم) وهو مزيد بتشديد عين الفعل مثل:

הוּא פִּיקַר בְּחִבְרוֹ : هو زار صديقه

٤- בְּנֵי פֻעַל : (مبنى للمجهول) مزيد بتشديد عين الفعل أيضاً وهو المبنى للمجهول من פֻּעַל مثل:

הַחִיל גִּיס : جند الجندى

٥- **בְּנִין הַפְּעִיל** (مبنى للمعلوم) مزيد بالهاء فى أوله والياء بين عينه ولامه ويسمى وزن السببية أو التعدية مثل :

הַתְּלַמִּיד הַצֶּלִיחַ בַּבְּחִינָה : نجح الطالب فى الامتحان.

٦- **בְּנִין הַפְּעַל** (مبنى للمجهول) مزيد بحرف الهاء فى أوله وهو المبنى للمجهول من وزن **הַפְּעִיל** مثل :

הַתִּינוּק הַשֹּׁכֵב : أُرقد الطفل

٧- **בְּנִין הַתְּפַעַל** (بزيادة הֵת على أول الفعل مع تشديد عينه مثل)

הֵילֵךְ הַתְּעִילָה : الولد أغمى عليه

הוא הַתְּפַלֵּל בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת : هو صلى فى المعبد

ملاحظة :

من الممكن أن يتغير معنى الفعل من وزن لآخر، كما أنه ليس من الضروري أن يصرف كل فعل فى الأوزان السبعة.

الحروف الزائدة :

يقصد بها تلك الحروف التى تضاف إلى أصل الفعل سواء قبله أو بعده (لواحق أو سوابق) من أجل إعطاء الفعل صورته الصحيحة من حيث الزمن والعدد والجنس. وهذه الحروف هى.

א - ה - ו - י - מ - נ - ת

وكذلك الحروف : ב - כ - ל وجميعها قولنا.

הַיָּמָנִתִּי כָּל : وثقت فى الجميع

وتستخدم الحروف (ב - כ - ל - מ) بصفة خاصة مع مصدر الفعل.

تصريف الفعل المجرد السالم בְּטִיַּת הַשְּׁלֵמִים

١- في زمن الماضي בְּיָמָא עָמַר

لصيغة الماضي من الفعل المجرد ثلاثة أوزان هي :

١- פִּילַל : وتوجد عليه معظم الأفعال العبرية مثل :

פָּתַב - קָטַל - לָמַד

٢- פִּילַל : ومعظم أفعال هذا الوزن لازمة وخاصة المشتقة من الصفات مثل :

זָקַן : شاخ פָּבַד : ثقل רָעַב : جاع

٣- פִּילַל : وتشكل عين الفعل في هذا الوزن بالحوлам قطان بدلا من الباتح،

ويأتى على هذا الوزن عدد محدود من الأفعال فقط منها :

יָגַד : خاف יָכַל : استطاع קָטַן : صغر
שָׁכַל : ثكل יָקַשׁ : نصب فخا

تصريف وزن פִּילַל في الماضي:

קָטַלְתִּי	قتلت	קָטַלְנוּ	قتلنا
קָטַלְתָּ	قتلت	קָטַלְתֶּם	قتلتم
קָטַלְתָּ	قتلت	קָטַלְתֶּם	قتلتم
קָטַלְתָּ	قتلت	קָטַלְתֶּם	قتلتم
קָטַלְתָּ	قتلت	קָטַלְתֶּם	قتلتم
קָטַלְתָּ	قتلت	קָטַלְתֶּם	قتلتم

ملاحظات :

١- النبرة دائماً على عين الفعل أما إذا كانت العين مشكلة بالسكون تتحول

النبرة إلى لام الفعل مثل : קָטַלְתָּ - קָטַלְתָּ

وتتحول النبرة إلى المقطع الأخير من المخاطبين والمخاطبات : קָטַלְתָּ - קָטַלְתָּ

קָטַלְתָּ - קָטַלְתָּ

٢- تشكل فاء الفعل مع المخاطبين والمخاطبات بالسكون المتحرك.

مثل : סגרתם - סגרתן

٣- إذا كانت فاء الفعل حرف من الحروف الحلقية وجب تشكيلها مع ضمير المخاطبين والمخاطبات بالحطاف بتاح.

مثل : חזר - חזרתם , חזרתן

٤- تشكل عين الفعل بالسكون المتحرك إذا أسند الفعل إلى ضمير الغائبة.

مثل : פתבה
פ

٥- إذا كانت عين الفعل حرفاً حلقياً بشكل بالحطاف بتاح حين إسناده إلى ضمير الغائبة مثل :

נאמה , وكذلك مع ضمير الغائبين والغائبات.

٦- إذا كانت لام الفعل حرف ل فإن هذه التاء تسقط حين إتصال الفعل بضمائر الرفع المتصلة : (מי - ת - ת - תם - תן)

ويشدد حرف التاء من هذه الضمائر دلالة على الإدغام مثل : חרת : نقش

חרתי - חרת - חרת - חרתם - חרתן

ويظل الفعل دونما أى تغيير مع بقية الضمائر.

٧- إذا كانت لام الفعل حرف ل فإن هذه النون تحذف وتدغم مع ضمير الرفع

المتصل לו مثل טחן : طحن

טחנו : طحننا

وتشدد نون الضمير دلالة على الإدغام

تصريف وزن בעל في الماضي :

تشكل الأفعال التي تأتي على هذا الوزن وفق القواعد السابقة، ولكنها فقط

في حالة الاسناد إلى ضمير الغائب المفرد تأتي على وزن בעל أى أن عين

الفعل تشكل بالصيررية على النحو التالي :

ישן : نام

ישנת : نمت

ישנו : نمنا

ישנתם : نمت

ישנתם : نمتם

ישנת : نمت

ישנת : نمتם

ישן : نام

ישנו : ناموا

ישנה : نامت

ישנו : نمنا

تصريف פעל في الماضي

كما ذكرنا من قبل فإن أمثلة هذا الوزن محدود ويختلف هذا الوزن عن
سابقة بأن عين الفعل فيه تشكل بالحوлам مع جميع الضمائر ما عدا مع ضمائر
الغائبة والغائبين والغائبات فإنها تشكل بالسكون المتحرك مثل : יכזל

יכלתי : استطعت

יכלנו : استطعنا

יכלת : استطعت

יכלתם : استطعتم

יכלת : استطعت

יכלת : استطعتن

יכל : استطاع

יכלו : استطاعوا

יכלה : استطاعت

יכלו : استطعن

ويلاحظ أنه في حالة الإسناد إلى جماعة المخاطبين والمخاطبات : יכלתם،
יכלתן شكلت عين الفعل بالقامص قطان وذلك لنطق الحركة ضمًا، وبذلك لم
تفقد عين الفعل النطق الطبيعي لها. وأحياناً تكتب حوлам بدلاً من القامص
قطان.

זמן المستقبل זמן עתיד

فى تصرف المستقبل كما هو الحال فى تصرف الماضى كل شخص له صورة مخصصة، ولذلك يأتى الفعل بدون ضمير شخصى ولا تكتب الضمائر إلا فى حالة التوكيد أو الالتباس بين أشخاص كثيرة فى المعنى.

وتقابل صيغة المستقبل صيغة المضارع فى العربية لفظاً وقد تدل على الحال مثله. ويصاغ الفعل المستقبل بإضافة حروف المضارعة أو الاستقبال التى تدخل على الفعل ليتعين الفاعل ونوعه وعدده، وهى أربعة تسمى حروف **אֶפְעַל** (وهى تقابل حروف أنيت فى العربية).

وتضاف هذه الحروف إلى أول الفعل وذلك لتعيين الشخص الفاعل إذا كان متكلماً أو مخاطباً أو غائباً - وهناك أربعة حروف أخرى تضاف إلى آخر الفعل ليتعين الفاعل ونوعه وعدده، ويجمعها قولنا : **יִבְרְכְּךָ** ،

أوزان المستقبل :

لصيغة المستقبل من الفعل المجرد السالم فى اللغة العبرية وزنان :

١- وزن : **אֶפְעַל** (يضم عين الفعل)

٢- وزن : **אִפְעַל** (يفتح عين الفعل)

وزن **אֶפְעַל** :

تصرف على هذا الوزن جميع الأفعال المتعدية (أى التى تأخذ مفعولاً به أو أكثر) وذلك باستثناء بعض الأفعال مثل :

לָמַד - לָבַשׁ

فإنهما يصرفان على وزن **אֶפְעַל** على الرغم من أنهما متعديان.

פֿתֿבֿ כֿבֿ

אַנִי נִכְתָּב : سكتب	אַנִי אֶכְתָּב : ساكتب
אַתָּם תִּכְתְּבוּ : سكتبون	אַתָּה תִּכְתָּב : سكتب
אַתָּן תִּכְתְּבֶנָה : سكتبن	אַתָּ תִּכְתְּבִי : سكتبين
הֵם יִכְתְּבוּ : سيكتبون	הוּא יִכְתָּב : سيكتب
הֵן יִכְתְּבֶנָה : سيكتبن	הִיא תִכְתָּב : سكتب

وعلى هذا المثال :

קָטַל : قتل	קָשַׁר : ربط
קָפַץ : قفز	גָּמַר : أنهى

מֵלַחֲצוֹת :

١- تشكل عين الفعل بالحوлам ما عدا مع المخاطبة والمخاطبين والغائبين فإنها تشكل بالسكون المتحرك، أما إذا كانت عين الفعل حرفاً حلقياً فتستبدل السكون بحطاف باتح مثل :

תִּרְחֹצֵי - תִּרְחֹצֹוּ

٢- تتشابه الضمائر الآتية (ضمير المخاطب المذكور مع ضمير الغائبة - ضمير المخاطبات مع ضمير الغائبات).

٣- حروف الاستقبال تشكل على النحو التالي :

الألف بالسيجول وبقية حروف المضارعة بالحيريق.

٤- حروف الاستقبال (אֵיךְ) تكون مقطعا مقفولا مع فاء الفعل، وعلى هذا فإن عين الفعل تنطق نطقاً كاملاً إذا كانت من حروف بكف تجد :

אַקְפִּץ : سأقفز

وزن אפעל

يصرف على هذا الوزن الأفعال اللازمة (التي تأخذ مفعولا به)، وكذلك أيضاً الأفعال المتعدية إذا كانت عينها أو لامها حرف من الحروف الحلقية (ה - ח - ט - لا - באدخلها مبيق)، لأن حروف الحلق تميل إلى الفتح، كما تصرف على هذا الوزن كذلك بعض الأفعال المتعدية شذوذاً وهي نادرة في العبرية.

גדל : كبير

אני אגדל : سأكبر	אנו נגדל : سنكبر
אתה תגדל : ستكبر	אתם תגדלו : ستكبرون
את תגדלי : ستكبرين	אתן תגדלנה : ستكبرون
הוא יגדל : سيكبر	הם יגדלו : سيكبرون
היא תגדל : ستكبر	הן יגדלנה : سيكبرون

ملاحظات :

١- عين الفعل في هذا الوزن تشكل بالفتحة القصيرة عوضاً عن الحولام ما عدا مع ضمائر المخاطبة والغائين والمخاطبين فإنها تشكل بالشفاء ناع. أما إذا كانت عين الفعل حرفاً حلقياً فإنها تشكل بالحطاف بتأخيراً بدلاً من السكون مثل :

רחץ : غسل

ארחץ - תרחץ - תרחצי - ירחץ - תרחץ
נרחץ - ירחצו - תרחצנה - ירחצו - תרחצנה

٢- هناك أفعال لازمة تصرف على وزن אפעל مثل :

מלך ← אִמְלֹךְ : ملك
עמד ← אִעֲמֹד : وقف

الأمر העצום

يصاغ الأمر من المستقبل المسند إلى المخاطب بتجريدته من حرف الاستقبال
(א) على النحو التالي :

إذا كان مضارع الفعل مضموم العين مثل : תִּשְׁמֹר יִכֵּן الأمر منه هكذا
תִּשְׁמֹר : أحرس

وعند إسناده إلى ياء المخاطبة أو إلى جمع المخاطبين تشكل فاءه بالحيريق
(ב) عرضاً عن السكون (ג) لاستحالة التقاء سكونيين في أول الكلمة على
النحو التالي :

תִּשְׁמְרִי : تصبح ———> תִּשְׁמְרִי : أحرسى

תִּשְׁמְרוּ : تصبح ———> תִּשְׁמְרוּ : أحرسوا

ويكون مع المخاطبات يحذف حرف الاستقبال مثل :

תִּשְׁמְרִי : تصبح ———> תִּשְׁמְרִי : أحرسى

סָגֵר : إغلق ———> סָגְרִי : إغلقى

סָגְרוּ : إغلقوا ———> סָגְרוּ : إغلقن

وإذا كان مضارعه مفتوح العين مثل : תִּרְכֵּב : تركب، فيأتى الأمر على
النحو التالي :

רָכַב : إركب ———> רָכְבִּי : إركبى

רָכְבוּ : إركبوا ———> רָכְבוּ : إركبن

פָּתַח אֶת הַדֶּלֶת : افتح الباب

פָּתַח אֶת עֵינֶיךָ : افتح عينيك

רַחֲצָנָה אֶת גּוֹפֵיכֶן בְּמַיִם חֹמִים :

إِغْسِلْنَ أَجْسَادَكُن بِمَيَاهٍ سَاخِنَةً

أما إذ كانت فاء الفعل حرف حلقى مثل : חֹרֶר - עֹרֶר ، فإنها تشكل بحطاف بتاح عوضاً عن السكون في حالة إسناده إلي ضمير المخاطب وإلى نون النسوة - فنقول :

חֹזֶר : عُد
חֹזְרָנָה : عُدْنَ
עֹזֶר לִי : سَاعِدْنِي
עֹזְרָנָה : سَاعِدْنَ

أما مع المخاطبة والمخاطبين فلا يطرأ تغيير :

חֹזְרִי - חֹזְרוּ : عودى - عودوا
חֲשֹׁב רֵגַע : فكر لحظة
חֲשֹׁבִי גַם אֵת : فكّرى أنت أيضاً
חֹזֶר בְּעֹד רֵגַע : عُد فى خلال لحظة

النهى צווי שְׁלִילִי

وردت في العهد القديم (الوصايا العشر) صيغة النهى باستخدام أداة النفي باستخدام **לֹא** :

לֹא תִגְזֹב	: لا تسرق
לֹא תִהַרֵג	: لا تقتل
לֹא תִבְנוֹת	: لا تزني

أما في العبرية الحديثة فيعبر عن النهى باستخدام الأداة **אַל** + الفعل المضارع المسند إلى الضمائر : **אַתָּה - אַתְּ - אַתְּם - אַתֶּן**.

אַל תִּלְמַד אֶת הַשְּׁעוֹר הַזֶּה : لا تذاكر هذا الدرس

אַל תִּסְגְּרוּ אֶת הַדְּלָת : لا تغلق الباب

אַל תַּעֲשֶׂן : لا تدخن

אַל תִּקַּבַּע בְּגִישָׁה לַשֵּׁבֶת : لا تحدد لقاء ليوم السبت

אַל תִּלְבְּשִׁי הַשְּׂמֹלֶה הַזֹּאת : لا ترتدي هذا الفستان

אַל תִּבְזְזוּ אֶת פְּסָפְסֵיכֶם : لا تيزدرو نقودكم

אַל תִּבְזְזוּ אֶת אֱלֵינוּ מֵאַחַר : لا تحضروا إلينا متأخرين

اسم الفاعل זמן הזנה

اسم الفاعل هو اسم منصوغ لما وقع منه الفعل أو قام به :

يصاغ المضارع الحالى أو اسم الفاعل من الثلاثى المجرد السالم كما يلى :

١- פועל : المفرد المذكر (المتكلم - المخاطب - الغائب) مثل :

٢- פועלת : للمفرد المؤنثة (المتكلمة - المخاطبة - الغائبة) مثل :

אני - את - היא (יושבת - פותחת - קוטלת - לומדת)

٣- פועלים : لجماعة الذكور (المتكلمين - المخاطبين - الغائبين) مثل :

אנו - אתם - הם (יושבים - פותחים - קוטלים - לומדים)

٤- פועלות : لجماعة الإناث (المتكلمات - المخاطبات - الغائبات) مثل :

אנן - אתן - הן (יושבות - פותחות - קוטלות - לומדות)

١- إذا كان الفعل السالم على وزن פועל أو פועלת مثل :

פיד : ثقل קטן : صغر

فلا يطرأ تغيير على وزنه فى الزمن الحالى. وتشكل فاء الفعل بالشفاء عوضاً

عن القامص فى المفردة المؤنثة وجمع الذكور وجمع الإناث مثل :

פיד - פידה - פידים - פידות

קטן - קטנה - קטנים - קטנות

٢- إذا كانت لام الفعل السالم ח أو لا مثل :

סלח : صفح בלע : بلع

فإنها تشكل بالفتحة المستعارة فى وزن المفرد المذكر فنقول :

הוא בולע : هو يبلع

وفى وزن المفرد المؤنثة تشكّل بالبتاح (—) عوضاً عن السيجول (—)
בּוֹלְעֵת : هى تبتلع

ويلاحظ أن عين الفعل تشكّل أيضاً بالبتاح بدلا من السيجول
٢- إذا كانت عين الفعل حرفاً حلقياً כ או لا مثل :
בָּחַר (إختار) סָחַב (سحب) فإنها تشكّل بالحطاف بتاح (—) عوضاً عن
الشفاء (—) فى وزن جمع الذكور وجمع الإناث فنقول :

אַתֶּם סוֹחְבִים : أنتم تسحبون

אֲנִי בּוֹחֵרִים : نحن نختار

הֵם צוֹחֲקִים : هم يضحكون

הֵן צוֹחֲקוֹת : هن يضحكن

نفى المضارع الحالى (اسم الفاعل) :

عند نفى زمن الحال نستعمل كلمة אֵין : ليس، فنقول:
אֵין הָאִישׁ שׁוֹמֵעַ : الرجل لا يسمع.

ويجوز أن تتصل אֵין بالضمائر فنقول:
אֵינִי أو אֵינִי שׁוֹמֵעַ : لست أسمع.

ووفقا لقواعد النحر العبرى لا يجوز إستعمال לֹא النافية بدلا من אֵין لأن
لֹא خاصة بنفى الماضى والمستقبل فلا يقال אֵין לֹא שׁוֹמֵעַ، ولكن هذا الأسلوب
شائع فى العبرية الحديثة، سواء فى لغة الحديث أو الصحافة.

وتستخدم الاداة أيضا لنفى الاسماء فنقول :

אֵין לִי כֶסֶף : ليس عندى نقود

אֵין שְׂעוּרִים הַיּוֹם : لا توجد دروس اليوم

אֵין לוֹ מִזַּל : ليس له خط

اسم المفعول **שם מفعול**

اسم المفعول هو اسم مصنوع من الفعل المتعدي للدلالة على ما وقع عليه الفعل ولا يوجد اسم مفعول من الأفعال اللازمة ويصاغ من الثلاثي المجرد السالم على النحو التالي :

פעול (اسم المفعول المفرد المذكر) مثل :

סגור	مغلق	שמור	محفوظ
גנב	مسروق	קטול	مقتول
כתוב	مكتوب		

פעולה (اسم المفعول المفرد المؤنث) مثل :

סגורה	مغلقة	שמורה	محفوظة
גנובה	مسروقة	קטולה	مقتولة
כתובה	مكتوبة		

פעולים (اسم المفعول الجمع المذكر) مثل :

סגורים	مغلوقون	שמורים	محفوظون
גנבים	مسروقون	קטולים	مقتولون
כתובים	مكتوبون		

פעילות (اسم المفعول الجمع المؤنث) مثل :

סגורות	مغلقات	שמורות	محفوظات
גנובות	مسروقات	קטילות	مقتولات
כתובות	مكتوبات		

ملاحظات :

١- قد يأتي اسم المفعول على وزن **כִּפְּלָה** :

גִּנְגַּב مسروق - **גִּנְגְּבָה (גִּנְגְּבֵת)** مسروقة

גִּנְגְּבִים مسروقون - **גִּנְגְּבוֹת** مسروقات :

٢- إذا كانت فاء الفعل حرف حلقى (**ח , لا**)، فإنها تشكل بالحطاف بتاح مع

ضمائر المفردة المؤنثة والجمع المذكر والجمع المؤنث :

חפר : حفر

חפור - **חפורה** - **חפורים** - **חפורות**

٣- إذا كانت لام الفعل حرف حلقى (**ח , لا**)، فإنها تشكل بالفتحة المسروقة

مع ضمير المفرد المذكر :

פלוע : مبلوع

שמוע : مسموع

משוח : مسموح بالزيت

ידוע : معلوم - معروف

المصدر **שם הפעל**

المصدر هو ما دل على حدث مجرد من الزمان، وهو أصل جميع المشتقات.
والمصدر من الثلاثي إما مضاف أو مطلق.

ويأتي المصدر من الثلاثي المجرد السالم والمعتل ما عدا الأفعال الجوفاء على وزن **פעל** وهو ثابت ويستعمل دون التقيد بأشخاص أو أزمنة مثل :

אכל - אכל : أكل   שמר - שמר : حراسة

وله عدة استعمالات ومعان تختلف حسب موقعه من الجملة

المصدر المضاف :

إذا كان مصدر الفعل على وزن **פעל** وأضيف إلى إسم بعده فإن التشكيل يتغير حيث تشكل فاء الفعل بالشفاء بدلا من القامص ويصبح على وزن **פעל** :

שמר בית : حراسة بيت

ويأخذ المصدر عادة في هذه الحالة حرفاً من حروف النسب.

وتشكل اللام قبله بالحيريق : **לקטל - לכתב - ללמד**

وتشكل الباء والكاف بالحيريق المنقلب عن التقاء ساكنين مثل :

בקטל   בכתב

وتشكل الميم بالحيريق ويتبعها تشديد الحرف الأول من الفعل (**מקטל -**

מנזב) وبالصيرية إذا كانت فاء الفعل حرفا حلقيا : **מחפר**

الاسم المشتق (من الفعل)

שם הפעולה

يأتى الاسم المشتق من وزن **פעל** على وزن **פעילה** : فنقول :

פתירה : فاتحة مقدمة. **קריאה** : قراءة

פתיבה : كتابة **ישיבה** : جلوس - جلسة

בחירה : اختيار - انتخاب

وإذا كان الحرف الأول من الفعل (فاء الفعل) حرفا حلقيا فإن يشكل فى حالة الاسم المشتق بالفتحة المركبة (حطاف بتاح)، مثل :

חתימה : توقيع **אכילה** : أكل - طعام

עריכה : تحرير (جريدة) **הליכה** : سير - مشى

وفى الأفعال المعتلة اللام بالهاء مثل **קנה** فإن الاسم المشتق يأتى على وزن

פעילה فيصبح **קניה** : شراء

עליה : هجرة (**עלה**)

שתיה : شرب شراب (**שתה**)

תליה : شنق - تعليق (**תלה**)

שחיה : سباحة (**שחה**)

تركيب الجملة العبرية

العناصر الأساسية للجملة العبرية هي : الفاعل (المبتدأ)، والفعل (الخبر)، والمفعول به.

يتم ترتيب عناصر الجملة العبرية الفعلية على النحو التالي :

الفاعل + الفعل - المفعول به

وتسبق المفعول به أداة المفعولية **ל** وذلك إذا كان المفعول به :

١- معرفاً: إما بأداة التعريف أو بالاضافة (حالة اضافة مركبة أو مضافاً إلى ضمير من ضمائر الرفع).

٢- إذا كان إسم علم.

ويأتى الفعل قبل الفاعل إذا كان الجملة مبدوءة بظرف زمان أو مكان أو بجملة تأكيد.

وفى العبرية الحديثة لا تراعى هذه القاعدة بشكل دائم، ومن الممكن أن تبدأ الجملة بالفعل مباشرة دون إرتباط بهذه القواعد النحوية.

واو القلب

וָו הַלֵּב

تستعمل واو القلب أساساً في لغة العهد القديم وليس لها استعمالات في العبرية الحديثة. ووظيفتها تختلف عن واو العطف حيث أنها تقوم بتحويل معنى المضارع إلى الماضي، والماضي إلى المضارع.

قاعدة واو القلب مع الماضي

التشكيل الاساسى	أمام الحرف الساكن وحروف يوف	أمام ياء ساكنة	أمام حرف مشكل بحركة مركبة	أمام مقطع منبور
וְ	וּ	וִ	וּ	וְ

قاعدة واو القلب مع المستقبل

التشكيل الاساسى	أمام الألف	أمام الياء الساكنة
וּ	וְ	וִ

مقدمة

عن العهد القديم

العهد القديم هو كتاب عبرى فى مجموعة، وهو الكتاب المقدس لدى اليهود... ويشتمل على مجموعة من الأسفار، وينقسم كل سفر إلى عدد من الاصحاحات، وتنقسم الاصحاحات إلى عد من الآيات، وينقسم العهد القديم إلى ثلاثة أقسام:

١- التوراة ويرمز لها بالرمز A

٢- الأنبياء ويرمز لهم بالرمز B

٣- المكتوبات ويرمز لها بالرمز C

وتتألف التوراة من خمسة أسفار تعرف بإسم «أسفار موسى الخمسة» وهى بالترتيب :

١- سفر التكوين : ويسمى بالعبرية בְּרֵאשִׁית أى «فى البدء» نسبة إلى الكلمة الأولى التى يبتدئ بها، وفى اليونانية واللاتينية Gensesis أى خلق أو تكوين، والسفر فى هذه التسمية أنه قد وردت فيه قصة خلق العالم والإنسان الأول، وتسلسل الجنس البشرى ونوح والطوفان ودعوة ابراهيم ثم نسل إسحق فيعقوب ونسله، وينتهى بموت يوسف بعد سرد قصته.

٢- سفر الخروج : ويسمى بالعبرية יְצִיאָה (أسماء)، وفى اللاتينية واليونانية Exodus، الخروج لتناوله قصة إقامة اليهود فى مصر وخروجهم وتيهيم فى سيناء، وميلاد موسى والوصايا العشرة، ويحتوى على كثير من المسائل التشريعية والتعاليم الدينية.

٣- سفر اللاويين : ويسمى بالعبرية וַיִּקְרָא، وفى اللاتينية واليونانية Leviti- cus أى اللاويين نسبة إلى أسرة لاوى أو ليفى، ويحتوى هذا السفر على الطقوس الدينية والتشريعية وأحكام الطهارة والنجاسة وعن الكهنة وطقوس البطالة فى يوم السبت.

٤- سفر العدد : ويسمى بالعبرية **בְּרֵאשִׁית** ، ويسمى باليونانية واللاتينية Numeri أى عدد، وذلك لأن فيه تعداد اليهود وبعض الأحداث التاريخية وقصص غزو أرض كنعان وبعض التشريعات الدينية.

٥- سفر التثنية : ويسمى بالعبرية **דְּבָרִים** وبالـيونانية واللاتينية Deuteronomium أى إعادة أو تثنية وذلك لأن هذا السفر يحتوى الشريعة بصورة جديدة تخالف الطريقة التى وردت بها فى الأسفار السابقة.

أما الجزء الثانى من العهد القديم فينقسم إلى :

١- الأنبياء الأول وهم : يشوع - قضاة - صموئيل أول - صموئيل ثان - ملوك أول - ملوك ثان.

٢- الأنبياء الآخرين وهم : خمسة عشر نبياً كبيراً وصغيراً.

إشعيا - إرميا - حزقيال - هوشع - يونس - عاموس - عوفديا - يونا - ميخا - ناحوم - حبقوق - صفنيا - حجي - زكريا - ملاخى.

الجزء الثالث وهو المكتوبات ويحتوى على أسفار :

المزامير - الأمثال - أيوب - دانيال - عزرا - أخبار الأيام الأول - أخبار الأيام الثانى - راعوث - نشيد الإنشاد - الجامعة - المراثى - إستير.

בראשית א..

١ בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ : ٢ והארץ
 הייתה תהו ובהו וחשך על-פני תהום ורוח אלהים מרחפת
 על-פני המים : ٣ ויאמר אלהים יהי אור ויהי-אור : ٤ וירא
 אלהים את-האור כי-טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך :
 ٥ ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי-ערב ויהי-בקר
 יום אחד : ٦ ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל
 בין מים למים : ٧ ויעש אלהים את-הרקיע ויבדל בין המים
 אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי-כן :
 ٨ ויקרא אלהים לרקיע שמים ויהי-ערב ויהי-בקר יום
 שני : ٩ ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל-מקום
 אחד ותראה היבשה ויהי-כן : ١٠ ויקרא אלהים ליבשה ארץ
 ולמקנה המים קרא ימים וירא אלהים כי-טוב : ١١ ויאמר
 אלהים תדשא הארץ דשא עשב מוריע ורע עץ פרי עשה פרי
 למינו אשר ורעו-בו על-הארץ ויהי-כן : ١٢ ותוצא הארץ
 דשא עשב מוריע ורע למינהו ועץ עשה-פרי אשר ורעו-בו
 למינהו וירא אלהים כי-טוב : ١٣ ויהי-ערב ויהי-בקר יום
 שלישי : ١٤ ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל
 בין היום ובין הלילה והיו לאתת ולמועדים ולמים ושנים :

الترجمة:

- ١- فى البدء خلق الله السموات والأرض.
- ٢- وكانت الأرض خربة وخالية والظلمة على وجه الغمر وروح الرب ترفرف على وجه المياه.
- ٣- وقال الله ليكن نور فكان نور.
- ٤- ورأى الله النور أنه حسن، وفصل الله بين النور وبين الظلام.
- ٥- ودعا الله النور نهارا ودعا الظلمة ليلا وكان مساء وكان صباح يوما واحدا.
- ٦- وقال الله ليكن جلد فى وسط المياه وليكن فاصلا بين مياه ومياه.
- ٧- وصنع الله الجلد وفصل بين المياه التى من تحت الجلد وبين المياه التى فوق الجلد وكان كذلك.
- ٨- ودعا الله الجلد سماء وكان مساء وكان صباح يوم ثان.
- ٩- وقال الله لتجتمع المياه تحت السماء إلى مكان واحد وتظهر اليابسة. وكان كذلك.
- ١٠- ودعا الله اليابسة أرضا. ومجتمع المياه دعاه بحارا. ورأى الله ذلك أنه حسن.
- ١١- وقال الله لتنبث الأرض عشباً ويقلا يبرز بزرا وشجرا ذا ثمر يعمل (ينبت) ثمرا كجنسه بذره فيه على الأرض. وكان كذلك.
- ١٢- فأخرجت الأرض عشباً ويقلا يبرز بزرا كجنسه وشجرا يحمل ثمرا وبرزه فيه كجنسه. ورأى الله ذلك أنه حسن.
- ١٣- وكان مساء وكان صباح يوما ثالثا.
- ١٤- وقال الله لتكن أنوار فى جلد السماء لتفصل بين النهار والليل. وتكون لآيات وأوقات وأيام وسنين.

جمل للتدريب على الترجمة العربية والتحليل

- ١- الشمس فى السماء والحياة فى الأرض.
- ٢- نساء هذا الرجل جميلات.
- ٣- هذه المرأة أجمل النساء فى مدينتنا.
- ٤- كم تلميذاً فى مدرستك؟
- ٥- هؤلاء الرجال صالحون.
- ٦- أعطى الولد البنت كتاباً.
- ٧- هذا هو الرجل الذى جاء إلى الحديقة أمس.
- ٨- كان إبراهيم وسارة شيخين ولم يكن لهما ولد (ابن).
- ٩- راحيل وليثة كانتا أختين وهما بنتا لايان.
- ١٠- أحب يعقوب راحيل الصغيرة والجميلة.
- ١١- صعد موسى إلى جبل سيناء.
- ١٢- هاجم الجيش المصرى جنود العدو الإسرائيلى.
- ١٣- فى اليوم أربع وعشرين ساعة.
- ١٤- فى الشهر ثلاثين يوماً.
- ١٥- فى الأسبوع سبعة أيام.
- ١٦- فى السنة ١٢ شهراً.
- ١٧- فى السنة ٣٦٥ يوماً.
- ١٨- أنا طالب فى الصف الثانى.

- ١٩- فى فصلى خمسة وثلاثين طالباً.
- ٢٠- أكلت فى وجبة الصباح هذا اليوم بيضتان.
- ٢١- حرس الجندى معسكره.
- ٢٢- كتب الأديب مقدمة لكتابه الجديد.
- ٢٣- استطعت أن أذاكر الدرس الخامس.
- ٢٤- كتبت دروسى اليوم ثلاث مرات.
- ٢٥- قال لنا المدرس أن على تلاميذ الفصل أن يذاكروا دروسهم.
- ٢٦- سافرت هذا الأسبوع صديقتى الجميلة.
- ٢٧- ذهبت مع زملائى يوم الخميس الماضى إلى السينما.
- ٢٨- فى هذا المكتب ثمان عشرة موظفة وخمسة وعشرون موظفاً.
- ٢٩- فى كل يوم أقوم فى السابعة صباحاً وأذهب إلى العمل فى الساعة الثامنة.
- ٣٠- لم أنم أمس لأنى ذاكرت أكثر من ست ساعات.

ملاحق

הַשְׁלָמִים

בניין קל: 1. שִׁמְר

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
שִׁמֹּר	שִׁמְר	אֶשְׁמֹר	שׁוֹמֵר	שִׁמַּרְתִּי
שִׁמֹּר	שִׁמְרִי	תִּשְׁמֹר תִּשְׁמְרִי	שׁוֹמְרָת	שִׁמַּרְתְּ שִׁמַּרְתִּי
בִּשְׁמֹר		יִשְׁמֹר תִּשְׁמֹר		שִׁמַּר שִׁמַּרְתָּ
כִּשְׁמֹר		נִשְׁמֹר	שׁוֹמְרִים	שִׁמַּרְנוּ
לִשְׁמֹר	שִׁמְרוּ	תִּשְׁמְרוּ תִּשְׁמְרֻנָּה	שׁוֹמְרוֹת	שִׁמַּרְתֶּם שִׁמַּרְתֶּן
מִשְׁמֹר	שִׁמְרֻנָּה	יִשְׁמְרוּ תִּשְׁמְרֻנָּה		שִׁמַּרוּ

* דגש חזק אחרי מ' (מן) - 2. לִמַּד

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
לִמֹּד	לִמַּד	אֶלְמַד	לּוֹמֵד	לִמַּדְתִּי
לִמֹּד	לִמְדִי	תִּלְמַד תִּלְמְדִי	לּוֹמְדָת	לִמַּדְתְּ לִמַּדְתִּי
בִּלְמֹד	לִמְדוּ	יִלְמַד תִּלְמַד		לִמַּד לִמַּדְתָּ
כִּלְמֹד	לִמְדָּנָה	נִלְמַד	לּוֹמְדִים	לִמַּדְנוּ
לִלְמֹד		תִּלְמְדוּ תִּלְמְדֻנָּה	לּוֹמְדוֹת	לִמַּדְתֶּם לִמַּדְתֶּן
מִלְמֹד		יִלְמְדוּ תִּלְמְדֻנָּה		לִמַּדּוּ

3. זקן

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
זקון		אזקן	זקן	זקנתי
זקן	זקן	תזקן תזקני	זקנה	זקנתי זקנת
בזקן	זקני	יזקן תזקן		זקן זקנה
בזקן		נזקן	זקנים	זקני
לזקן	זקני	תזקנו תזקנה	זקנות	זקנתם זקנתו
מזקן	זקנה	יזקנו תזקנה		זקני

4. קטן

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
קטן	קטן	אקטן	קטן	קטנתי
קטן	קטני	תקטן תקטני	קטנה	קטנתי קטנת
בקטן	קטנו	יקטן תקטן		קטן קטנה
בקטן	קטנה	נקטן	קטנים	קטני
לקטן		תקטנו תקטנה	קטנות	קטנתם קטנתו
מקטן		יקטנו תקטנה		קטני

5. פֶּרֶת

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
פֶּרֶת		אֶכְרֶת	פֹּרֵת	פָּרַתִּי
פֶּרֶת	פֶּרֶת	תִּכְרֹת תִּכְרֹתִי	פֹּרֵתָה	פָּרַתָּ פָּרַתְּ
	פָּרַתִּי	יִכְרֹת תִּכְרֹת		פָּרַתָּה פָּרַתְּהָ
בְּכֹרוֹת		נִכְרֹת	כֹּוֹרֵתִים	כָּרַתְנוּ
כְּכֹרוֹת	כָּרַתוּ	תִּכְרֹתוּ תִּכְרֹתֶנָּה	כֹּוֹרֵתוֹת	כָּרַתְתֶּם כָּרַתְּוּ
לְכֹרוֹת	כָּרַתְנָה	יִכְרֹתוּ תִּכְרֹתֶנָּה		כָּרַתוּ
מִכְּכֹרוֹת				

בניין נפעל - 1. ק ש ר

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
נִקְשָׁר		אֶקְשֹׁר	נִקְשֹׁר	נִקְשַׁרְתִּי
הִקְשֹׁר	הִקְשֹׁר	נִקְשַׁרְתָּ תִּקְשֹׁר	נִקְשַׁרְתָּ	נִקְשַׁרְתָּה
בְּהִקְשֹׁר	הִקְשֹׁרִי	יִקְשֹׁר תִּקְשֹׁר		נִקְשַׁרְתָּה נִקְשַׁרְתָּהּ
כְּהִקְשֹׁר		נִקְשֹׁר	נִקְשֹׁרִים	נִקְשַׁרְנוּ
לְהִקְשֹׁר	הִקְשֹׁרוּ	תִּקְשֹׁרוּ תִּקְשַׁרְנָה	נִקְשַׁרוֹת	נִקְשַׁרְתֶּם נִקְשַׁרְתֶּן
מִהִקְשֹׁר	הִקְשַׁרְנָה	יִקְשֹׁרוּ תִּקְשַׁרְנָה		נִקְשַׁרוּ

2. ת מ ן

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
נתמון				
נתמן	נתמן	נתמן	נתמן	נתמכתי
	נתמכי	נתמן נתמכי	נתמכת	נתמכת נתמכת
נתמן		נתמן נתמן		נתמן נתמכה
נתמן		נתמן	נתמכים	נתמכנו
נתמן	נתמכו	נתמכו נתמכנה	נתמכות	נתמכתם נתמכתן
נתמן	נתמכנה	נתמכו נתמכנה		נתמכו

3. מ ש ל

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
נמשול				
	נמשל	נמשל	נמשל	נמשלתי
	נמשלי	נמשל נמשלי	נמשלת	נמשלת נמשלת
נמשל		נמשל נמשל		נמשל נמשלה
נמשל		נמשל	נמשלים	נמשלנו
נמשל	נמשלו	נמשלו נמשלנה	נמשלות	נמשלתם נמשלתן
נמשל	נמשלנה	נמשלו נמשלנה		נמשלו

4. ס ג ר

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
נסגור				נסגרת
הסגר	הסגר	אסגר	נסגר	נסגרת
	הסגרי	תסגרי	נסגרת	נסגרת
בהסגר		יסגר		נסגר
כהסגר		נסגר	נסגרים	נסגרו
להסגר	הסגרו	תסגרו	נסגרות	נסגרתם
מהסגר	הסגרו	תסגרו		נסגרו

5. ס ב ל

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
נסבול				נסבלתי
הסבל		אסבל	נסבל	נסבלתי
	הסבל	תסבלי	נסבלת	נסבלת
בהסבל	הסבלי	יסבל		נסבל
כהסבל		נסבל	נסבלים	נסבלו
להסבל	הסבלו	תסבלו	נסבלות	נסבלתם
מהסבל	הסבלו	תסבלו		נסבלו

בניין פעל - 1. ל ק ט

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
לקט	לקט	אלקט	מלקט	לקטתי
	לקטי	תלקט תלקטי	מלקטת	לקטת לקטת
בלקט		ילקט תלקט		לקט לקטה
בלקט		גלקט	מלקטים	לקטנו
ללקט	לקטו	תלקטו תלקטנה	מלקטות	לקטתם לקטתן
	לקטנה	ילקטו תלקטנה		לקטו

2. ש ח ק

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
שחק	שחק	אשחק	משחק	שחקתי
	שחקי	תשחק תשחקי	משחקת	שחקת שחקת
	בשחק	ישחק תשחק		שחק שחקה
בשחק		גשחק	משחקים	שחקנו
לשחק	שחקו	תשחקו תשחקנה	משחקות	שחקתם שחקתן
משחק	שחקנה	ישחקו תשחקנה		שחקו

בניין פעל - ק ש ט

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
-	-	אֶרְשֶׁט	מֵרְשֶׁט	רָשַׁטִּי
רָשַׁט		תֵּרְשֶׁט תִּרְשָׁטִי	מִרְשָׁטִית	רָשַׁטְתָּ רָשַׁטְתִּי
		יִרְשָׁט יִרְשָׁטִי		רָשַׁטְתָּ רָשַׁטְתִּי
		נִרְשָׁט	מִרְשָׁטִים	רָשַׁטְנוּ
		תִּרְשָׁטוּ תִרְשָׁטְנָה	מִרְשָׁטוֹת	רָשַׁטְתֶּם רָשַׁטְתִּי
		יִרְשָׁטוּ יִרְשָׁטְנָה		רָשַׁטְתֶּם רָשַׁטְתִּי

בניין הפעיל - 1. ש ל ם

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
הִשְׁלֵם	הִשְׁלֵם	אֶשְׁלֵם	מֵשְׁלֵם	הִשְׁלַמְתִּי
הִשְׁלִים	הִשְׁלִימִי	תֵּשְׁלִים תִּשְׁלִימִי	מִשְׁלִימָה	הִשְׁלַמְתָּ הִשְׁלַמְתִּי
בְּהִשְׁלִים		יִשְׁלִים יִשְׁלִימִי	מִשְׁלִימִים	הִשְׁלַמְתָּ הִשְׁלַמְתִּי
כְּהִשְׁלִים	הִשְׁלִימוּ	נִשְׁלִים	מִשְׁלִימוֹת	הִשְׁלַמְנוּ
לְהִשְׁלִים	הִשְׁלַמְנָה	תִּשְׁלִימוּ תִשְׁלַמְנָה		הִשְׁלַמְתֶּם הִשְׁלַמְתִּי
מִהִשְׁלִים		יִשְׁלִימוּ תִשְׁלַמְנָה	!	הִשְׁלַמְתֶּם הִשְׁלַמְתִּי

2. כ ת ב

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
הכתב		אכתִיב	מכתִיב	הכתבתי
הכתִיב	הכתב	תכתִיב	מכתִיבָה	הכתבתִי
בהכתִיב	הכתִיבִי	יכתִיב		הכתִיבָה
פִּהכתִיב		נכתִיב	מכתִיבִים	הכתבנו
לִהכתִיב	הכתִיבו	תכתִיבו	מכתִיבוֹת	הכתבתֶם
מהכתִיב	הכתבְּהֶ	יכתִיבוּ		הכתִיבוּ

בניין הפעל - 1. ז מ ן

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
הזמן	-	אזמן	מזמן	הזמנתי
		תזמן	מזמנת	הזמנתִי
		יזמן		הזמנָה
		נזמן	מזמנים	הזמנו
		תזמנו	מזמנות	הזמנתֶם
		יזמנו		הזמנָה

2. ג ב ל

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
הגביל	-	אגביל תגביל תגבילי יגביל תגביל גביל תגבילו תגבילנה יגבילו תגבילנה	אגביל מגבילת מגבילים מגבילות	הגבילתי הגבילת הגבילת הגביל הגבילה הגבילנו הגבילתם הגבילתו הגבילו

1. בניין התפעל - ק ש ט

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
התקשט	התקשט	אתקשט	מתקשט	התקשטתי
בהתקשט	התקשטי	תתקשט תתקשטי	מתקשטת	התקשטת התקשטת
בהתקשט	התקשטו	יתקשט תתקשט		התקשטת התקשטה
להתקשט	התקשטנה	נתקשט	מתקשטות	התקשטנו
מהתקשט		תתקשטנה תתקשטו יתקשטו תתקשטנה	מתקשטות	התקשטתם התקשטתו התקשטו

2. ש כ ר

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
השתכרתי	משתכר	אשתכר	השתכר	השתכר
השתכרת	משתכרת	תשתכרי	השתכרי	בהשתכר
השתכרה	משתכרים	ישתכר	השתכרו	בהשתכר
השתכרנו	משתכרות	נשתכר	השתכרנה	להשתכר
השתכרתם		תשתכרו		מהשתכר
השתכרתן		תשתכרנה		
השתכרו		ישתכרו		

3. ש כ ר

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
השתכרתי	משתכר	אשתכר	השתכר	השתכר
השתכרת	משתכרת	תשתכרי	השתכרי	בהשתכר
השתכרה	משתכרים	ישתכר	השתכרו	בהשתכר
השתכרנו	משתכרות	נשתכר	השתכרנה	להשתכר
השתכרתם		תשתכרו		מהשתכר
השתכרתן		תשתכרנה		
השתכרו		ישתכרו		

4. ס ת ר

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
הסתתרת	מסתתר	אסתתר	הסתתר	הסתתר
הסתתרת	מסתתרת	תסתתרי	הסתתרי	בהסתתר
הסתתר	מסתתרים	יסתתרו	הסתתרו	בהסתתר
הסתתרו	מסתתרות	נסתתרו	הסתתרו	להסתתר
הסתתרתם		תסתתרו		מהסתתר
הסתתרו		יסתתרו		

5. ז ק ר

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
הודקתי	מודקר	אודקר	הודקר	הודקר
הודקת	מודקרת	תודקרי	הודקרי	בהודקר
הודקר	מודקרים	יודקרו	הודקרו	בהודקו
הודקרו	מודקרות	נודקרו	הודקרו	להודקר
הודקרתם		תודקרו		מהודקר
הודקרו		יודקרו		

6. צ ל ם

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
הצטלמתי	מצטלם	אצטלם	הצטלם	הצטלם
הצטלמתי	מצטלמתי	תצטלם	הצטלמי	בהצטלם
הצטלם	מצטלמים	יִצטלם	הצטלמו	בהצטלם
הצטלמנו	מצטלמות	נצטלם	הצטלמנה	להצטלם
הצטלמתי		תצטלמו		מהצטלם
הצטלמו		יִצטלמו		

7. ד ב ק

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
הדבקתי	מדבק	אדבק	הדבק	הדבק
הדבקתי	מדבקתי	תדבק	הדבקי	בהדבק
הדבק	מדבקים	יִדבק	הדבקו	בהדבק
הדבקנו	מדבקות	נדבק	הדבקנה	להדבק
הדבקתי		תדבקו		מהדבק
הדבקו		יִדבקו		

8. ת מ ס

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
התפמתי	מתמם	אתמם	התמם	התמם
התפמתי	מתפמתי	תתפמתי	התפמתי	בהתמם
התמם	מתפמם	יתמם	התפמם	בהתמם
התפמנו	מתפמות	נתמם	התפמנה	להתמם
התפמתי	מתפמתי	תתפמנה		מהתמם
התפמו		יתפמו	תתפמנה	

9. ט נ ו

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
הטנפתי	מתנף	אתנף	הטנף	הטנף
הטנפתי	מתנפתי	תטנפתי	הטנפתי	בהטנף
הטנף	מתנפם	יתנף	הטנפו	בהטנף
הטנפנו	מתנפות	נטנף	הטנפנה	להטנף
הטנפתי	מתנפתי	תטנפנה		מהטנף
הטנפו		יתנפו	תטנפנה	

פעלי פ"ג (פ' גרונית)

בניין קל - עצם

עבר	הווה	עתיד א'	ציווי	מקור א'
עצמתי	עוצם	אֶעֱצֵם	עֲצֵם	עָצַם
עצמת	עוצמת	תִּעָצַם תַּעֲצָמִי	עֲצָמִי	בָּעָצַם
עצם	עוצמים	יִעָצַם יַעֲצָמוּ	עֲצָמוּ	בַּעֲצָם
עצמנו	עוצמות	נִעָצַם נַעֲצֵמוּ	עֲצֻמָּה	לְעָצָם
עצמתם		תִּעָצַמוּ תַּעֲצֻמְנָה		מֵעָצָם
עצמו		יִעָצְמוּ יַעֲצֻמוּ		
		עתיד ב'		מקור ב'
		אֶעֱצֵם		עָצַם
		תִּעָצַם תַּעֲצָמִי		בָּעָצַם
		יִעָצַם יַעֲצָמוּ		בַּעֲצָם
		נִעָצַם נַעֲצֵמוּ		לְעָצָם
		תִּעָצַמוּ תַּעֲצֻמְנָה		מֵעָצָם
		יִעָצְמוּ יַעֲצֻמוּ		

בניין נפעל - הדר

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
נהדפתי	נהדרף	אֶהַדֵּף	הַדְּפֵף	
נהדפת	נהדפת	תִּהַדֵּף תַּהַדִּפִּי	הַדְּפִי	נהדוף
נהדרף	נהדפים	יִהַדֵּף יַהַדִּפוּ	הַדְּפוּ	בנהדוף
נהדפנו	נהדפות	נִהַדֵּף נַהַדִּפוּ	הַדְּפֻנָה	פנהדוף
נהדפתם		תִּהַדִּפוּ תַּהַדִּפְנָה		לנהדוף
נהדפו		יִהַדִּפוּ יַהַדִּפְנָה		מנהדוף

בניין הפעיל - ע נ ש

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
העֲנֵשׁ	העֲנֵשׁ	אֶעֱנֵשׁ	מַעֲנִישׁ	הִעֲנִישְׁתִּי
	הִעֲנִישִׁי	תַּעֲנִישׁ תַּעֲנִישִׁי	מַעֲנִישָׁה	הִעֲנִישְׁתְּ הִעֲנִישְׁתְּ
בְּהִעֲנִישׁ	הִעֲנִישׁוּ	יַעֲנִישׁ תַּעֲנִישׁ	מַעֲנִישִׁים	הִעֲנִישׁ הִעֲנִישָׁה
בְּהִעֲנִישׁ	הִעֲנִישְׁנָה	נַעֲנִישׁ	מַעֲנִישׁוֹת	הִעֲנִישְׁנוּ
לְהִעֲנִישׁ		תַּעֲנִישׁוּ תַּעֲנִישְׁנָה		הִעֲנִישְׁתֶּם הִעֲנִישְׁתֹּן
מִהִעֲנִישׁ		יַעֲנִישׁוּ תַּעֲנִישְׁנָה		הִעֲנִישׁוּ

בניין הפעל - ע נ ש

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
הִעֲנֵשׁ	-	אֶעֱנֵשׁ	מַעֲנֵשׁ	הִעֲנֵשְׁתִּי
		תַּעֲנֵשׁ תַּעֲנֵשִׁי	מַעֲנֵשָׁה	הִעֲנֵשְׁתְּ הִעֲנֵשְׁתְּ
		יַעֲנֵשׁ תַּעֲנֵשׁ		הִעֲנֵשׁ הִעֲנֵשָׁה
		נַעֲנֵשׁ	מַעֲנֵשִׁים	הִעֲנֵשְׁנוּ
		תַּעֲנֵשׁוּ תַּעֲנֵשְׁנָה	מַעֲנֵשׁוֹת	הִעֲנֵשְׁתֶּם הִעֲנֵשְׁתֹּן
		יַעֲנֵשׁוּ תַּעֲנֵשְׁנָה		הִעֲנֵשׁוּ

פעלי ע"ג (ע' גרונית)

בניין קל - מאס

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
מאוס	מאס	אמאס	מואם	מאסתי
מאס	מאסי	תמאס תמאסי	מואסת	מאסת מאסת
במאס	מאסו	ימאס תמאס	מואסים	מאס מאסה
במאס	מאסנה	נמאס	מואסות	מאסנו
למאס		תמאסו תמאסנה		מאסתם מאסתן
ממאס		ימאסו תמאסנה		מאסו

בניין נפעל - שען

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
נשעון		אשען	נשען	נשענתי
נשען	נשען	תשען תשעני	נשענת	נשענת נשענת
בהשען	נשענו	ישען תשען	נשענים	נשען נשענה
בהשען	נשענה	נשען	נשענות	נשענו
להשען		תשענו תשענה		נשענתם נשענתן
מהשען		ישענו תשענה		נשענו

בניין פעל - ב א ר

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
	בֹּאֵר	אֶבְאֵר	מֵבְאֵר	בִּבְרֵיתִי
בֹּאֵר	בִּבְרֵיתִי	תֵּבְאֵר תִּבְאֵר	מִבְּרֵית	בִּבְרֵית בִּבְרֵית
בִּבְרֵית	בִּבְרֵית	יִבְאֵר תִּבְאֵר	מִבְּרֵיתִים	בִּבְרֵית בִּבְרֵית
בִּבְרֵית	בִּבְרֵית	נִבְאֵר	מִבְּרֵיתוֹת	בִּבְרֵיתוֹ
לִבְרֵית		תִּבְאֵרוּ תִּבְאֲרֶנָּה		בִּבְרֵיתָם בִּבְרֵיתוֹ
מִבְּרֵית		יִבְאֲרוּ תִּבְאֲרֶנָּה		בִּבְרֵיתוֹ

בניין פעל - ב א ר

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
בֹּאֵר	-	אֶבְאֵר	מֵבְאֵר	בִּבְרֵיתִי
	-	תֵּבְאֵר תִּבְאֵר	מִבְּרֵית	בִּבְרֵית בִּבְרֵית
	-	יִבְאֵר תִּבְאֵר	מִבְּרֵיתִים	בִּבְרֵית בִּבְרֵית
		נִבְאֵר	מִבְּרֵיתוֹת	בִּבְרֵיתוֹ
		תִּבְאֲרוּ תִּבְאֲרֶנָּה		בִּבְרֵיתָם בִּבְרֵיתוֹ
		יִבְאֲרוּ תִּבְאֲרֶנָּה		בִּבְרֵיתוֹ

בניין הפעיל - כ ח ש

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
נִכְחַשׁ	נִכְחַשׁ נִכְחַשׁ יִשִּׁי	אֶכְחִישׁ תִּכְחִישׁ תִּכְחִישִׁי	מִכְחִישׁ מִכְחִשֶׁת (מִכְחִישָׁה)	הִכְחִשְׁתִּי הִכְחִשְׁתָּ הִכְחִשְׁתְּ
בִּנְחַחֵשׁ	נִכְחַחֵשׁ	יִכְחִישׁ תִּכְחִישׁ	מִכְחִישִׁים	הִכְחִישָׁה הִכְחִישׁ
בִּנְחַחֵשׁ	נִכְחַחֵשְׁנָה	נִכְחִישׁ	מִכְחִישׁוֹת	הִכְחִישְׁנוּ
לְנִכְחִישׁ		תִּכְחִישׁוּ תִכְחִשְׁנָה		הִכְחִשְׁתֶּם הִכְחִשְׁתֶּן
מִנְחַחֵשׁ		יִכְחִישׁוּ תִכְחִשְׁנָה		הִכְחִישׁוּ

בניין הפעל - ז ה ר

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
	-	אֶזְהַר	מְזַהֵר	הִזְהַרְתִּי
הִזְהַר	-	תִּזְהַר תִּזְהַרִּי	מְזַהֵרָת	הִזְהַרְתָּ הִזְהַרְתְּ
	-	יִזְהַר יִזְהַרִּי	מְזַהֵרִים	הִזְהַרְתָּ הִזְהַרְתְּ
		נִזְהַר	מְזַהֵרוֹת	הִזְהַרְנוּ
		תִּזְהַרוּ תִזְהַרְנָה		הִזְהַרְתֶּם הִזְהַרְתֶּן
		יִזְהַרוּ יִזְהַרְנָה		הִזְהַרוּ

בניין התפעל - ב א ר

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
התבארתי	מתבאר	אתבאר	התבאר	התבאר
התבארתי התבארת	מתבארת	תתבאר תתבארי	התבארי	
התבאר התבארה	מתבארים	יתבאר תתבאר	התבארו	בהתבאר
התבארנו	מתבארות	נתבאר	התבארנה	בהתבאר
התבארתם התבארתן		תתבארו תתבארנה		להתבאר
התבארו		יתבארו תתבארנה		מהתבאר

גזרת פ"י

נח' פ"י - בניין קל - י ס ד

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
יסדתי	יוסד	איסד	יסד	יסוד
יסדת יסדת	יוסדת	תיסד תיסדי	יסדי	יסד
יסד יסדה	(יוסדה)	ייסד תיסד	יסדו	ביסד
יסדנו	יוסדים	ניסד	יסדנה	ביסד
יסדתם יסדתן	יוסדות	תיסדו תיסדנה		ליסד
יסדו		יתסדו תיסדנה		מיסד

חסרי פ"י - בניין קל - י ש ב

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
יָשׁוּב	שָׁב	אָשׁב	יוֹשֵׁב	יָשַׁבְתִּי
שָׁבַת	שָׁבִי	תֵּשֵׁב תִּשָּׁבִי	יוֹשְׁבֶת	יָשַׁבְתָּ יָשַׁבְתִּי
בְּשָׁבַת	שָׁבוּ	תֵּשְׁבוּ תִשָּׁבוּ	(יוֹשְׁבֵה)	יָשַׁב יָשְׁבָה
בְּשָׁבַת	שָׁבְנָה	נִשְׁבּוּ	יוֹשְׁבִים	יָשְׁבָנוּ
לְשָׁבַת		תֵּשְׁבֶנָּה תִשָּׁבֶנָּה	יוֹשְׁבוֹת	יָשַׁבְתֶּם יָשַׁבְתִּין
מִשָּׁבַת		יִשְׁבוּ תִשָּׁבוּ		יָשְׁבוּ

בניין נפעל - י ס ד

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
הִנָּסַד	הִנָּסֵד	אֶנָּסַד	נוֹסֵד	נוֹסַדְתִּי
בְּהִנָּסַד	הִנָּסְדִי	תֵּנָּסַד תִּנָּסְדִי	נוֹסַדְתָּ	נוֹסַדְתָּ נוֹסַדְתִּי
כְּהִנָּסַד	הִנָּסְדוּ	יִנָּסַד יִנָּסְדוּ		נוֹסַד נוֹסַדְה
לְהִנָּסַד	הִנָּסְדֶנָּה	נִנָּסַד	נוֹסַדִּים	נוֹסַדְנוּ
מִהִנָּסַד		תֵּנָּסְדֶנָּה יִנָּסְדוּ	נוֹסַדוֹת	נוֹסַדְתֶּם נוֹסַדְתִּין
		תִּנָּסְדֶנָּה יִנָּסְדוּ		נוֹסַדְוּ

בניין הפעיל - י ר ז

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
הורד	הורד	אוריד	מוריד	הורדתי
הוריד	הוריקי	תוריד תוריקי	מורידה	הורדת הורדת
בהוריד	הורידו	תוריד יוריד		הורידה
קהוריד	הורדנה	נוריד	מורידים	הורדנו
להוריד		תורידו תורדנה	מורידות	הורדתם הורדתן
מהוריד		יורידו תורדנה		הורידו

בניין הפעל - י ר ז

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
הורד	-	אורד	מורד	הורדתי
		תורד תורדי	מורדת	הורדת הורדת
		תורד יורד	מורדים	הורדה
		נורד	מורדות	הורדנו
		תורדו תורדנה		הורדתם הורדתן
		יורדו תורדנה		הורדו

הערה: בבניינים הכבדים הנטייה לפי השלמים: יִשָּׁב , יִשָּׁב , יִשָּׁב .

גזרת פ"נ

בניין קל - נפל

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
נפלת	נופל	אפל	נפל	נפול
נפלת	נופלת	תפל תפלי	נפלי	נפל
נפל	נפלה	יפל תפל		נפול
נפלו	נופלים	נפל	נפלו	נפול
נפלתם	נופלות	תפלו תפלנה	נפלנה	לנפל
נפלו		יפלו תפלנה		מןפל

בניין נפעל - נגף

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
נגפת	נגף	אנגף	הנגף	נגוף
נגפת	נגפת	תנגף תנגפי	הנגפי	כהנגף
נגף	נגפה (נגפה)	ינגף תנגף	הנגפו	כהנגף
נגפנו	נגפים	נגף	הנגפנה	להנגף
נגפתם	נגפות	תנגפו תנגפנה		מהנגף
נגפו		ינגפו תנגפנה		

בניין הפעיל - נ ז ק

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
מזק	מזק	אזיק	מזיק	הזקתי
הזיק	הזיקי	תזיק תזיקי	מזיקה	הזקת הזקת
בהזיק	הזיקו	תזיק תזיק		הזיק הזיקה
בהזיק	תזקנה	תזיק	מזיקים	הזקנו
להזיק		תזיקו תזקנה	מזיקות	הזקתם הזקתו
מהזיק		תזיקו תזקנה		הזיקו

בניין הפעל - נ ז ק

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
הזק		אזק	מזק	הזקתי
		תזק תזקי	מזקת	הזקת הזקת
		תזק תזק		הזק הזקה
		תזק	מזקים	הזקנו
		תזקו תזקנה	מזקות	הזקתם הזקתו
		תזקו תזקנה		הזקו

גזרת פיי"צ

בניין הפעיל - י צ ג

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
הצגתי	מצג	אציג	לציג	הציג
הצגת	מצגה	תציג תציגי	הציגי	הציג
הציג		יציג תציג		בהציג
הציגנו	מציגים	נציג	הציגו	בהציג
הצגתם	מציגות	תציגו תצגנה	הצגנה	להציג
הציגו		יציגו תצגנה		מהציג

בניין הפעל - י צ ג

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
הצגתי	מצג	אציג	-	הציג
הצגת	מצגת	תציג תציגי		
הציג		יציג תציג		
הציגנו	מציגים	נציג		
הצגתם	מציגות	תציגו תצגנה		
הציגו		יציגו תצגנה		

גזרת ע"ו, ע"י

בניין קל - קום

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
קום	קום	אָקום	קם	קמתי
קום	קומי	תָּקום תְּקִימי	קמה	קמת קמת
בָּקום	קומו	יָקום תְּקום	קמים	קם קמה
בָּקום	קמנה	נָקום	קמות	קמנו
לָקום		תָּקומו תְּקַמְנָה		קמתם קמתן
מָקום		יָקומו תְּקַמְנָה		קמו

נטיית ע"י * - שים

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
שום	שים	אָשים	שם	שמתי
שים	שימי	תָּשים תְּשִׁימי	שמה	שמת שמת
בָּשים	שימו	יָשים תְּשים	שמים	שם שמה
נָשים	שמנה	נָשים	שמות	שמנו
לָשים		תָּשימו תְּשַׁמְנָה		שמתם שמתן
מָשים		יָשימו תְּשַׁמְנָה		שמו

* פעלי ע"י נבדלים מע"ו רק בנטיית קל, עתיד, ציווי ומקור

בניין נפעל - ס ו ג

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
הסוג	הסוג	אסוג	נסוג	נסוגותי
בהסוג	הסוגי	תסוג תסוגי	נסוגה	נסוגות נסוגות
קהסוג	הסוגו	תסוג יסוג	נסוגים	נסוג נסוגה
להסוג	הסגנה	נסוג	נסוגות	נסוגונו
מהסוג		תסוגה תסוגו		נסוגותם נסוגותן
		תסוגה יסוגו		נסוגו

בניין פעל - ק ו ס

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
קומם	קומם	אקומם	מקומם	קוממתי *
בקומם	קוממי	תקוממי תקומם	מקוממת	קוממת קוממת
בקומם	קוממו	תקומם יקומם	מקוממים	קומם קוממה
לקומם	קוממנה	נקומם	מקוממות	קוממנו
מקומם		תקוממנה תקוממו		קוממתם קוממתן
		תקוממנה יקוממו		קוממו

*הע': 1. אפשר על דרך השלמים: קומתי וכו'.
2. לעתים משתמרת הו': קומתי וכו'.

בניין פעל - ק ו ם

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
קומום	-	אָקומם	מָקומם	קוממתי
		תָּקומם תָּקוממי	מָקוממת	קוממת קוממת
		יָקומם תָּקומם	מָקוממים	קומם קוממה
		נָקומם	מָקוממות	קוממנו
		תָּקוממו תָּקוממנה		קוממתן קוממתן
		יָקוממו תָּקוממנה		קוממו

לעתים משתמרת ה' : בְּנִינִי וכו'

בניין הפעיל - ק ו ם

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר	עבר
הָקם	הָקם	אָקים	מָקים	הָקימותי	הָקמתי
הָקים	הָקימי	תָּקימי תָּקים	מָקימה	הָקימותי הָקימות	הָקמתי הָקמתי
בְּהָקים	הָקימו	יָקים תָּקים	מָקימים	הָקימה	הָקים הָקימה
בְּהָקים	הָקמנה	נָקים	מָקימות	הָקימונו	הָקמנו
לְהָקים		תָּקימו תָּקמנה		הָקימותם הָקימותן	הָקמתם הָקמתן
מְהָקים		יָקימו תָּקמנה		הָקימו	הָקימו

בניין הפעל - ק ו ס

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
הוֹקֵם	-	אֹקֵם	מוֹקֵם	הוֹקַמְתִּי
		תֹּקֵם תּוֹקְמִי	מוֹקַמֶת	הוֹקַמְתָּ הוֹקַמְתְּ
		יֹקֵם תּוֹקֵם	מוֹקְמִים	הוֹקַמְהוּ הוֹקַמְתֶּם
		נֹקֵם	מוֹקְמוֹת	הוֹקַמְנוּ
		תּוֹקְמוֹ תּוֹקְמָנָה		הוֹקַמְתָּם הוֹקַמְתֶּן
		יֹקְמוֹ תּוֹקְמָנָה		הוֹקְמוּ

בניין התפעל - ק ו ס

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
הִתְקוֹמֵם	הִתְקוֹמֵם	אֶתְקוֹמֵם	מִתְקוֹמֵם	הִתְקוֹמַמְתִּי
		תִּתְקוֹמֵם תִּתְקוֹמְמִי	מִתְקוֹמֶת	הִתְקוֹמַמְתָּ הִתְקוֹמַמְתְּ
		יִתְקוֹמֵם יִתְקוֹמְמִים	מִתְקוֹמְמִים	הִתְקוֹמַמְהוּ הִתְקוֹמַמְתֶּם
		נִתְקוֹמֵם	מִתְקוֹמְמוֹת	הִתְקוֹמַמְנוּ
		תִּתְקוֹמְמוּ תִתְקוֹמַמְנָה		הִתְקוֹמַמְתָּם הִתְקוֹמַמְתֶּן
		יִתְקוֹמְמוּ יִתְקוֹמַמְנָה		הִתְקוֹמְמוּ

הע': 1. אפשר על דרך השלמים: התקימתי וכו'.
2. לעתים משתמרת הו': התכונתי וכו'.

גזרת הכפולים

בניין קל: 1. ח ג ג

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
תגוג	תג	אתג	חוגג	תגותי
תג	תגי	תתגי	חוגגת	תגות
תגוג	תגו	תתג	חוגגים	תגג
תגוג	תגגה	תג	חוגגות	תגונו
לתג		תתגה		תגותם
תגוג		תתגה		תגו

בניין קל: 2. ק ל ל

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
קלול	קל	אקל	קל	קלותי
קל	קלי	תקלי	קלה	קלות
קלל	קלו	תקל	קלים	קל
קלל	קלנה	תקל	קלות	קלונו
לקל		תקלנה		קלותם
מקל		תקלנה		קלו

בניין נפעל: ס ב ב

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
נִסּוֹב	הִסֵּב	אֶסֵּב	נִסֵּב	נִסְבוֹתִי
הִסֵּב	הִסְבֵּי	תִּסְבֵּי	נִסְבָּה	נִסְבוֹתְךָ
בִּהְסֵב	הִסְבוּ	יִסְבוּ	נִסְבִּים	נִסְבָּה
כִּהְסֵב	הִסְבִּנָּה	נִסְבוּ	נִסְבוּת	נִסְבוֹנוּ
לִהְסֵב		תִּסְבִּנָּה	תִּסְבוּ	נִסְבוֹתֵךְ
מִהְסֵב		תִּסְבִּנָּה	יִסְבוּ	נִסְבוּ

בניין פעל : ס ב ב

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
סוֹבֵב	סוֹבֵב	אֶסוֹבֵב	מְסוֹבֵב	סוֹבַבְתִּי
בְּסוֹבֵב	סוֹבְבִי	תִּסוֹבְבִי	מְסוֹבֶבֶת	סוֹבַבְתְּךָ
קְסוֹבֵב	סוֹבְבוּ	יִסוֹבְבוּ	מְסוֹבְבִים	סוֹבַבְה
לְסוֹבֵב	סוֹבְבָנָה	נְסוֹבְבוּ	מְסוֹבְבוֹת	סוֹבַבְנוּ
מְסוֹבֵב		תִּסוֹבְבוּ	תִּסוֹבְבוּ	סוֹבַבְתֶּם
		יִסוֹבְבוּ	תִּסוֹבְבוּ	סוֹבַבוּ

בניין פעל : ס ב ב

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
סובב	-	אסוב	מסובב	סובבתי
		תסובב תסובבי	מסובבת	סובבת סובבת
		יסובב תסובב	מסובבים	סובב סובבה
		נסובב	מסובבות	סובבנו
		תסובבו תסובבנה		סובבתם סובבתן
		יסובבו תסובבנה		סובבו

בניין הפעיל : ס ב ב

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר	עבר
הסב	הסב	אסב	מסב	הסבתי	הסבותי
תסב	תסבי	תסבי תסבי	מסבה	הסבת הסבת	הסבות הסבות
	תסבו	יסב תסב		הסבה	הסב הסבה
תסב	תסבנה	נסב	מסבים	הסבנו	הסבנו
לתסב	תסבנה	תסבו	מסבות	הסבתם הסבתן	הסבותם הסבותן
תסב		יסבו תסבנה		הסבו	הסבו

בניין הפעל: ס ב ב

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר	עבר
הוֹסֵב	-	אוֹסֵב	מוֹסֵב	הוֹסַבְתִּי	הוֹסַבְתִּי
		תוֹסֵב תוֹסֵבִי	מוֹסֵבָה	הוֹסַבְתָּ הוֹסַבְתְּ	הוֹסַבְתָּ הוֹסַבְתְּ
		יוֹסֵב תוֹסֵב		הוֹסַב הוֹסַבָּה	הוֹסַב הוֹסַבָּה
		נוֹסֵב	מוֹסֵבִים	הוֹסַבְנוּ	הוֹסַבְנוּ
		תוֹסַבּוּ תוֹסַבְנָה	מוֹסַבּוֹת	הוֹסַבְתֶּם הוֹסַבְתֶּן	הוֹסַבְתֶּם הוֹסַבְתֶּן
		יוֹסַבּוּ תוֹסַבְנָה		הוֹסַבּוּ	הוֹסַבּוּ

בניין התפעל: ס ב ב

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
הִסְתוֹבֵב	הִסְתוֹבֵב	אֶסְתוֹבֵב	מִסְתוֹבֵב	הִסְתוֹבַבְתִּי
בְּהִסְתוֹבֵב	הִסְתוֹבְבִי	תִּסְתוֹבֵב תִּסְתוֹבְבִי	מִסְתוֹבַבְתָּ	הִסְתוֹבַבְתָּ הִסְתוֹבַבְתְּ
כְּהִסְתוֹבֵב	הִסְתוֹבְבוּ	יִסְתוֹבֵב יִסְתוֹבְבוּ	מִסְתוֹבַבִּים	הִסְתוֹבַבְהָ הִסְתוֹבַבְהוּ
לְהִסְתוֹבֵב	הִסְתוֹבְבָנָה	נִסְתוֹבֵב	מִסְתוֹבַבּוֹת	הִסְתוֹבַבְנוּ
מִהִסְתוֹבֵב		תִּסְתוֹבְבוּ תִּסְתוֹבְבָנָה		הִסְתוֹבַבְתֶּם הִסְתוֹבַבְתֶּן
		יִסְתוֹבְבוּ תִּסְתוֹבְבָנָה		הִסְתוֹבַבּוּ

גזרת נחי ל"א

בניין קל : מ צ א

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
מצא	מצא	אמצא	מוצא	מצאתי
מצא	מצאי	תמצאי תמצא	מוצאת	מצאתך מצאתי
במצא	מצאו	תמצא ימצא		מצאך מצאה
כמצא	מצאנה	נמצא	מוצאים	מצאנו
למצא		תמצאנה תמצאו	מוצאות	מצאתם מצאתן
ממצא		תמצאנה ימצאו		מצאו

בניין נפעל : מ צ א

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
נמצוא				
המצא	המצא	אמצא	נמצא	נמצאתי
בהמצא	המצאי	תמצאי תמצא	נמצאת	נמצאתך נמצאתי
כהמצא	המצאו	תמצא ימצא		נמצאך נמצאה
להמצא	המצאנה	נמצא	נמצאים	נמצאנו
מהמצא		תמצאנה תמצאו	נמצאות	נמצאתם נמצאתן
		תמצאנה ימצאו		נמצאו

בניין פעל : ו ד א

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
וּדָא	וּדְא	אֻדָּא	מֻדָּא	וּדְאִיתִי
וּדָא	וּדְאִי	תֻּדָּא תֻּדְאִי	מֻדָּאת	וּדְאָתְךָ וּדְאָת
בֻּדָּא		יֻדָּא תֻּדָּא	(מֻדָּאָה)	וּדָא וּדְאָה
בֻּדָּא	וּדְאוּ	בֻּדָּא	מֻדָּאִים	וּדְאָנּוּ
לֻדָּא	וּדְאָנָה	תֻּדְאָנּוּ תֻּדְאָנָה	מֻדְאֹת	וּדְאָתְכֶם וּדְאָתְךָ
מֻדָּא		יֻדְאָנּוּ תֻּדְאָנָה		וּדְאוּ

בניין פעל : ו ד א

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
וּדָא	-	אֻדָּא	מֻדָּא	וּדְאִיתִי
		תֻּדָּא תֻּדְאִי	מֻדָּאת	וּדְאָתְךָ וּדְאָת
		יֻדָּא תֻּדָּא	(מֻדָּאָה)	וּדָא וּדְאָה
		בֻּדָּא	מֻדָּאִים	וּדְאָנּוּ
		תֻּדְאָנּוּ תֻּדְאָנָה	מֻדְאֹת	וּדְאָתְכֶם וּדְאָתְךָ
		יֻדְאָנּוּ תֻּדְאָנָה		וּדְאוּ

בניין הפעיל : מ צ א

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
המצאתי	ממציא	אמציא	המצא	המצא
המצאת	ממציאה	תמציא תמציאי	המציאי	המציא
המציא	המציאה	ימציא תמציא	המציאו	המציא
המצאנו	ממציאים	נמציא	המצאנה	המציא
המצאתם	ממציאות	תמציאו תמצאנה		המציא
המציאתן		ימציאו תמצאנה		המציא

בניין הפעל : מ צ א

עבר	הווה	עתיד	ציווי	מקור
המצאתי	ממצא	אמצא	-	המצא
המצאת	ממצאת	תמצא תמצאי		
המצא	המצאה	ימצא תמצא		
המצאנו	ממצאים	נמצא		
המצאתם	ממצאות	תמצאו תמצאנה		
המצאתן		ימצאו תמצאנה		

בניין התפעל : מ צ א

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר
התמצא	התמצא	אתמצא	מתמצא	התמצאתי
בהתמצא	התמצאי	תתמצא תתמצאי	מתמצאת	התמצאת התמצאת
בהתמצא	התמצאו	יתמצא יתמצא		התמצא התמצאה
להתמצא	התמצאנה	נתמצא	מתמצאים	התמצאנו
מהתמצא		תתמצאו תתמצאנה יתמצאו תתמצאנה	מתמצאות	התמצאתם התמצאתן התמצאו

המרובעי : ש כ ל ל

מקור	ציווי	עתיד	הווה	עבר	
שכלל	שכלל	ישכלל	משכלל	שכלל	פעל
לשכלל	שכללנה	תשכללנה	משכללות	שכללתן	
שכלול	-	ישכלל	משכלל	שכלל	פעל
-	-	תשכללנה	משכללות	שכללתן	
להשתכלל	השתכללנה	תשתכללנה	משתכללות	השתכללתן	התפעל

רשימות שמות-עצם בעלי-חורג

א. שמות זכריים בעלי-חורג —

בשעור כ"ה נאמר, שיש בלשון העברית למעלה מ-200 שמות ממין זכר, שריבויים — וזו שלא-כדין. אמנם אין בידינו הסבר להריגה זאת מן הפלל, אבל רובם של שמות חורגים אלה ניתנים להיקדר לפי כללים מסוימים (אם-פי לא-מדויקים ביותר), שהם:

(1) רוב-השמות יחיד-הקרה ב"ו (עור, עוף) (2) רבים מן השמות בסיומן-אז (אזן, שלקן) (3) רוב-השמות בעלי-תחילת מ' (לא-שורשית), כגון: קאור, סקנת, סקנת. (4) רוב-השמות במשקלים: קול (קלם), פועל (אוצר) (5) רבים מן השמות בסיומן-ה (שנה, סנה), אבל גם שמות במשקלים אחרים:

השגח: (1) שמות, שיש להם לצד הריבוי תחורג — וזו גם הריבוי החוקי-ים צוינו ברשימתנו בסיומן • (פוכב) (2) ברשימה הוכללו מספר-שמות גם ממין זקנה (חסרי הסופיות-ה, או ת') וצוינו באות ג' וכן כמה שמות בפולי-סין (זכר ונקבה = זוינ). (3) שמות נדירים, שאינם שכיחים ביותר בשימוש-הלשון, לא הוכנסו ברשימתנו.

א	אָרְיָה / אָרְיָה	גִּרְלָה / גִּרְלָה
אָב / אָב	אָרְמִין / אָרְמִין	גִּיאָה / גִּיאָה (גִּיאָה)
אָז / אָז	אָרְזָה / אָרְזָה	גִּי / גִּי
אָב / אָב	אָשְׁכּוּל / אָשְׁכּוּל	גִּיס / גִּיס
אָלֶם / אָלֶם	אָתּוֹן / אָתּוֹן	גִּלְיוֹן / גִּלְיוֹן
אָרְזָה / אָרְזָה	ב	גִּלְיוֹן / גִּלְיוֹן
אָרְ / אָרְ	בָּאָרְזָה / בָּאָרְזָה	ד
אֵילָן / אֵילָן	בָּהָן / בָּהָן	דָּבָר / דָּבָר
אָם / אָם	בָּרְיוֹן / בָּרְיוֹן	דּוֹר / דּוֹר
(גם: אָמֹת)	בָּרְחִין / בָּרְחִין	דִּיּוֹרְיָה / דִּיּוֹרְיָה
אָסוֹן / אָסוֹן	ג	דִּקְיוֹן / דִּקְיוֹן
אָפְפָה / אָפְפָה	גָּבּוּל / גָּבּוּל	דִּקְיוֹן / דִּקְיוֹן
אָרְיוֹן / אָרְיוֹן	גָּבּוּל / גָּבּוּל	דִּקְיוֹן / דִּקְיוֹן
אָרְחָה / אָרְחָה	גָּבּוּל / גָּבּוּל	דִּקְיוֹן / דִּקְיוֹן
אָרְיָה / אָרְיָה	גָּבּוּל / גָּבּוּל	דִּקְיוֹן / דִּקְיוֹן

		ה	
		הזק / הזקות	
		היכל / היכלות •	
		הפט / הפטות	
		ו	
		וילון / וילונות	
		(גם: וילאות) נלד / נלדות	
		ז	
		זוג / זוגות	
		זקין / זקיונות	
		זקרון / זקרונות	
		זנב / זנבות	
		זרוע / זרועות	
		ח	
		חוב / חובות	
		חול / חולות	
		חוצ / חוצות	
		חוקם / חוקמות	
		חנה / חנות	
		חיון / חיונות	
		חיון / חיוניות •	
		חיל / חילות	
		חלום / חלומות	
		חלון / חלונות	
		חסכון / חסכוניות	
		חסרון / חסרוניות	
		חצר / חצרות •	
		חרכ / חרכות	
		חרפו / חרפנות	
השבון / השבונות		זגון / זגונות	
השד / השדות		יובל / יובלות •	
השש / הששות		יין / יינות •	
		יסוד / יסודות	
		יצר / יצרות •	
		ירק (ירק) / ירקות	
		ימד (וויג) / ימדות	
		יתרון / יתרונות	
		כ	
		כוס / כוסות	
		כס / כסות (כסות)	
		כפר / כפרות	
		כלונס / כלונסאות	
		כנור / כנורות	
		כסא / כסאות	
		כרוז / כרוזות	
		כשרון / כשרונות	
		ל	
		לב / לבות	
		לכב / לכבות	
		לוח / לוחות	
		ליל / לילות	
		לקום / לקוחות	
		לקום / לקוטות	
מ		מאור / מאורות	
		מאכע / מאכעות	
		מבוא / מבואות	
		מגדן / מגדנות	
		מדבר / מדברות	
		(מדבריות) מולד / מולדות	
		מוסד / מוסדות	
		מוכד / מוכדות	
		מומר / מומרות	
		מנבס / מנבסות	
		מזון / מזונות	
		מזל / מזלות	
		מזלג / מזלגות •	
		מס / מסות	
		מחז / מחזות	
		מחול / מחולות	
		מחנה / מחנות	
		מחנה וויג / מחנות	
		משה / משות	
		מסבס וויג / מסבסות	
		מסר / מסרות	
		מים / מימות •	
		מכסה / מכסאות •	
		מכנה / מכרות	
		קמון / קמונות	
		מסדרון / מסדרונות •	
		מסנה / מסנות	
		מסע / מסעות	
		מסרק / מסרקות •	
		מסען / מסענות •	

מַעֲלָל / מעֲלָלוֹת •	נֶחֱחֹן / נֶחֱחֹנוֹת	עֲשָׂרוֹן / עֲשָׂרוֹנוֹת •
מַעֲקֵד / מעֲקֵדוֹת •	נֶר / נֵרוֹת	עֲשָׂתוֹן / עֲשָׂתוֹנוֹת
מַעֲקָה / מעֲקָה		עֲתִיד / עֲתִידוֹת
מַעֲשֵׂר / מעֲשֵׂרוֹת	ס	
מַעֲתָחוֹת / מעֲתָחוֹת	סֶכֶל / סֶכְלֹת	ס
מַעֲד / מעֲדוֹת	סֶגְנוֹן / סֶגְנוֹנוֹת •	סְדִיּוֹן / סְדִיּוֹנוֹת
מַצַּח / מעֲצָחוֹת •	סוֹד / סוֹדוֹת	סֶה סִיּוֹת (סִיּוֹת)
מַקְנָה / מקוֹנוֹת	סוּף / סוּפוֹת	סֶן סֶקָאוֹת •
(גם: מַקְנָאוֹת)	סִילוֹן / סִילוֹנוֹת	סֶן סֶמוֹן / סֶן סֶמוֹנוֹת •
מַקְוֵם / מקוֹמוֹת	סֶלֶם / סֶלְמוֹת	סֶס / סֶסוֹת
מַקְוֵר / מקוֹרוֹת	סֶפֶק / סֶפְקוֹת	סֶמוֹס / סֶמוֹסוֹת
מַקְל / מקלֹת		סֶעוֹס / סֶעוֹסוֹת
מַקְצוּץ / מקצוּצוֹת	ע	סֶקְדוֹן / סֶקְדוֹנוֹת
מַקְרָא / מקראֹת	עֲבוֹת / עֲבוֹת (וויג)	סֶרי / סֶרוֹת
מַרְחֵץ / מַרְחֵצוֹת	עֲבוֹתוֹת •	צ
מַשָּׂא / מַשָּׂאוֹת	עוֹן / עוֹנוֹת	עֶכָ / עֶכָאוֹת
מַשִּׁי / מַשִּׁיּוֹת •	עוֹלָם / עוֹלָמוֹת •	עֶנָר / עֶנָרוֹת •
מַשְׁנֵן / מַשְׁנֵנוֹת •	עוֹף / עוֹפוֹת	עוֹם / עוֹמוֹת
מַשְׁמֵר / מַשְׁמֵרוֹת	עוֹר / עוֹרוֹת	עֶלֶץ ג / עֶלְעוֹת •
מַשְׁקָה / מַשְׁקָאוֹת •	עוֹבֹן / עוֹבוֹנוֹת •	עֶנוֹר / עֶנוֹרוֹת •
מַשְׁקָל / מַשְׁקָלוֹת •	עֶלְבוֹן / עֶלְבוֹנוֹת	עֶרוֹר / עֶרוֹרוֹת
מַשְׁמָה / מַשְׁמָאוֹת •	עֶפֶר / עֶפְרוֹת	
נ	עֶפְרוֹן / עֶפְרוֹנוֹת •	ק
נָאד / נָאדוֹת	עֶפְבוֹן / עֶפְבוֹנוֹת	קֶבֶר / קֶבְרוֹת •
נָגַה / נָגַהּוֹת	עֶצֶם ג / עֶצְמוֹת •	קוֹל / קוֹלוֹת
נָהַר / נָהַרוֹת •	עֶקֶב / עֶקְבוֹת •	קִיסוֹן / קִיסוֹנוֹת •
נִיצוּץ / נִיצוּצוֹת	עֶקְרוֹן / עֶקְרוֹנוֹת	קִיר / קִירוֹת
נָזַר / נָזִירוֹת	עֶרְבוֹן / עֶרְבוֹנוֹת	קִיתוֹן / קִיתוֹנוֹת
נִקְיוֹן / נִקְיוֹנוֹת	עֶרוֹד / עֶרוֹדוֹת •	קֶלֶסִי ג / קֶלְסִיּוֹת
נִסְיוֹן / נִסְיוֹנוֹת	עֶרֶשׁ ג / עֶרְשׁוֹת	קֶנֶס / קֶנֶסוֹת
נָפֶשׁ ג / נָפֶשׁוֹת	עֶשֶׂב / עֶשְׂבוֹת •	קֶר / קֶרוֹת

קרב / קרבות	רוח וריג / רוחות	שלום / שלומות •
קרצו / קרצנות	רחוב / רחובות	שלחן / שלחנות
קרלם / קרלמות •	ריב / ריבנות	שלטון / שלטונות
קרון / קרונות	ריס / ריחות	שם / שמות
קרנ / קרנות	רציון / רצינות	שקש וריג / שקששות
(נמ: קרנים)	רתוק / רתוקות	שנצ / שנצות
קרקע וריג / קרקעות	ש	שער / שערות
קמיע / קמיעות •	שבוצ / שביעות	שריון / שריונות
קסרקסין /	קדה / קדות	ששון / ששונות
קסרקסאות •	שוכר / שוכרות •	שת / שתות
קרקס / קרקסאות •	שוקר / שוקרות	ת
קלי / קליות •	שניון / שניונות	תאקרון / תאקראות •
ר	שנעון / שנעונות	תהום וריג / תהומות
רב / רבות	שטפון / שטפונות	תוף / תוכות
רבוא / (רבו)	שקר / שקרות	תינוק / תינוקות •
נ רבואות	(אבל: שקרי)	תענוג / תענוגות •

ב. שמות נקביו בעל-ריבוי — ים (לפי סדר הא-ב)

מספרם של השמות הנקבים, שריבויים — ים אינו מרובה ביותר (בערך 50). על-הרוב הם שמות צמחים, צצים ושיחים וכן של בעלי-חיים קטנים. אבל גם שמות מסוגים אחרים. למספר שמות יש ריבוי כפול (—ים וגם —ות). ברשימתנו צוינו שמות אלה בסימן •.

אימה / אימים •	אשישה / אשישים •
אלה (= עז) /	אשקה / אשקים •
אלים •	בטנה / בטנים
אלמה / אלמים •	ביצה / ביצים
אטונה / אטונים	גחלת / גחלים
אשה / נשים •	דכלה / דכלים

צו / נ	צוים	דבורה / דבורים	
צלנש / נ	צלנשים	דלעת / דלועים	
קנינה / נ	קנינים	דקנות / דקנות *	
קשקה / נ	קשקים	דת (= חוק) / דתים	
קת / נ	קתים	דמורה / דמורים *	
קרה / נ	קרהים	חקה / חקים	
(נס: קרעיות)		חנית / חניתים *	
קינה / נ	קינים *	חשקה / חשקים *	
קשקשת / נ	קשקשים *	יונה / יונים *	
קננה / נ	קננים *	קטקה / קטקים	
קכקה / נ	קככים *	כנה / כנים	
שבלת / נ	שבלים	קשקת / קשקים	
שקה (= עץ) / נ	שקים	לכנה / לבנים	
שנה / נ	שנים *	סלה / סלים *	
שעועית / נ	שעועים	קסלה / קסלים	
שעורה / נ	שעורים	קאה / קאים	
שקקה / נ	שקקים	קדשה / קדשים *	
תאנה / נ	תאנים	קרכה (= עץ) / נ	
תולעה / נ	תולעים	קרכים *	
תולעת / נ	תולעים	קת / נ	

ג שמות כפול-ריבוי וכפול-הוראה

אות (= פלא) / נ	אותות	אות (שמותבים) / נ	אותיות
בת (= מידה) / נ	בתים	בת (להורים) / נ	בנות
גליל (= חבל ארץ) / נ	גלילות	גליל (= עמוד) / נ	גלילים
גד (= חלק) / נ	גדות	גד (= איבר) / נ	גדים
יונק (= ענף רך) / נ	יונקות	יונק (= מינוק) / נ	יונקים
כף (= כלי) / נ	כפות	כף (= של היד) / נ	כפופים
כנה (של בגד) / נ	כנפות	כנה (לעוף) / נ	כנפים
סיר (= קדרה) / נ	סירות	סיר (קוז) / נ	סירים

צִיָּן (איבר) / צִיָּנִים	צִיָּן (= מַצָּיִן) ז / צִיָּנוֹת
צֶנֶק (אדם) / צֶנֶקִים	צֶנֶק (= תַּכְשִׁיט) / צֶנֶקוֹת
פָּצַם (= רגל החי) / פָּצַמִּים	פָּצַם (= רגל של רהיט) / פָּצַמוֹת
קָרַן (של בהמה) / קָרָנִים	קָרַן (= פינה, אוצר) / קָרָנוֹת
רָצָה (בחדר) / רָצָפוֹת	רָצָה (= גחלת) / רָצָפִים
שָׁפָה (בפה) / שָׁפָמִים : שָׁפָתוֹת	שָׁפָה (= לשון) / שָׁפָוֹת

ש"פ	צירור	עתידי	בינוני	עבר	שרש
	אתה	אני-אתה	יחיד-יחידה	הוא-היא	
בנין פעל:					
א.ה.ב.	אהב-אהבה	אהב-תאהב	אוהב-אוהבת	אהב-אהבה	א.ה.ב.
א.כ.ל.	אכל-אכלה	אכל-תאכל	אוכל-אוכלת	אכל-אכלה	א.כ.ל.
א.ס.ר.	אמר-אמרה	אמר-תאמר	אומר-אומרת	אמר-אמרה	א.ס.ר.
ב.ר.א.	בא-באה	בא-תבוא	בא-באה	בא-באה	ב.ר.א.
ב.נ.ה.	בנה-בנתה	בנה-תבנה	בונה-בונתה	בנה-בנתה	ב.נ.ה.
ג.ר.ה.	גר-גרה	גר-תגר	גר-גרה	גר-גרה	ג.ר.ה.
ג.ס.ר.	גמר-גמרה	גמר-תגמר	גומר-גומרת	גמר-גמרה	ג.ס.ר.
ה.י.ה.	היה-היתה	היה-תהיה		היה-היתה	ה.י.ה.
ה.ל.כ.	הלך-הלכה	הלך-תלך	הולך-הולכת	הלך-הלכה	ה.ל.כ.
ח.ז.ר.	חזר-חזרה	חזר-תחזר	חוזר-חוזרת	חזר-חזרה	ח.ז.ר.
י.ד.ע.	ידע-ידעה	ידע-תדע	יודע-יודעת	ידע-ידעה	י.ד.ע.
י.צ.א.	יצא-יצאה	יצא-תצא	יוצא-יוצאת	יצא-יצאה	י.צ.א.
י.ש.ב.	ישב-ישבה	ישב-תשב	יושב-יושבת	ישב-ישבה	י.ש.ב.
י.ש.נ.	ישן-ישנה	ישן-תישן	ישן-ישנה	ישן-ישנה	י.ש.נ.
כ.ב.ש.	כבש-כבשה	כבש-תכבש	כובש-כובשת	כבש-כבשה	כ.ב.ש.
כ.ת.ב.	כתב-כתבה	כתב-תכתב	כותב-כותבת	כתב-כתבה	כ.ת.ב.
ל.ר.נ.	לך-לנה	לך-תלך	לך-לנה	לך-לנה	ל.ר.נ.
ל.ח.ס.	לחם-לחמה	לחם-תלחם	לוחם-לוחמת	לחם-לחמה	ל.ח.ס.
ל.מ.ד.	למד-למדה	למד-תלמד	לומד-לומדת	למד-למדה	ל.מ.ד.
ס.ל.כ.	סלח-סלחה	סלח-תסלח	סולח-סולחת	סלח-סלחה	ס.ל.כ.

מ.צ.א.	מצא-מצאה	מוצא-מוצאת	אמצא-אמצא	מצא	למצא
נ.ס.ע.	נסע-נסעה	נוסע-נוסעת	אפע-אפע	סע	לנסע
ע.ב.ד.	עבד-עבדה	עובד-עובדת	אעבד-אעבדה	עבד	לעבד
ע.ל.ה.	עלה-עלחה	עולה-עולחה	אעלה-אעלחה	עלה	לעלות
ע.ש.ה.	עשה-עשתה	עושה-עושתה	אעשה-אעשתה	עשה	לעשות
פ.ג.ש.	פגש-פגשה	פוגש-פוגשת	אפגש-אפגשת	פגש	לפגש
פ.ת.ח.	פתח-פתחה	פותח-פותחת	אפתח-אפתחת	פתח	לפתח
ק.ב.ה.	קנה-קנתה	קונה-קונתה	אקנה-אקנתה	קנה	לקנות
ק.ר.א.	קרא-קראה	קורא-קוראת	אקרא-אקראת	קרא	לקרא
ר.א.ה.	ראה-ראתה	רואה-רואתה	אראה-אראתה	ראה	לראות
ר.ר.צ.	רץ-רצה	רץ-רצה	ארהץ-ארהץ	ררץ	לרהץ
ר.י.ב.	רב-רבה	רב-רבה	אריב-אריב	ריב	לריב
ר.צ.ה.	רצה-רצתה	רוצה-רוצתה	ארצה-ארצתה	רצה	לרצות
ש.מ.ע.	שמע-שמעה	שומע-שומעת	אשמע-אשמעת	שמע	לשמע
ש.ת.ה.	שתה-שתתה	שותה-שותתה	אשתה-אשתתה	שתה	לשתות

בנין פעל:

א.ח.ד.	אחד-אתדה	סאחד-סאחדת	אאחד-אאחד	אחד	לאחד
ב.ק.ר.	בקר-בקרה	מבקר-מבקרת	אבקר-אבקרת	בקר	לבקר
ב.ש.ל.	בשל-בשלה	מבשל-מבשלת	אבשל-אבשלת	בשל	לבשל
ד.ב.ר.	דבר-דברה	מדבר-מדברת	אדבר-אדברת	דבר	לדבר
ח.ז.ק.	חזק-חזקה	מחזק-מחזקת	אחזק-אחזקת	חזק	לחזק
ח.ל.ק.	חלק-חלקה	מחלק-מחלקת	אחלק-אחלקת	חלק	לחלק
ט.י.ל.	טיל-טילה	מטיל-מטילת	אטיל-אטילת	טיל	לטייל

ל.מ.ד.	לפד-לפדה	סלפד-סלפדה	אלפד-תלפד	לפד	ללפד
ס.י.מ.	סיים-סיימה	מסיים-מסיימה	אסיים-תסיים	סיים	לסיים
ס.פ.ר.	ספר-ספרה	מספר-מספרה	אספר-תספר	ספר	לספר
ק.ב.ל.	קבל-קבלה	סקבל-סקבלה	אקבל-תקבל	קבל	לקבל

מורובעים;

ט.ל.פ.ב.	טלפון-טלפנה	סטלפון-סטלפנה	אטלפון-תטלפון	טלפון	לטלפון
ח.ר.ג.מ.	חרגם-חרגמה	מחרגם-מחרגמה	אחרגם-תחרגם	חרגם	לחרגם

בנין התפעל;

ו.כ.ח.	התוכח-התוכחה	סתוכח-סתוכחה	אתוכח-תתוכח	התוכח	להתוכח
כ.ב.ב.	התכוון	מתכוון-סתכוונת	אתכוון	התכוון	להתכוון
ל.ב.ש.	התלבש-התלבשה	מתלבש-מתלבשה	אתלבש-תתלבש	התלבש	להתלבש
ר.ח.צ.	התרחץ-התרחצה	מתרחץ-מתרחצה	אתרחץ-תתרחץ	התרחץ	להתרחץ

בנין נפעל;

כ.ב.ס.	נכנס-נכנסה	נכנס-נכנסה	אכנס-תכנס	הכנס	להכנס
ס.צ.א.	נמצא-נמצאה	נמצא-נמצאה	אמצא-תמצא	המצא	להמצא
פ.ג.ש.	נפגש-נפגשה	נפגש-נפגשה	אפגש-תפגש	הפגש	להפגש
פ.ר.ד.	נפרד-נפרדה	נפרד-נפרדה	אפרד-תפרד	הפרד	להפרד
ש.א.ר.	נשאר-נשארה	נשאר-נשארה	אשאר-תשאר	השאר	להשאר

בנין הפעיל;

א.מ.ב.	האמין-האמינה	מאמין-מאמינה	אאמין-תאמין	האמין	להאמין
ז.מ.ב.	הזמין-הזמינה	מזמין-מזמינה	אזמין-תזמין	הזמין	להזמין
ח.ל.מ.	החליט-החליטה	מחליט-מחליטה	אחליט-תחליט	החליט	להחליט
מ.ש.כ.	המשיך-המשיכה	ממשיך-ממשיכה	אמשיך-תמשיך	המשיך	להמשיך
ב.ג.ע.	הגיע-הגיעה	מגיע-מגיעה	אגיע-תגיע	הגיע	להגיע

נ.כ.ר.	הפיר-הפירה	ספיר-ספירה	אפיר-תפיר	הפיר	להפיר
ק.ו.מ.	הקים-הקיסה	מקים-מקיסה	אקים-תקים	הקים	להקים
ר.ו.ח.	הרויח-הרויחה	פרויח-פרויחה	ארויח-תרויח	הרויח	להרויח
ר.ח.ב.	הרחיב-הרחיבה	מרחיב-מרחיבה	ארחיב-תרחיב	הרחיב	להרחיב
ח.ח.ל.	התחיל-התחילה	מתחיל-מתחילה	אתחיל-תתחיל	התחיל	להתחיל

PRONOUN SUFFIXES

Singular nouns with pronoun suffixes:

שמות ביחיד עם כינויים:

שְׁלוֹם	שְׁלוֹמִי	שְׁלוֹמְךָ	שְׁלוֹמֵךְ	שְׁלוֹמָה
שְׁלוֹמְךָ	שְׁלוֹמֵךְ	שְׁלוֹמְכֶם	שְׁלוֹמְכֶן	שְׁלוֹמָם
אֲבִי	אֲבִיר	אֲבִירְךָ	אֲבִירְךָ	אֲבִירָה
אֲבִירָה	אֲבִירֵךְ	אֲבִירֵכֶם	אֲבִירֵכֶן	אֲבִירֵהֶם

Prepositions with suffixes of singular nouns:

מילות יחס עם כינויים כשם יחיד:

ל	--	לי	לך	לך	לו	לה
לבו	לכם	לכן	להם	לה		
בי	בר	בה	בו	בה		
בני	בכם	בכן	בהם	בהו		
שלי	שלך	שלך	שלו	שלה		
שלנו	שלכם	שלכן	שלהם	שלנו		
אותי	אותך	אותך	אותו	אותה		
אوتנו	אתכם	אתכן	אותם	אותן		
אצלי	אצלך	אצלך	אצלו	אצלה		
אצלנו	אצלכם	אצלכן	אצלם	אצלן		
אתי	אתך	אתך	אתו	אתה		
אתנו	אתכם	אתכן	אתם	אתן		
מנני	מספר	מספר	מספור	מספחה		
מסנה	מכס	מכון	מהם	מהן		
(מאתנו)	(מאתכם)	(מאתכן)	(מאתם)	(מאתן)		
על ידי	על ידך	על ידך	על ידו	על ידה		
על ידנו	על ידכם	על ידכן	על ידם	על ידן		

Plural nouns with pronoun suffixes:

שמות ברבים עם כינויים:

הֹרִים--	הֹרִי	הֹרֶיךָ	הֹרֵינוּ	הֹרֶיךָ	הֹרֵיהֶם
	הֹרֵינוּ	הֹרֵיכֶם	הֹרֵיהֶם	הֹרֵיהֶן	הֹרֵיהֶן
עִנִּים--	עִנִּי	עִנֶיךָ	עִנֵּנוּ	עִנֶיךָ	עִנֵּיהֶם
	עִנֵּנוּ	עִנֵּיכֶם	עִנֵּיהֶם	עִנֵּיהֶן	עִנֵּיהֶן

Prepositions with plural noun suffixes: מילות יחס עם כינויים כשם רבים:

אֶל--	אֵלַי	אֵלֶיךָ	אֵלֵינוּ	אֵלֶיךָ	אֵלֵיהֶם
	אֵלֵינוּ	אֵלֵיכֶם	אֵלֵיהֶם	אֵלֵיהֶן	אֵלֵיהֶן
עַל--	עָלַי	עָלֶיךָ	עָלֵנוּ	עָלֶיךָ	עָלֵיהֶם
	עָלֵנוּ	עָלֵיכֶם	עָלֵיהֶם	עָלֵיהֶן	עָלֵיהֶן
לְפָנַי--	לְפָנַי	לְפָנֶיךָ	לְפָנֵנוּ	לְפָנֶיךָ	לְפָנֵיהֶם
	לְפָנֵנוּ	לְפָנֵיכֶם	לְפָנֵיהֶם	לְפָנֵיהֶן	לְפָנֵיהֶן
אַחֲרַי--	אַחֲרַי	אַחֲרֶיךָ	אַחֲרֵנוּ	אַחֲרֶיךָ	אַחֲרֵיהֶם
	אַחֲרֵנוּ	אַחֲרֵיכֶם	אַחֲרֵיהֶם	אַחֲרֵיהֶן	אַחֲרֵיהֶן
בְּלִי--	בְּלִי	בְּלִיךָ	בְּלִינוּ	בְּלִיךָ	בְּלִיהֶם
בְּלֵעָדַי--	בְּלֵעָדַי	בְּלֵעָדֶיךָ	בְּלֵעָדֵנוּ	בְּלֵעָדֶיךָ	בְּלֵעָדֵיהֶם
	בְּלֵעָדֵנוּ	בְּלֵעָדֵיכֶם	בְּלֵעָדֵיהֶם	בְּלֵעָדֵיהֶן	בְּלֵעָדֵיהֶן

